

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
KELÂM BİLİM DALI

**MÜSLÜMAN DÜŞÜNCESİNDE BAZI OKÜLTİST
ETKİLEŞİMLER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman Hazırlayan
Doç. Dr. Mustafa BOZKURT Elif Tuba ÖZDEMİR

MALATYA 2022

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ (KELÂM) ANABİLİM DALI

MÜSLÜMAN DÜŞÜNCESİNDE BAZI OKÜLTİST ETKİLEŞİMLER

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:

Elif Tuba ÖZDEMİR

Danışman:

Doç. Dr. Mustafa BOZKURT

Malatya 2022

ONUR SÖZÜ

Yüksek lisans tezi olarak hazırlamış olduğum ‘‘Müslüman Düşüncesinde Okültist Bazı Etkileşimler’’ başlıklı bu çalışmamın tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, sunduğum tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek araştırmalar çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan eder ve onurumla doğrularım.

ÖNSÖZ

Okültizm, Türkçe’de ‘‘gizli bilim, gizlilik’’ anlamına gelmektedir. Bilimsel bir dayanağı olmadan duyular ötesi varlık ve olaylardan haber verilebileceğini iddia eden tüm akımların genel adıdır. Hemen her toplumda birbirinden farklı amaçlar ve şekillerde ortaya çıkan okült inanışlar, günümüzde farkında olunmayarak giderek yaygınlaşmaktadır. Bu tür inanışların kazandığı yaygınlık bireylerin manevi yönden ait oldukları dinden uzaklaşmalarına sebep olmakta ve bireyler bu durumun sonucunda kendi içsel kargaşaları ile başa çıkamamaktadır. Herhangi bir konuda kendisine çözüm yolu bulamayan bireyler, okült temelli inanışların çeşitlerine yönelmekte ve sorunlarına çözüm arama yoluna gitmektedir. Bu çözüm yolu ise çoğunlukla kişilerin Allah’a inançlarının sarsılmasına sebep olacak faaliyetlerin içerisine girmeleri ile sonuçlanmaktadır.

Bireylerin farkında olarak ya da olmayarak hayatlarındaki boşlukları bu tür yasaklanmış faaliyetler üzerine inşa etmeleri hayatlarındaki birçok sebebin asıl anlamından uzaklaşmasını beraberinde getirmektedir. Sebepler ve sonuçlar dairesinde yaşanan olaylar asıl ifade etmeleri gereken ilahi anlamlarından koparılarak bir beşerin ifade gücüne bırakılmakta ve böylelikle bireyler kendilerine ve hayatlarına en büyük zararları vermektedirler.

Bu çalışmanın yapılmasındaki en temel etken günümüzde giderek yaygınlaşan ve teknolojik platformlarda da kendisine yer bulan fal, büyü, sihir ve yoga, reiki gibi gaybi ve şifai okült inanışlara İslam’ın bakış açısını ele almaktır. Bu bağlamda konu ile ilişkili olan ayetler ve hadisler alınarak İslam’ın bu tür inanışlara bakış açısı üzerinden durulmuştur.

Çalışmamız, İslam’ın okült inanışlara olan bakış açısını ve eleştirilerini aktarma amacı taşımakta ve giriş ve iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın amacı, önemi, konusu, kapsamı ve yöntemi gibi genel konulara yer verilmiştir. Birinci bölümde, Okültizmin tanımı, kaynağı ve tarihsel gelişim süreciyle beraber Falcılık, Kehanet ve Kahinlik, Medyumluk, Ufoculuk, Astroloji ve Burçlar, Sihir ve Büyücülük, Yoga, Gizemcilik, Reiki, Aura, çakra ve uygulamaları gibi bazı okültist etkileşimlere, tarihsel süreçlerine ve çeşitlerine yer verilmiştir. İkinci bölümde ise İslam düşüncesinin, bahsi geçen okültist uygulamalara olan yaklaşımı ayet-i kerimelerden, hadis-i şeriflerden faydalanarak objektif bir bakış açısıyla ele alınmıştır.

Bu çalışmanın gerek oluşum gerekse de araştırma ve inceleme aşamalarında benden desteğini ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Mustafa Bozkurt'a ve diğer hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Eğitim hayatım boyunca bana destek olan ve hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen aileme ve çalışma sürecimde büyük bir sabırla bana yardımcı olan arkadaşım Gül Nihal Türkmen'e sonsuz teşekkür ederim.

Elif Tuba Özdemir

Malatya - 2022

ÖZET

Okültizm, insanların akli ve vahyi bir kenara bırakarak sadece sezgi ve keşif yöntemiyle hakikate ulaştıklarını iddia ettikleri faaliyetlerin toplamı olarak bilinmektedir. Gizemcilere göre her sır keşfedilmeyi bekleyen bir hazine olarak görülmekte ve bu gizemli sırları bilmek için akla değil tamamen sezgisel güçlere vakıf olmakla beraber özel deneyimlere de sahip olmak gerekmektedir. Bu sezgisel güce her insanın deneyimleri ile sahip olacağı iddiası insanların ilgisini çekmiş bulunmaktadır.

İnsanın gaybı bilme arzusu ve sırra vakıf olma dürtüsü ile gelişen bu okült eğilimler günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Günümüzde kapitalist hayatın çıkmazları, küresel sermayelerin dayatmaları ve kişinin ruhsal bunalımları ile kutsala duyulan ihtiyaç, insanların semavi dinlerle beraber modernite ile şekillenmiş geleneksel okült eğilimlere de yönelmelerine sebep olmuştur. Hemen her toplumda dini inanç gözetmeksizin varlığını sürdürmeye başlayan okült eğilimler bazen oldukları gibi farklı kültürlerde var olurken, bazen değişerek varlık göstermektedirler.

Bu bağlamda tezimizde, Okültizmin tanımını ve oluşum sürecini, Müslüman düşüncesinde varlığını sürdüren bazı okültist etkileşimlerin neler olduğunu ve İslam düşüncesinin bu okültist etkileşimlere dair yaklaşımı ele alınmış bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okültizm, Kelam, Gayb, Şifacılık, Büyü, Falcılık, Yoga.

ABSTRACT

Occultism is known as the sum of activities in which people claim to have reached the truth only by intuition and discovery, leaving reason and revelation aside. According to mystics, every secret is seen as a treasure waiting to be discovered, and in order to know these mysterious secrets, it is necessary to have special experiences as well as being fully aware of intuitive powers. The claim that every person will have this intuitive power through their experiences has attracted the attention of people.

These occult tendencies, which developed with the desire of man to know the unseen and the urge to know the secret, continue to exist today. Today, the deadlocks of capitalist life and the spiritual depressions of the person and the need for the sacred have caused people to turn to traditional occult tendencies shaped by modernity, along with monotheistic religions. Occult tendencies, which have started to exist in almost every society regardless of religious belief, sometimes exist in different cultures as they are, sometimes they exist by changing.

In this context, in this thesis, the definition and formation process of occultism, some of the occultist interactions that exist in Muslim thought, and the approach of Islamic thought to these occultist interactions are discussed.

Keywords: Occultism, Kalam, Unseen, Healing, Magic, Fortune Telling, Yoga.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
RESİMLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Konusu	2
2. Araştırmanın Amaç Ve Önemi	3
3. Araştırmanın Yöntem ve Sınırlılıkları	4

BİRİNCİ BÖLÜM

OKÜLTİZM VE OKÜLİSTİK ETKİLEŞİMLER

1.1. Okültizm'in Kelime Anlamı	5
1.2. Okültizm'in Tarihsel Oluşum Ve Gelişim Süreci	6
1.3. Okültizm'in İleri Gelen Savunucuları.....	7
1.3.1. Michel de Nostredame (Nostradamus) (1503-1566)	7
1.3.2. Eliphas Levi (1810-1875).....	7
1.3.3. Helena Petrovna Blavatsky (1831-1891).....	8
1.3.4. Mikao Usui (1865-1926)	9
1.3.5. Dion Fortune (1890-1946)	10
1.4. Gaybi Konularda Bazı Okültist Etkileşimler	10
1.4.1. Falcılık	10
1.4.1.1. Falın Kelime Anlamı.....	10

1.4.1.2. Falın Tarihçesi.....	11
1.4.1.3. Falcılığın Çeşitleri	12
1.4.2. Kehanet ve Kâhinlik.....	16
1.4.2.1. Kehanetin Tanımı	16
1.4.2.2. Kehanet Çeşitleri.....	18
1.4.3. Medyumluk	19
1.4.3.1. Medyum Kelime Anlamı	19
1.4.3.2. Medyumluk Çeşitleri	19
1.4.4. Astroloji ve Burçlar	20
1.4.4.1. Astroloji ve Burçların Kelime Anlamları	20
1.4.4.2. Astroloji ve Burçların Tarihçesi.....	21
1.4.4.3. Astroloji Çeşitleri.....	22
1.4.5. Sihir.....	24
1.4.5.1. Sihirin Tanımı	24
1.4.5.2. Sihirin Tarihçesi.....	25
1.4.5.3. Sihir Çeşitleri.....	26
1.4.6. Büyü.....	27
1.4.6.1. Büyünün tanımı.....	27
1.4.6.2. Büyünün Tarihçesi.....	28
1.4.6.3. Büyü Çeşitleri.....	30
1.4.7. Ufoloji	33
1.5. Şifai Konularda Okültist Etkileşimler	35
1.5.1. Yoga	35
1.5.1.1. Yoga'nın Tanımı	35
1.5.1.2. Yoga'nın Gelişim Süreci.....	36
1.5.1.3. Yoga Çeşitleri	39

1.5.2. Reiki.....	41
1.5.2.1. Reiki'nin Anlamı.....	41
1.5.2.2. Reiki'nin Kökeni ve Tarihsel Gelişimi.....	43
1.5.3. Çakra	44

İKİNCİ BÖLÜM

İSLAM'IN OKÜLTİST ETKİLEŞİMLERE DAİR YAKLAŞIMI

2.1. İslam'ın Gaybi Konulara Dair Yaklaşımı.....	54
2.2. İslâm'ın Gaybi Konularda Okültizme Bakışı.....	58
2.3. İslâm'ın Şifai Konulara Dair Yaklaşımı	64
2.4. İslâm'ın Şifai Konularda Okültizme Bakışı	70
SONUÇ	78
KAYNAKÇA.....	81

RESİMLER LİSTESİ

Resim.1. Çakra Merkezleri.....	46
Resim.2. Fal Uygulaması	60
Resim.3. Yoga	71

KISALTMALAR

b.	: İbn – Bin
bkz.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
ed.	: Editör
haz.	: Hazırlayan
h.	: hicrî
Hz.	: Hazreti
İFAV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: sayfa
s.a.v.	: sallallâhü aleyhi ve sellem
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
Trc.	: Tercüme Eden
vb.	: Ve Benzeri
v.dğr	: Ve Diğerleri

GİRİŞ

Yaradılışı gereği bilgiyi kavrama ve bilgiyi elde etme arzusu, insanoğlunu diğer canlılardan ayıran en temel özelliklerden biri olmaktadır. Bu durum insanoğlunun gayba ya da bilinmeyene dair duyduğu ilgi ve merakı ve bununla birlikte bilgiye verilen ehemmiyeti her çağda dinamik hale getirmektedir. Bu nedenle insanlık tarihi boyunca bilginin mahiyeti ve bilgiyi edinme yolları kültür ve medeniyetlere göre farklılık göstermektedir. Ayrıca bu kültür ve medeniyetlerin birbirlerini etkileyen bir konumda yer aldıkları görülmektedir. Ancak hemen her kültür ve toplumun inançları da göz önünde bulundurulduğunda bilgiyi edinme yollarında birçok farklılıklar göze çarpmaktadır.

Vahiy kaynaklı dinlerde bilgi edinme yolları akıl ve vahiy dengesinde varlığını sürdürürken, beşeri kaynaklı dinlerde bilgi edinme yolları ise vahyi reddederek daha ziyade sezgi, keşif ve ilham gibi kişinin kendi tecrübesiyle meydana gelmektedir. Sübjektif bakış açısıyla kesin bilgiye ulaştıklarını iddia edenlerin uyguladıkları bu metotların bütününe okültizm denilmektedir.¹

İslamiyet öncesi, ilkel toplumlara sahip olan Sümer, Babil, Hint, Mısır ve Asur gibi medeniyetler, hayat, evren ve evrene dair değişimleri insani bir fitrat gereği açıklamaya ihtiyaç duymuştur. Bu bilinmezlikleri açıklama hususunda akli ve nakli delilleri hiçe sayarak, sadece sezgi ve keşif gibi yöntemler ile kesin bilgi kaynağına ulaşılacağını iddia etmişlerdir.² İleri sürdükleri beşeri merkezli bilgi kaynaklarının yanılğı ve sahteliğini örtmek amacıyla savundukları bu yöntemler, özellikle mitoloji ve felsefi akımlar ile daha gizemli bir görünüm elde ettikten sonra günümüze kadar sistemli bir şekilde gelmeyi başarmıştır.

İslam düşünce tarihinde ise epistemoloji konusu bilginin tanımı, imkânı, kaynağı ve çeşitleri gibi konular ile ele alınmaktadır. Günümüze ulaşan kelim âlimlerinin eserlerinde bilginin kaynağı meselesine dair gösterdikleri özenli ve titiz çalışmalar bu konunun ne derece önem arz ettiğini bize göstermektedir. Bu çalışmaları içinde barındıran

¹ İlyas Çelebi, "Kur'an ve Sünnetin Okültizme Bakışı", *Kur'an ve Tefsir Araştırmaları: (İslam Düşüncesinde Gayb Problemi-I)* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2003), 139.

² İlyas Çelebi, "Okült Eğilimlerin Dini İnançları Yozlaştıran Etkileri", *Günümüz İnanç Problemleri* (İlahiyat Fakülteleri Kelim Anabilim Dalı Sempozyumu, Erzurum, 2001), 109.

Kelam ilminde akıl, haber ve sağlam duyular kesin bilgi kaynağı olarak kabul edilmektedir.³

Bununla birlikte İslam'ın geniş coğrafyalara yayılmış olması birtakım problemleri de beraberinde getirmiştir. İslam, yayıldığı her toplumda kültürel olarak farklı yaşam ve ibadet şekillerine sahip toplulukların içerisinde varlığın sürdürmeye çalışmıştır. İnsanların çoğu İslam'ın öğretilerini temel alarak yaşam şekillerini, ibadet şekillerini ya da alışkanlıklarını değiştirirken, kimi insanlar ise İslam'ı alışkanlıklarına dâhil etmeye çalışarak birbirine zıt olan davranışları bir arada sürdürmeye çalışır hale gelmiştir. Yeni Müslüman olan kimselerin İslam'ın öğretilerine aykırı kültür ve yaşantılarını devam ettirme istekleri, farklı kültürlerle duyulan merak duygusu ve değişen dünya sistemi gibi nedenler de okültist etkileşimlerin Müslüman düşüncesine yerleşmesine sebep olmaktadır.

Doğu'nun mistisizmi ile başlayan okültizm oluşumu Batı'nın felsefesi ile gelişerek tüm dünyaya yayılmıştır. İnsanların her geçen gün bilinmezliklere bir cevap bulma isteği kendilerini kâhine, büyücülere medyuma ve burç yorumcularına, hayatından zevk alma ve manevi boşluğu doldurma ihtiyacı kişileri ufoculuk, reiki, astroloji ve yoga gibi okült inançlara teşvik etmiştir. Fakat bu eğilimlerin hiçbiri semavi dinler tarafından lanse edildikleri kadar basit amaçlı görülmemiştir. Bu nedenle okült inançlar İslam'ın yasak ve kuralları ile örtüşmediği için kabul edilmemiştir ve yasaklanmıştır.⁴

1. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusunu kesin bilgilere sahip olmayan, sadece sezgi ve keşif yoluyla kişinin şahsına münhasır gizli öğretileri, bu öğretilerin olağanüstü olayların faili olabileceğini iddia eden ve bu amaçla yapılan ritüellerin toplamı olan Okültizm oluşturmaktadır.

İnsanoğlunun bilinmeyeni bilme arzusu, geleceği merak etmesi ve hayatlarında istedikleri olayların gerçekleşmesi için büyü, fal, kehanet, astroloji vs. gibi okültist etkileşimlere başvurması bazı okültist etkileşimler popüler hâle getirmiştir ve günümüze kadar gelmesine sebep olmuştur. Bu sebepten gaybi konularda bazı okültist etkileşimleri ele aldık. Teknolojinin gelişmesi ile Ufoları gördüğünü iddia eden insanların sayısının

³ Bkz. Ebû Mansûr Mâtürîdî, Kitabut-Tevhid Tercümesi, trc. Bekir Topaloğlu (Ankara: İSAM, 2005), 10-17.

⁴ Müslim, Selam 125. el-Maide 5/90.

artması ve Ufoların kendilerine geleceğe dair bilgiler verdiğini dile getirdikleri için Ufoculuğu da bu araştırmamızda yer verdik.

Modern tıbbın bireyi sadece fiziksel anlamda tedavi etmesi ve bu tedavi sürecinde kullanılan kimyasal ilaçlardan dolayı vücutta başka rahatsızlıklara sebep olması insanların alternatif farklı tedavi yöntemlerine başvurmasına sebep olmuştur. Özellikle I. ve II. Dünya Savaşından sonra insanların hem maddi hem manevi çöküntü yaşamasından sonra dünyada kapitalist ve materyalist düşüncenin yayılması ile insanoğlu içinde bulunduğu ruhsal bunalımlarından kurtulmak için Doğu kökenli alternatif tıp yöntemlerine yönelmiştir. Reiki, Yoga, Meditasyon, Aura ve Çakra sistemlerine göre hayatlarını şekillendirdikleri için araştırma konumuzun bir diğer konusu Şifai açıdan bazı okültist etkileşimleri inceledik.

İslam, kişinin hayatının her alanında yön gösterici bir rehber görevini üstlenen bir din olmasından dolayı bu tarz okültist etkileşimlere karşı nasıl bir duruşumuz olması gerektiğini bize bildirmiştir. Araştırmamızda İslam'ın yaygın olan bazı okültist etkileşimlere dair yaklaşımının ne olduğunu belirlemeye çalıştık.

2. Araştırmanın Amaç Ve Önemi

Okültizm, insanların manevi boşluklarından faydalanarak hem semavi dinlerin emrettikleri ile hem de akıl ile ters düşen sadece sezgi ve keşif yoluyla meydana gelen uygulamaların tamamını kapsayan düzensiz bilgilerin toplamı olarak karşımıza çıkmaktadır. Akıllı ve dini reddeden bu uygulamaların dünya genelinde medya, film, dizi, kitap, dergi vb. vasıtalarıyla popülerliğini koruyor olması ve son yıllarda Türkiye'de geçmiş yıllara göre rağbet görmesi dikkatimizi çeken bir araştırma konusu haline gelmektedir.

Gerekli ön inceleme yapıldığında ise bu konuya dair kapsamlı bir çalışmanın mevcut olmadığı fark edilmiştir. Bu nedenle, son zamanlarda yaygınlaşan bazı okültist etkileşimlerin Müslüman düşüncesindeki tezahürü ve İslam'ın bu uygulamalara karşı tutumunu dile getirmek amacıyla, okültist inanışlar ve İslam'ın bu inanışlara bakış açısı çalışılması gereken bir konu olarak düşünülmüştür.

İslam geleneği ile zıt fikirleri bünyesinde barındıran okült eğilimlerin her geçen gün hemen her yaş grubunda giderek artması ve gerekli alan taraması gerçekleştiğinde

konu ile alakalı yeterince çalışmanın olmaması araştırmanın bir ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan çalışmanın konu ile alakalı olarak gelecekte yapılacak çalışmalara temel teşkil edecek olması da çalışmanın önemini arttırmaktadır.

3. Araştırmanın Yöntem ve Sınırlılıkları

Okültizm, milattan önceki zamanlardan günümüze gelene kadar birçok farklı kültür ve medeniyetin çeşitli uygulamalarını ve bu kültürlerin etkileşimiyle meydana gelen yeni uygulamaları bünyesinde barındırdığından dolayı konu kapsamı açısından oldukça geniş bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Son zamanlarda popüler hale gelen bazı okültist etkileşimlerin, günümüz Türkiye coğrafyasında toplumun bazı kesimlerinde bir yaşam tarzı haline gelmesi hasebiyle okültizm ve uygulamalarına dair yazılmış, araştırma konumuzu doğrudan ve dolaylı şekilde konu edinen kitap, dergi, tez, makale, sempozyum bildirileri, ansiklopedi maddesi vb. aktüel kaynaklardan istifade edilerek araştırma konumuzla ilgili gerekli verilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Elde edilen verileri objektif bir şekilde inceledikten sonra Müslüman düşüncesinde tezahür eden ve bu nedenle akademik araştırmalara konu alan bazı okültist etkileşimlerin mahiyeti ve oluşum süreci üzerinde durmuştur. İslam düşüncesinin, bahsedilen okültist etkileşimlere dair nasıl yaklaşımda bulunduğu, akli ve nakli delillere dayanarak kelami yöntemlerle tasvîr, tahlîl ve gerekli yerlerde değerlendirmeleri yapılmıştır. Bu çalışma, nitel karakterli bir araştırmanın ürünüdür.

Araştırmanın sağlıklı ve sistematik bir şekilde tamamlanması gayesi ile Türkiye coğrafyasında yaşayan Müslümanların son zamanlarda rağbet gösterdiği bazı okültist uygulamalar temel alınmıştır. Böylece tezimiz de tüm okültist uygulamaları içine alan değil, Türkiye’de görülen bazı okültist uygulamalarla sınırlandırılmış oldu.

BİRİNCİ BÖLÜM

OKÜLTİZM VE OKÜLİSTİK ETKİLEŞİMLER

1.1. Okültizm'in Kelime Anlamı

Latince kökenli olan Okült kavramı, “occultus (gizli, saklı)” anlamına gelmektedir ve “occulere (kapatmak, saklamak, örtmek)”⁵ kelimesine dayanmaktadır. Okült kavramı, Yunanca bir sıfat olan “esoterós” (içsel ve gizli olan) kelimesinin eş anlamlısıdır.⁶ Türkçemizde “gizli bilim, gizlilik” anlamlarına gelmektedir.⁷

W. J. Hanegraaf, okült kavramının tarihi süreçte “okült nitelikler”, “okült güçler”, “okült felsefe”, “okült bilimler”, “okültizm” gibi farklı anlayışları içinde barındıran rastgele bir kullanımın mevcut olduğunu söylemektedir.⁸

Okültizm kelimesi ise duyular yolu ile ulaşamayacağımız varlık ve olaylardan haberdar olunabileceğini ya da olağandışı işler yapılabileceğini dile getirir. Olağanüstü gizemli halleri gerçekleştiren ise gizemli bilgiye sahip kişilerin nefsanî yetenekleridir ya da ruhlar âlemi ile kurulan iletişimidir.⁹

Okültizm kavramının ilk nerede kullanıldığına dair farklı bilgiler mevcuttur. Bazı araştırmacılara göre Okültizm kavramı, “De acculta philosophia” Heinrich Agrippa von Nettesheim tarafından 16. Yüzyıl başlarında geliştirildiği söylenmektedir. Bazı araştırmacılara göre ise Okültizm kavramı 19. Yüzyılda ilk kez kullanılmıştır. Okült kelimesinin bugünkü anlamıyla ilk kez Fransız okültisti Eliphas Levi'nin metinlerinde geçmektedir. Guenon ise tarih boyunca büyü, fal, kahinlik, simya gibi farklı isimlerle anılan gizli(okült) bilimlerin olduğunu fakat Eliphas Levi'nin okültizm kavramını kullanmasıyla bütün gizli bilimleri tek bir şemsiye kavram altında topladığını söylemiştir.¹⁰ Okültizm kavramını İngilizce metinler ile tüm dünyaya tanıtan ise

⁵ Alparaslan Salt - Cem Çobanlı, “Okültizm”, *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)* (İstanbul: Dharma, 2001), 295.

⁶ William Bernard Crow, *Büyünün Cadılığın Ve Okültizmin Tarihi*, trc. Fulya Yavuz, 2. (İstanbul: Dharma, 2017), 13.

⁷ Çelebi, “Okült Eğilimlerin Dini İnançları Yozlaştıran Etkileri”, 109-110.

⁸ Gül, Ali, *Senkretik Bir Oluşum Olarak Teozofi Cemiyeti Ve XX. Yüzyıl Kültürel Yapıları Üzerindeki Etkisi* (İstanbul Üniversitesi, 2015), 141.

⁹ Çelebi, “Kur'an ve Sünnetin Okültizme Bakışı”, 139.

Teosofistler olmuştur. Rene Guenon'un ise Spiritüalizm ve Teosofi gibi gizli hareketlerin okültizmine karşı olarak ezoterik dinlerin temelinde bulunan ezoterik metafizikten bahsetmektedir.¹¹

Okültizm kavramı okült bilimlerin bütününe ifade ettiği gibi günümüzde ezoterizm ile eş anlamlı olarak da kullanılmaktadır. Olav Hammer, okültizm ve ezoterizm kavramlarını gizemli bilimlerin pratik ve teorik yönünü temsil eden kavramlar olduğunu ifade etmektedir. Faivre ise okültizm, okült bilimleri kapsayan ve ezoterizmin pratik boyutunu meydana getiren bir anlayıştır. Bu sebepten okültizm ve ondan beslenen bir takım teknik ve uygulamalar ile dinî ve felsefi bir anlayışı ifade eden ezoterizmin aynı anlamlara gelmediğini söylemektedir. Faivre kısaca okültizmin, ezoterizm anlayışına bir boyut kazandırdığını ve ezoterizmden daha kapsamlı bir anlam ihtiva ettiğini savunur.¹²

Okültizmin içinde barındırdığı birçok yöntem vardır. Bu yöntemlerden bazıları büyü, sihir, kehanet, astroloji, fal, reiki, yoga, gizemciliktir. Okültizm uygulamaları, İslâmî kaynaklarda ise “ Havas ilmi ” diye geçmektedir.¹³

1.2. Okültizm'in Tarihsel Oluşum Ve Gelişim Süreci

Okültizmin daha iyi anlaşabilmesi için oluşum sürecinin bilinmesinde fayda vardır. Okültizm'in tarihsel oluşum ve gelişim süreci insanlık tarihi kadar eskidir diyebiliriz. Çünkü ilkel toplumların yaşadığı çevreyi ve o tabiatta gerçekleşen olayları anlayıp, tanımak ve açıklamak istemiştir. Bu olayları açıklayamadıkları yerlerde mitolojik varlık felsefeleri ile bağlantılı, gizemli ve gerçekdışı sebepler ileri sürmüşlerdir. Okültizmin öğretileri Sümer, Asur, Babil ve Hint medeniyetlerinde sistemli bir hale getirilerek sonraki nesillere aktarılmıştır.¹⁴

Geçmiş zamanın büyük düşünürleri fikirlerini daha da mükemmelleştirmek için eski uygarlıklardan özellikle Eski Mısır gizemlerinden büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu antik çağ medeniyetlerinde bilim, başlıca iki kısma ayrılmaktadır.¹⁵

¹¹ Rafet Özkan, *Kıyamet Tarikatları Yeni Dini Hareketler*, 2. (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006), 54.

¹² Ali Gül, “Teosofi Kavramı ve Teosofi Düşüncesinin Tarihi Gelişimi”, *EKEV Akademi Dergisi*, 70 (2017): 4-5.

¹³ Çelebi, “Kur'an ve Sünnetin Okültizme Bakışı”, 139.

¹⁴ Çelebi, “Kur'an ve Sünnetin Okültizme Bakışı”, 139.

¹⁵ Chaos Philolophorum, *Okültizm Tarih Boyunca Gizli Bilimler*, 2. (İzmir: Ege Meta Yayınları, 2001), 19.

1. Fiillere dayanan maddi kısım
2. Prensiplere dayanan fikri kısım.

1.3. Okültizm'in İleri Gelen Savunucuları

1.3.1. Michel de Nostredame (Nostradamus) (1503-1566)

Michel de Nostredame 1503 yılında St. Remy de Provence'de dünyaya gelmiştir. Ailesi Fransız Yahudi ailelerindedir fakat sonradan Musevi dininden dönerek Hristiyanlığın Katolik mezhebini benimsemişlerdir. Aix ve Lyon kentlerinde 1546 yıllarında hızla yayılan veba salgınları için alışılmışın dışında özel tedavi ve ilaç bulmuştur. Nostradamus ismi ilk olarak bu olaydan sonra duyulmaya başlamıştır.¹⁶

1547'de kaleme aldığı kehanetleri 1555 yılında "Centuries" (Yüzlükler) adıyla yayımlanmıştır. Her bölümü yüzer dörtlükten oluşan bu kehanet kitabını genişleterek krala ithaf etmiştir. Bazı kehanetlerin gerçekleşmesi ile halk arasında meşhur olduğu için kralın da takdirini aldıktan sonra sarayda doktor olarak göreve başlamıştır fakat yaptığı kehanetlerden dolayı kilise tarafında aforoz edilmiştir.¹⁷

Nostradamus, çocuk yaşta Fransızca, İspanyolca, Latince ve İbranice eğitimi aldığı için yaptığı kehanetleride kaleme aldığı bu dillerden faydalanmıştır. Yazdığı kehanet kitabında kehanetler açık bir diller yazılmamış, sembolik bir dil kullanılmıştır. Bu yüzden her araştırmacı bu sembolleri farklı yorumladığı için tartışmalara sebep olmuştur. Bazı araştırmacılara göre Nostradamus yüzlerce yıl öncesinden Fransız Devrimi'ni, I. ve II. Dünya Savaşlarını tahmin etmiştir.¹⁸

1.3.2. Eliphas Levi (1810-1875)

Paris'te 1810 yılında dünyaya gelen Eliphas Levi'nin asıl adı Alphonse Louis Constant'tır. Fransız asıllı olan Eliphas, 19. Yüzyıl okültizmin önemli isimlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Papaz olmak için Saint-Sulpice teoloji okulunda eğitimine devam etti ancak yemin töreninde son anda papaz olmaktan vazgeçmiştir. Sonrasında

¹⁶ Peter Lemesurier, *Nostradamus Gelecek 50 yılın Kehanetleri*, 1. (İstanbul: Say Yayınları, 1995), 19.

¹⁷ Lemesurier, *Nostradamus Gelecek 50 yılın Kehanetleri*, 20.

¹⁸ Alparaslan Salt - çobanlı, "Nostradamus", *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)* (İstanbul: Dharma, 2001), 283.

radikal politik bir gruba katılmıştır. Kalem aldığı bazı yazılarından dolayı üç kez hapse mahkum edildi. 1865 yılında Eliphas Levi takma adı ile maji ve okültizme dair yazılar yazmaya başlamıştır. Maji ile ilgili ilk eseri “Dogme de la Magie” adıyla yayımlanmıştır. Eliphas Levi İngiltere’ye gittikten sonra yazılarında ezoterik öğeler bulunduran Edward Bulwer-Lytton ile yakın dostluk kurmuştur. Bu yakınlık sebebiyle okültizmle daha derin ve detaylı araştırmalar yapmıştır. Yaşamı boyunca az sayıda öğrenci yetiştirmesine rağmen ölümünden sonra okültizmin klasikleri olarak kabul edilen yapıtları, kendisinden sonra gelen okültistleri ve Rose- Croix üyeleri üzerinde önemli bir etki bırakmıştır.¹⁹

1.3.3. Helena Petrovna Blavatsky (1831-1891)

Helena Petrovna Blavatsky (asıl adı Helena Petrovna Hahn) 30 Temmuz 1831’de Rusya’nın Ekaterinoslav şehrinde dünyaya geldi. Ailesi zengin ve soylu kimselerdi. Babası Albay Peter Hahn, Rus ordusunda görevliydi ve Alman kökenliydi. Annesi Andrew Fadeev ise Rusya’da yaşadığı dönemde ün salmış bir yazardı. Helena Hahn, “Blavatsky” soyadını kısa süreliğine bir evlilik olmasına rağmen devlet meclisi üyesi ve Erivan vali yardımcısı Nicephore Blavatsky’den almıştır.

Çağdaş teosofi öğretisinin üç ana esas üzerine bina etmiştir:

1. İnsanlığın evrensel birliği için; ırk, renk, inanç ve cinsiyet ayrımı yapmamak,
2. Din kuralları, felsefe ve bilim sınırlarının ötesinde çalışabilmek,
3. Doğanın keşfedilmemiş yönleriyle, insanın bilinmeyen yeteneklerini araştırmak.²⁰

Blavatsky’e göre okültist bir insan diğer insanlara göre daha fazla güce sahiptir. Okültizm’in ansikopedilerde yer aldığı “Var olduğu iddia edilen okült niteliklerin veya simya, maji²¹, astroloji gibi doğaüstü bilim ve güçlerin etkisiyle ilgili Orta Çağ uydurması bilimler” tanımlarını reddeder. Ona göre Okültizm; gerçek, uygulamalı ve tehlikeli bir ilimdir. Doğadaki varlıkların gizli potansiyellerini insana bildiren, insanda uyur vaziyette

¹⁹ Alparaslan Salt - Cem Çobanlı, “Levi, Eliphas”, *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)* (İstanbul: Dharma, 2001), 214.

²⁰ Alparaslan Salt - Cem Çobanlı, “Blavatsky, Helena Petrovna”, *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)* (İstanbul: Dharma, 2001), 60.

²¹ Maji: Büyü.

bulunan gizil güçlerin keşfedilmesine ve bu gizil güçlerin artmasına yardımcı olan bir ilimdir.²²

1.3.4. Mikao Usui (1865-1926)

Mikao Usui, Japonya'nın Nagoya şehrin yakınlarında bulunan Tania köyünde 15 Ağustos 1865 yılında dünyaya gelmiştir. Akranları gibi Japonya'nın geleneksel Şintoizm ve Budizm dinlerinin eğitimini almamıştır, bu iki dinin yerine Hristiyanlık dininin öğretilerini misyoner rahipler tarafından ders halinde almıştır. İlerleyen yıllarda da din eğitimini sürdürmüştür ve ilahiyat profesörü olmuştur. Hristiyan Erkek Okulu'nda müdür ve papaz olarak göreve başlamıştır.

Öğrencilerinden birinin Kitab-ı Mukaddes'te geçen Hz. İsa'nın hastaları iyileştirdiği, su üzerinde yürüdüğü ve şifa dağıttığını hatırlatarak bunlara sadece kitapta geçtiği için mi inandığını ve böyle bir şey yaşayıp yaşamadığını sormuştur. Bu soruya karşılık olarak Mikao Usui, Kitab-ı Mukaddes'te geçen her söz inandığını ama kişinin bir insana şifa verdiğine şahit olmadığını dile getirmiştir. Öğrencisinin bu kör inanç size yeterli gelebilir fakat bizler bu tarz olaylara kendi gözlerimizle şahit olmak istiyoruz dedikten sonra Mikao Usui, iş sözleşmesini feshetmiştir. Chicago Üniversitesi'nde Hristiyan metinler üzerinde çalışarak Hz. İsa ve havarilerinin şifa dağıtmasında yatılı olan sırrı çözmeye çalışmıştır. Burada aradığını bulamayan Mikao Usui, tekrar Japonya'ya dönerek Budist metinler üzerinde araştırmalarına devam etmiştir. Zen manastarların birinde başpapazdan bu konularda yardım almıştır ve sutraları ana dilinde anlamak için Çince dilini öğrenmiştir. Orijinal Budist metinleri okumak için ise Sanskritçe'yi öğrenmiştir. Buda'nın eski bir talebesi tarafından kaleme alınan bir metinde Buda'nın nasıl şifa dağıttığına dair semboller ve tarifler bulmuştur.²³

Usui, başpapaz ile yaptığı görüşmelerden sonra Japonya'da kutsal bir dağa çıkarak 21 gün boyunca sutraları okumuş, ilahiler söylemiş ve meditasyon yapmıştır. “Baba, lütfen bana ışığı göster!” diye dualar etmiştir. Bu duanın ardından kendisine gelen bir ışık zümresi görmüştür. Bu ışık, gittikçe büyüyerek alnının tam ortasında isabet etmiştir. Okuduğu metinlerdeki sembollerini görmüş ve bu sembollerini Buda ve İsa'nın güçlerinin

²² Helena Blavatsky, *Teosofi'nin Anahtarı*, 2. (İstanbul: Mitra, 2011), 30-31.

²³ Dilek Yücel, *Reikin Oluşumu, Gelişimi ve Türkiye'deki Yansımaları* (Dokuz Eylül Üniversitesi, 2007), 12.

anahtarı diye yorumlamıştır. Mikao Usui'ye dair anlatılan bu hadiseler Tokyo'daki Bodhi tapınağında Usui'nin vefatından sonra talebeleri tarafından dikilen kitabede rastlanır.²⁴

Bazı araştırmacılara göre Usui, ağır bir hastalık geçirdikten sonra, kendi kendine keşfettiği bazı tekniklerle hastalıktan kurtulmuştur. Bu şifa yöntemlerini insanlara da öğrenmeyi amaç edinmiştir. Bütün bu anlatılanlar Reiki uygulamalarının çok eskilere dayandığını göstermiş olsa da, Mikao Usui'nin Reiki'yi yeniden ortaya çıkardığını ve bir şifa tekniği olarak sistemli hale getirdiği kabul edilmektedir.

1.3.5. Dion Fortune (1890-1946)

Asıl adı Violet Mary Firth olan Dion Fortune, Batı ezoterizm edebiyatının tanınmış isimlerinden biridir. Bir süre Batı Teozofi Cemiyeti'nde bulundu. Madam Blavatsky'nin görüşlerinin çoğuna katılmasına rağmen bir süre sonra cemiyetten ayrıldı. Yirmili yaşlara geldiğinde psikolojiye dair ilgi duydu ve bu alanla ilgili araştırmalar yapmaya başladı. Sigmund Freud'un ve Carl Gustav Jung'un eserlerini inceledikten sonra çağdaş psikolojinin, ruhsal sorunları tedavi etme hususunda yetersiz kaldığını dile getirmiştir. Ruhsal sorunları olan ve akıl hastası teşhisi konulan çoğu kişinin aslında 'psşik saldırı'lara maruz kaldığına inanmaktadır.²⁵

1.4. Gaybi Konularda Bazı Okültist Etkileşimler

1.4.1. Falcılık

1.4.1.1. Falın Kelime Anlamı

Arapça bir kelime olan fal, "uğurlu şeyleri gösteren simge, uğur" anlamına gelmektedir. Batı dillerinde ise "gelecekte haber verme" anlamına gelmektedir. Grekçe'de "manteia", İngilizce'de "mancy" denilmektedir. Falın türüne göre bu kelimeler belirtilen fal çeşidinin sonuna getirilerek oluşturulmaktadır. Örneklendirmek gerekirse kuş falı kastedilirken ornithomancy, zar falı kastedilirken lithomancy vb. kelimeleri kullanılır.²⁶

²⁴ Brigitte Müller - H. H. Günther, *Reiki Uygulamalı Şifacılık Teknikleri*, trc. Gül Öner - Ege Meta (İzmir: Meta Yayınları, 2004), 26-27.

²⁵ Alparaslan Salt - Cem Çobanlı, "Fortune, Dion", *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)* (İstanbul: Dharma, 2001), 132-133.

²⁶ Mehmet Aydın, "Fal", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 12: 134.

İslam'da fal ise gaybi konular, gelecekte vukuu bulacak olaylar ve insan karakteri analizi hakkında bilgi verme maksadı taşıyan esrarengiz faaliyetlerin tümüne denmektedir.²⁷ Geleceğe dair olumlu beklentileri ifade eden tefe'ül kelimesine Cahiliye döneminde de rastlanmaktadır. Tefe'ül kelimesinin zıt anlamlısı olan teşe'üm kelimesi ise bazı nesne ya da olayların gelecekte olumsuz durumlara sebebiyet verebileceği anlamı taşımaktadır. Tefe'ül ve teşe'üm kelimeleri her ne kadar zıt anlamlı olsalar da geleceğe dair meydana gelecek olan olumlu ya da olumsuz olayların belirtilerini taşıma hususunda ortak bir anlam ifade etmektedirler.²⁸

1.4.1.2. Falın Tarihçesi

Babil'de, Mısır'da, Çin'de, Kalde'de M.Ö. 4000 yıllarına ait astroloji ve fal uygulamalarına dair bulunan bir takım belgeler, falın kökeninin Mezopotamya'ya kadar dayandığını göstermektedir. Yine M. Ö. Yaklaşık 2000'li yıllarda kurban edilenlerin kanlarına bakılarak geleceğe dair tahminlerde bulunulurdu. Gelecekte gerçekleşecek olanları bilmek adına yapılan uygulamaların Akkad döneminde gelişerek Arap ve Akdeniz bölgelerine yayıldığı tahmin edilmektedir. Fal ve uygulamalarının Yunanca ve Sanskritçeye tercüme edilmesi Batı Avrupa'dan Çin'e kadar fal ve uygulamalarının yaygınlaşmasına hız kazandırmıştır. Fal ve Falcılığa dair metinlerin birçok dilde tercüme edilerek farklı coğrafyalara yayılmasının sebebi insanların gaibi ve gizemli olaylara olan ilgisi ve geleceği bilme arzusudur.²⁹

Farklı kültür ve medeniyetlerin mitolojilerini araştırdığımızda fal ve falcılara dair çeşitli hikâyelere rastlamak mümkündür. Antik Yunan, Roma, Mısır, Kalde, Babil ve Çin gibi medeniyetlerde görülen falcılık da gizemliliği elde etme vurgusu ön plandadır. Örneğin Yunan Mitolojisinde, Tanrı Apollon, evlenmek istediği Kasandra'ya falcılık yeteneği vermiştir. Hititleri kuşların uçuş şekillerine bakarak geleceğe dair tahminlerde bulunmuşlardır, Fransız astrolog Nostradamus, M. S. 3000 yılına kadar gerçekleşeceğini düşündüğü olaylara dair kehânetlerde bulunmuştur.³⁰

²⁷ Râgıb el-İsfahânî, "Müfredât Kur'an Kavramları Sözlüğü", trc. Abdülbaki Güneş - Mehmet Yolcu (İstanbul: Çıra Yayınları, 2010), 801-802.

²⁸ İlyas Çelebi, "Fal", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 12: 138.

²⁹ Çakı, Aylin, *Zihniyet Dünyasının Yansıması Olarak Falnâmeler: Kefeli Hüseyin'in Râznâme Adlı Eseri* (Uludağ Üniversitesi, 2015), 9.

³⁰ Çakı, Aylin, *Zihniyet Dünyasının Yansıması Olarak Falnâmeler: Kefeli Hüseyin'in Râznâme Adlı Eseri*, 10.

İslamiyet öncesi Türk toplumlarında da fal ve falcılık yaygındı. Eski Türklerde kâhin, gördüğü rüyalar ve uyku ve uyanıklık arasında trans halindeyken gördüklerini bazı görüntüleri yorumlamaktaydı. İslamiyet'ten önce Türk kültüründe fal ve falcılık “Gök Tanrı” inancı ile ilişkilendirilmiştir. Gök Tengri, kendilerinin yaptıklarında hoşnut olmadığında kuyruklu yıldızlar, kıtlıklar, su baskınları gibi felaketler gönderdiğine inanırlardı. Bu tür felaket ve sıkıntılar gerçekleşmeden fal aracılığıyla önceden kendilerine haber edileceğini düşünürlerdi. Bu yüzden Tengri'ye dua edilmesi ve kurban kesilmesi ile yaşanabilecek olan felaketleri engellediklerine inanırlardı.³¹

Eski Türk toplumlarında “Yağrın”³² olarak bilinen fal, en güvendikleri fal idi. Bu fal, farklı hayvan türlerinden elde ettikleri kürek kemiklerini ateşe tuttuktan sonra üzerinde oluşan şekillerin yorumlanmasıydı. Yağrın, Eski Yunanlılar ve Romalılar tarafında da kullanılmaktaydı. Araplar kürek kemiği ilmîni (ilm-ül-ketf) Eski Yunanlılara ait bir ilim olarak kabul etmişlerdir.³³

1.4.1.3. Falcılığın Çeşitleri

İnsanoğlu gaybı bilme hususunda geçmişten günümüze kadar farklı metotlar denemiştir. Farklı zamanlarda yaşamlarına ve farklı kültür ve medeniyetlere sahip olmalarına rağmen fal ve falcılık uygulamaları yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Farklı kültür ve medeniyetlere sahip insanların fal ve falcılık uygulamalarına olan ilgisi fal çeşitlerine de etkisini göstermiştir. Bu yüzden günümüzde çok fazla fal çeşidi bulunmaktadır. Bazı fal çeşitleri: Ağaç falı, At falı, Ateş falı, Bakla falı, Balık Falı, Balta Falı, Bağırsak Falı, Bina Falı, Buğday Falı, Çakıl Falı, Defne Falı, Duman Falı, El Falı, Harf Falı, Hava Falı, Horoz Falı, Ching (Yi King), İnsan Bağırsağı Falı, İskambil Falı, Kafatası Falı, Kahve Falı, Tarot Falı, Kap Falı, Kaplumbağa Falı, Karaciğer Falı, Karga Falı, Keçi Falı, Kemik Falı, Kristal Falı, Kuş Falı, Lamba Falı, Mum Falı, Ok Falı, Omuz Kemiği Falı, Rüzgar Falı, Saç Falı, Sayı Falı, Soğan Falı, Tuz Falı, Un Falı, Yaprak Falı, Yüz Falı, Yüzük Falı, Zar Falıdır.³⁴

³¹ Mert Can Alemdar, *Türk Destanlarında Büyü ve Fal Motifi* (Gazi Üniversitesi, 2014), 19.

³² Alemdar, *Türk Destanlarında Büyü ve Fal Motifi*, 49.

³³ Ufuk Tavkul, “Kıpçak Kökenli Türk Boylarında “Kürek Kemiği” ve “Kumalak - Taş” Falı”, *Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri 2003* (Ankara: Ankara Üniversitesi, 2007), 2: 185-186.

³⁴ Sedef Çulluhan, *Fal ve Kahve Falıyla İlgili Uygulamalara Fenomenolojik Bir Yaklaşım* (Süleyman Demirel Üniversitesi, 2019), 4.

Fal çeşitlerinin sayısını yukarıda saydığımız kadar olduğu zannedilmemelidir. Günümüzde sadece Anadolu'da sayısı tespit ve tahmin edilemeyecek kadar çok sayıda fal çeşidi mevcuttur. Ateşin alevlerine, közün duruşuna ve odunun yanmasında çıkardığı ıslık seslerine göre de buldukları kehanet bir fal çeşididir. Fal uygulamalarında malzeme kullanıldığı gibi hiçbir malzeme kullanılmadan da fal uygulaması yapılmaktadır. Mesela bir şeye dayandırılarak niyet tutma da fal olarak sayılmaktadır. Çünkü Fal tutmak, “ Aklından bir şey geçirip belli bir işin olup olmamasında veya oluş tarzında ona cevap aramak, niyet tutmak.” anlamına gelmektedir.

Günümüzde çok sık kullanılan bazı fal çeşitleri şunlardır:

1. Kahve Falı: Kahve içildikten sonra fincanda kalan telvenin aldığı şekillere göre geleceğe dair yapılan tahmin, varsayım veya görüşlerin tamamına kahve falı denir. Günümüzde Akdeniz ülkelerinden Orta Doğu'ya kadar dünyanın her yerinde çok sık başvurulan bir fal çeşididir.³⁵

Kahve Fal'ının 17. Yüzyılda Avrupa'da yayıldığı varsayılmaktadır. Kahve Falından ilk bahseden kişi Floransalı falcı Tommaso Tamponelli'dir. Günümüz kahve falı ile Tamponelli'nin yaptığı kahve falı tanımı birbirinden farklılık göstermektedir. Tamponelli'ye göre; kahve telvesi yıkanıp süzöldükten sonra düz bir tabağa bırakılır ve telvelerin yüzeyin tamamına yayılabilmesi için fincan sallanır. Oluşan şekilleri ise falcının yorumlaması beklenir.³⁶

Kahve falı, kadınların ev gezmeleri ya da bir araya geldikleri arkadaş ortamlarında yaygın olduğu gibi fal bakan kafelerde de en çok rağbet gören fal çeşididir. Kafelerde bakılan kahve falı ise şu şekildedir, fal baktırmak isteyen kişi önce kahveyi içer sonra içinden bir şeye niyet ederek fincanı ters çevirir ve tabağa kapatır bu şekilde üç kez daire şeklinde çevirir. Fincan soğuduktan sonra ücret karşılığında o kafedeki falcı gelir ve kahvenin telvesinin aldığı şekillere göre yorumda bulunur. Fincandaki telveye baktıktan

³⁵ Elif Güneş, *Su Falı, Kahve Falı ve Tarot Kafelerine Gidenlerin Din Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi (İstanbul Örneği)* (Marmara Üniversitesi, 2013), 34.

³⁶ Giovanni Scognamillo - Arif Arslan, *Doğu Ve Batı Kaynaklarına Göre Fal* (İstanbul: Karizma Yayınları, 2000), 41.

sonra fincan tabağındaki kalan kahve de yorumlanır ve ters çevirerek telvede kalan son damlanın gidişatına göre dileğin kabul olacak ya da olmayacak diye kehanette bulunur.³⁷

2. Tarot Falı: Kahve falından sonra günümüzde en yaygın olan fal çeşididir. Tarot kağıtlarını iskambil kağıtlarına dayandıranlar olduğu gibi bunun tersini söyleyenler de mevcuttur.³⁸

Tarot falının ne zaman ortaya çıktığı bilinmemektedir fakat 14. yüzyıla ait tarot destelerinin elimizde var olduğu günümüzde bilinmektedir. Bu Tarot destelerini Avrupa'ya Çin'den ya da Hindistan'dan getirildiğini savunanlar olduğu gibi Mısır'dan getirildiğini iddia edenler de vardır. Gizemcilik düşüncesine sahip olanlara göre Mısır'dan getirilmiş ve Toth adlı tanrının kutsal kitabının özeti olarak kabul etmektedirler. Tarot kağıtlarının fal olarak kullanılması ise 18. yüzyıldan sonradır. Bugün kullanılan tarot falının kartları yirmi iki Büyük Giz, elli altı Küçük Giz'den oluşan yetmiş sekizlik destelerdir.³⁹

Tarot kartları ile fala bakan kimseler bu kartların üzerindeki her bir şekil için bir anlam yüklemiş ve fala baktıran kişinin niyetine göre bu kartları yorumlamıştır. Bazı Tarot falcılarına göre tarot kartları bir fal aracı olarak kabul edilirken bazılarının göre ise ruhani bir yolculuğun anahtarı olarak kabul edilir.⁴⁰

3. Su Falı: Kahve falı ve Tarot falına göre Su falına bakan kişi sayısı az olduğu için fazla rağbet görmemektedir. Çünkü su falına bakan kimselerin özel cinlere sahip olduğuna ve cinlerle kurduğu iletişim ile su falına baktıklarına inanmaktadırlar. Cinlerle irtibat halinde olan bu falcıların sayısı az olduğundan su falına baktırmak kolay değildir.⁴¹

Su falı bakan kişi, fala baktıracak olan kişinin adını ve annesinin adını sorduktan sonra 'Elif kızını Tuba niyetine' diyerek su dolu bir bardağa baktıktan sonra yorumlar yapmaktadır. Genelde su falına bakan kimseler kendilerini falcı olarak nitelendirmez,

³⁷ Güneş, *Su Falı, Kahve Falı ve Tarot Kafelerine Gidenlerin Din Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi (İstanbul Örneği)*, 34.

³⁸ Güneş, *Su Falı, Kahve Falı ve Tarot Kafelerine Gidenlerin Din Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi (İstanbul Örneği)*, 35.

³⁹ Scognamillo - Arslan, *Doğu Ve Batı Kaynaklarına Göre Fal*, 47.

⁴⁰ Güneş, *Su Falı, Kahve Falı ve Tarot Kafelerine Gidenlerin Din Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi (İstanbul Örneği)*, 36.

⁴¹ Güneş, *Su Falı, Kahve Falı ve Tarot Kafelerine Gidenlerin Din Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi (İstanbul Örneği)*, 34.

kendilerine ‘bakımcı’ demelerini isterler. Onlara göre su falı cinlerle irtibat halinde olarak bakıldığı için diğer falcılarla aynı işi yapmadıklarını belirtirler.⁴²

Su falına bakmanın da çeşitli yöntemleri vardır. Su falının diğer bir yöntemi ise sihirli sözlerin yazılı olduğu bakır levhalara su dolu bir kabın yerleştirilmesi ve bakire bir kızın suyun içine bakarak yorumlar yapmasıdır. Yine farklı bir uygulama olarak dolunayın olduğu bir gecede gümüş bir vazoya su doldurulduktan sonra bir mumun ışığı bu suya yansıtılır ve falcı bu yansımaları bakarak yorumlarda bulunur. Bir diğer uygulama ise henüz ergenliğe erişmemiz mavi gözlü bir çocuğun suya bakıp hissettiği şeyleri dile getirmesidir. Buradaki çocuğun cinlerle irtibat halinde olmasına gerek yoktur, tek aradıkları özellik fala bakacak olan çocuğun renkli gözlü olmasıdır.⁴³

4. El Falı: Kişi istikbalini öğrenebilmesi için avuç içindeki çizgilerin yorumlanmasına el falı denir. Chirology, Palmistry, İlm-i Sima, İlm-i Kifaye, İlm-i Firase gibi kelimeler el falı anlamında da kullanılır.⁴⁴ El falına bakan kişi, elin üstü, tüylü ya da tüysüz oluşu, parmaklar ve parmakların boğumu, tırnakların şekli, rengi, kemik yapısına da önem vermektedir. Çünkü bu saydığımız özelliklerin yıldızlarla bir bağlantısı olduğunu ve kişinin karakterine etki ettiğini iddia ederler. Elin yapısına bakarak karakter analizi yapılan kişinin hangi meslek seçiminde dikkat etmesi gereken hususları, ortaya çıkabilecek sağlık sorunlarını, sosyal çevresinde yaşanabilecek olan olayları, hangi özelliklere sahip biriyle evlenmesi gerektiğini, karakterindeki zayıflıkların gelecekte nelere sebep olacağına dair yorumlar yapılmaktadır. Bazı profesyonel falcılar sol elin doğuştan sahip olunan kadere işaret ettiğini, sağ elin ise doğum anında belli olan bu yazgıyı nasıl değiştireceğine yol gösterdiğini ifade eder. Aynı zamanda kişi kendini değiştirdiğinde ellerinde beliren çizgilerin de değişerek kaderini yeniden inşa edeceğine inanılır.⁴⁵

5. Kürek Kemiği Falı: Kürek kemiği falı, Latince’de skapulimantia, Arapça’da ilmü’l-ketf, Divân-ı Lügâti’t- Türk’te yarın, İslâm dünyasında ise kıtf/kifte diye geçmektedir. Bu fal çeşidinde koyun ya da keçi gibi hayvanların kürek kemiği kullanılır.

⁴² Rümeyza Yıldırım, *Çanakkale Merkez İlçe Ve Yakın Köylerinde Falcılık Ve Büyücülük* (Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, 2022), 62-63.

⁴³ Scognamillo - Arslan, *Doğu Ve Batı Kaynaklarına Göre Fal*, 46.

⁴⁴ Azize Uygun, *El Falı* (Süleyman Demirel Üniversitesi, 2005), 39.

⁴⁵ Uygun, *El Falı*, 49.

Kemiğin üzerindeki renge göre farklı yorumlar yapılır. Kemiğin üzerinde kırmızı bir hat görüldüğünde kan döküleceğine, sarı bir renk görüldüğünde hastalığa, yeşil renk bolluk ve maddi açıdan refahlığa, siyah renk ise yoksulluğa ve o yılın çetin geçeceğine işaret etmektedir. Farklı yöntemleri de mevcuttur. Kürek kemiği önce ateşe atılır, bir müddet bekleddikten sonra üzerinde oluşan çizgilere göre farklı yorumlarda bulunulur. Kemiğin üzerinde kesiksiz düz bir çizgi var ise yolun açık olduğuna, kesik çizgiler var ise yolun kapalı olduğuna ve o işe girişilmemesi gerektiği söylenir.⁴⁶

1.4.2. Kehanet ve Kâhinlik

1.4.2.1. Kehanetin Tanımı

Kehanet sezgi ve ilham yoluyla ya da bazı işaretlerin yorumlanmasıyla gelecekte meydana gelecek olan olayları önceden haber verme ve gizil bilgiyi açığa çıkarma anlamına gelmektedir. Kahin ise bu işi yapan kişiye denir.⁴⁷

Arapça bir kelime olan kahin, Grekçe’de “mantis”, Latince’de “vates” kelimeleri ile ifade edilmektedir. Kahin kelimesinin “ayakta durmak” anlamına gelen “kwn” kökünden, “eğilmek” anlamına gelen Akadça “kanu”dan ya da “bolluk” anlamına gelen Süryanice “kahhen”den ya da “ bir mabedin tesisi” anlamındaki “k(w)n” geldiği ileri sürülmektedir.⁴⁸

Dil araştırmacıları kahin için “gelecekte haber veren kişi” diye ifade etse de Ragıb el-İsfahani, gelecekte haber veren kişiye “arraf” demiştir.⁴⁹ Kahin kelimesi geçmişte meydana gelen fakat gizli kalan haberleri açığa çıkaranlar için kullanılmıştır.⁵⁰

Kâhin, fal işleri ile uğraşan, gaybî haberler veren, insanların işlerini ve ihtiyaçlarını karşılayan, derin ve gizemli araştırmalara dayanarak ulaştığı bilgilere sahip bilgin, müneccim ve tabib anlamlarına gelir.⁵¹

⁴⁶ Zuhâl Kültürâl - Aylin Koç, “Bir Kürek Kemiği Falı Metni: Risale-i’İlm-i Ketf”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 6 (2011): 132-133.

⁴⁷ Seyyid Şerif Cürçânî, *Ta’rifat (Arapça-Türkçe Terimler Sözlüğü)*. Trc. Arif Erkan. İstanbul: Bahar Yayınları, 1997., trc. Arif Erkan (İstanbul: Bahar Yayınları, 1997), 187; Ömer Faruk Harman, “Kâhin”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (TDV Yayınları, 2001), 24: 170.

⁴⁸ Harman, “Kâhin”, 24: 170.

⁴⁹ İsfahânî, “Müfredât Kur’an Kavramları Sözlüğü”, 694.

⁵⁰ İlyas Çelebi, “Kâhin”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 24: 171.

⁵¹ Çelebi, “Kur’an ve Sünnetin Okültizme Bakışı”, 141.

Kehanette bulunan kişiler dört grupta incelenebilir:

1. Çok eski çağlardan beri var olan, birtakım yöntemlerle gelecekteki olayları bulmaya çalışan kahinler.
2. İlhama dayalı vizyonlar veya vahiy yoluyla gelecekte söz etmiş peygamberler.
3. Premonisyon⁵² sahibi kimseler.
4. Prekognisyon⁵³ medyumları.⁵⁴

Araplarda kehanet, ulûm-i dâhile sınıfında sayılmaktadır, yani dışarıdan alınmış ilim olarak kabul edilmiştir. Kehaneti duyular ötesi varlıklara ait bir olgu olarak görmekte, bu duyular ötesi âlemde insanlara en yakın varlık olarak cinleri görmekteydiler. Araplara göre cinler dünyadaki idarî olaylar hususunda Tanrı'nın görevlendirdiği yardımcılardı. Bu sebepten insanların hayatlarında inandıkları Tanrılardan çok cinlerin etkisi olduğunu düşünmüşlerdir. Araplar yalnızca cinlerin yardımı ile gaybî konularda bilgi sahibi olabileceklerini ve gerçekleşecek felaketlerden yine cinlerin haberdar etmesiyle kurtulacaklarına inanıyorlardı. Araplar için ruh ve cinler ile iletişim halinde olan ve onları emirleri altına alan kâhinler toplumsal hayatta önemli bir yere sahipti.⁵⁵

Kahinlikteki yöntemler iki gruba ayrılır:

1. Psişik yöntemler. İstiareye yatarak veya kendiliğinden görülen rüyalar, zihinde aniden çıkan düşünceler, önseziler, sezgiler, ilhamlar, uyanırken görülen düşler, halüsinasyonlar, vizyonlar, ekstatik translar ve çeşitli psişik yetenekler yoluyla edinilen verileri yorumlama.

⁵² Premonisyon, meydana gelecek olayları akla dayalı bir nedeni olmayan bir huzursuzluk, bir gerginlik, bir kaygı gibi duygu hâllerıyla belli belirsiz bir biçimde hissetme fenomenine Metapsişik'te verilen addır. Parapsikoloji'de ise bu tür fenomenler için daha ziyade "felaket belirtisi" terimini kullanılır.

⁵³ Prekognisyon, meydana gelecek olayların önceden paranormal olarak algılanması fenomenine Parapsikoloji'de verilen addır.

⁵⁴ Alparaslan Salt - Cem Çobanlı, "Kehanet", *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)* (İstanbul: Dharma, 2001), 197.

⁵⁵ Çelebi, "Kur'an ve Sünnetin Okültizme Bakışı", 141.

2. Maddi yöntemler. Fallar; el falı, su falı, yüz falı, kitap falı, sayı falı, nekromansi vb. İşaretlerin gözlemi; astrolojik gözlem, nümerolojik gözlem, doğa olaylarını, sosyal olayları ve diğer olayları gözlem.⁵⁶

1.4.2.2. Kehanet Çeşitleri

1. Cinden Alınan Kehanet: Cinlerin gökyüzüne çıkarak, Mele-i Alaya yaklaşır. Burada, Allah'ın meleklerle bildirmiş olduğu emirleri duymaya çalışırlar. Edindikleri bilgiyi kendi neslinden olanlara ya da kahinlere bildirmektedirler. İslam'ın gelmesi ile gökyüzü şeytanlara karşı korunmuş, üzerlerine şihab gönderilmiştir. Cinlerin de gökyüzünden bilgi almak istediklerinde üzerlerine gönderilen ateşten kaçtıkları için bilgileri eksik alıp, kahinlere yanlış bilgi vermektedirler. Ayet-i Kerim'e de “*Meğer ki (içlerinden) bir çalıp çırpanı olsun. Fakat onu da gelip geçen alev takip etmiştir.*”⁵⁷ İslamiyet'ten önce yapılan kehanetlerin gerçekleşme ihtimalleri yüksekken Hz. Muhammed (sav)'in gelişi ile yeryüzü koruma altına alınmıştır. Bu yüzden cinlerin gökyüzüne çıkarak çaldıkları bilgiler, yalanlarla kahinlere iletilmektedir.⁵⁸

2. Cinlerin Dostlarına Bildirdiği Kayıplar Hakkındaki Kehanetler: Cinlerin, insanların göremediği birçok olaya şahit olması ve insanlara göre daha uzun yaşamalarından dolayı geçmişte yaşanan olaylara daha vakıftır. Bu nedenle insanların bilemediği, geçmişte vuku bulmuş, kayıp bilgilere, şahıslara, mal ve mülke ulaşabilmelerinden dolayı kâhinlere bu bilgileri vermektedirler. Ancak bu bilginin ne kadar doğru olduğu da bilinmemektedir.⁵⁹

3. Zan, Tahmin ve Sezgiye Dayanan Kehanetler: Kişinin, henüz gerçekleşmemiş olayları zan, tahmin ve sezgiye dayanarak vuku bulacağına dair iddia ettiği kehanettir. Bu kehanette bulunan insanlara, ilahi güçler tarafından özel yetenekler verildiğine inanmaktadırlar. Fakat, bu kehanetin kaynağı sezgilere dayalı olduğu için güvenilirliği yoktur.⁶⁰

⁵⁶ Alparaslan Salt - Cem Çobanlı, “Kâhin”, *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)* (İstanbul: Dharma, 2001), 188.

⁵⁷ es-Saffat, 37/10.

⁵⁸ Yusuf Çakar, *Gizli İlimler*, 1. (İstanbul: Yedirenk Yayınları, 2005), 82.

⁵⁹ Çakar, *Gizli İlimler*, 83.

⁶⁰ Çakar, *Gizli İlimler*, 82.

4. Tecrübe ve Âdete Dayalı Kehanet: Önceden meydana gelmiş hadiselerden yola çıkarak, aynı illete sahip meydana gelmemiş olaylara dair yorumlarda bulunulmasıdır. Bu kehanet türü için kullanılan araçlar, tecrübeye ve adetlere göre şekillenmektedir. Bir bölgede gerçekleşen şekil, renk ya da hareketinin tecrübe olarak uğur ya da uğursuzluğuna dair verilen hükmün adet haline gelmesi sebebiyle aynı yöntemin benzer durumlarda yorumlanmasıdır. Kuşların uçuşlarına, atların hareketlerine, kargaların ötüşlerine bakılarak o senenin uğurlu ya da uğursuzluğuna dair kehanetlerde bulunmuşlardır.⁶¹

1.4.3. Medyumluk

1.4.3.1. Medyum Kelime Anlamı

Medyumluk, özel yeteneğe sahip olduğunu iddia eden kimselerin ölmüş insanların ruhları ile iletişime geçtiklerini ve ölü kimseden edindiklerini dünyaya yansıtmasıdır. Bu işi yapan kişiye ise medyum denir. Medyum bu işi yaparken kendinden geçmiş, histerik bir hâdedir. Ruhla iletişime geçtiği esnada anlamı olmayan garip sesler çıkartabilir, nöbet benzeri kriz halleri gösterebilir. Kendine geldiğinde ise edindiği bilgileri aktarır. Bu bilgiler geleceğe dair olmayıp, geçmişe yöneliktir.⁶²

1.4.3.2. Medyumluk Çeşitleri

1. Poliglot Medyumluk: Medyumca bilinmeyen bir yabancı dilde, söz veya yazı yoluyla yapılan medyumluğa verilen isimdir. Grekçe'deki “polys” (çok) ve “glossa” (dil) sözcüklerinden türetilmiştir. Spiritüalistlere göre, poliglot medyumluk, bedensiz varlıklarla irtibatın gerçekliğinin en önemli kanıtlarından birini oluşturmaktadır. Kimi poliglot medyumların konuştukları dillerin ise dünyada binlerce yıl önce konuşulan ölü diller oldukları saptanmıştır. Yabancı dillerin söz konusu olduğu fenomenler ‘doğrudan yazı’ ve ‘doğrudan ses’ medyumlarının bulunduğu seanslarda da oluşmuşlardır.⁶³

2. Yazı Medyumluğu: Ruhsal irtibat sırasında alınan bilgilerin yazı yoluyla ifade edilmesine dayalı medyumluktur. Üç grupta ele alınır:

⁶¹ Çakar, *Gizli İlimler*, 82.

⁶² Temel Yeşilyurt, *Çağdaş İnanç Problemleri*, 4. Bs (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018), 217.

⁶³ Alparaslan Salt - Cem Çobanlı, “Poliglot Medyumluk”, *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)* (İstanbul: Dharma, 2001), 328.

1. Otomatik Yazı: Medyumun eli kendi şuur ve iradesi dışında yazar; medyum ne yazdığını bilmez. Hatta kimi zaman, seans sonrası, yazı karakteri değişik olduğundan okumakta güçlük çeker. (Araştırmalar, kimi seanslardaki yazı karakterlerinin, bedensiz varlığın son enkarnasyonundaki yazı karakteri olduğunu ortaya koymuştur.) Otomatik yazı yoluyla verilen tebliğlerden bazılarının medyumun bilmediği bir yabancı dilde verildiğine de tanık olunmuştur.

2. Medyumun eli yine iradesi dışında yazar; fakat bu kez medyum idraklidir, ne yazdığını bilmektir. Bunlara, “yarı otomatik - yarı sezgisel yazılar” denilebilir.

3. Medyumun zihnine kendisine ait olmayan, kendisinin bilgisi dışında bulunan bir takım fikirler - bir düşünme ürünü olmaksızın – hızla ve birer birer gelmeye başlar. Medyum bunları ister yazar yazar ister sözle ifade eder. Burada, yüksek tebligatın alındığı sezgisel medyumluk söz konusudur.⁶⁴

1.4.4. Astroloji ve Burçlar

1.4.4.1. Astroloji ve Burçların Kelime Anlamları

Burç kelimesi be-re-ce kökünden türemiş Arapça bir kelimedir. Çoğulu ise “buruc ve ebrac”tır.⁶⁵ Sözlükte “güzel olmak, örtülerinden sıyrılmak, yükselerek görünür olmak” anlamlarına gelmektedir.⁶⁶

Burç kelimesinin çoğulu olan buruc kelimesi Kur’an-ı Kerim’de dört yerde geçmektedir, hatta el-Burûc adında bir sûre adı da vardır.⁶⁷

Astroloji kelimesi, Astron ve logos kelimesinden oluşan Yunanca bir kelimedir. Astron, yıldız, Logos kelimesi ise bilim anlamına gelmektedir. Astrologia kelimesinden türetilmiş olan astroloji kısaca “yıldızların anlamı” demektir. Latince bir kelime olan “astronomia” kelimesi “felekiyat, gökbilimi” anlamlarını ifade etmektedir.⁶⁸

⁶⁴ Alparaslan Salt - Cem Çobanlı, “Yazı Medyumluğu”, *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)* (İstanbul: Dharma, 2001), 479.

⁶⁵ Mahmud b. Ömer Zemahşerî, *el-Keşşâf an Hakâiki ve Gavâmidî't-Tenzîl* (Beyrut: Dâru'IKutubi'l-İlmiyye, 2009), 53.

⁶⁶ Kürşat Demirci, “Burç”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1992), 6: 421.

⁶⁷ İlhan Kutluer, “Burç”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1992), 6: 422.

⁶⁸ Gülenay Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımli İçerik Analizi (2018-2019)* (Maltepe Üniversitesi, 2020), 20.

Günümüzdeki yaygın anlamı ise ‘‘Göksel cisimlerin hareketi ile göreceli pozisyonları ve bunların insan hayatı üzerindeki varsayılan etkilerin incelenmesi’’ dir. Evrendeki güçlerin yani kozmosun, yeryüzündeki canlı ve cansız varlıkların enerjisiyle şekillenmesi (makro kozmos), insan ve insan topluluklarına (mikro kozmos) olan etkilerini ve sonuçlarını yorumlayan bir düşünce sistemidir.⁶⁹

Astroloji, gökteki cisimlerin yeryüzündeki canlı ve cansız varlıklara tesir ettiği düşüncesiyle doğmuştur ve altı bin yıllık köklü bir geçmişe sahiptir. Bu sebepten dolayı farklı kültür ve medeniyete sahip olan insanlar tarafından ilgi odağı olmaktadır.⁷⁰

1.4.4.2. Astroloji ve Burçların Tarihçesi

Tarihteki ilk toplumlar günümüze göre tabiat ile daha çok iç içe olduklarından ve aynı zamanda tabiatın etkilerine daha fazla maruz kaldıkları için mevsimsel değişikliklerin özelliklerine önem vermişlerdir. Bu sebeplerden doğan takvim ihtiyacı ile astrolojinin temellerini atmışlardır. Babil, Ur ve Uruk kentlerinde ortaya çıktığı düşünülen Astrolojinin tarihi yaklaşık M. Ö. 4000 yıllarına dayanmaktadır.⁷¹

İlk sistematik astrolojiyi Keldanlılar meydana getirmişlerdir. Keldanlıların yüksek bir şekilde inşa ettikleri tapınaklar gökyüzünü inceleme de fayda sağlamıştır. Yıldız ve gezegenlere dair araştırma yapan kişiler özellikle Keldanlı rahiplerden oluştuğu için bilim ve din iç içe geçmiştir. Keldanlı rahipler, burçların çoğuna isim vererek ve Zodyak'ı meydana getirerek astrolojiyi geliştiren kişilerdir. Astroloji, Sümerlerde bir inanç haline geldikten sonra Babil’de Babilliler aracılığıyla Batı’ya ve Uzak Doğu’ya yayılmıştır. Yunan, Hindistan ve Çin gibi farklı medeniyetler farklı metotlar deneyerek yeni yorumlar kazandırmışlardır. Keldanlılar, astroloji araştırmalarında gezegenleri temel almıştır. Yunanlılar ise gökyüzü ile madenler arasında ilişkiyi araştırmıştır.⁷²

Roma’da ise astroloji Ortadoğu’dan gelen kölelerin astrolojik kehanetlerde bulunması ile kendilerine inanan bir kitleye sahip olmasıyla yaygınlaşmıştır. Astrolojiye dayanarak kâhinlik ve münecimlik yapan kişiler iki kez Roma’dan sürgün edilse de,

⁶⁹ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-Inançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 142.

⁷⁰ Hakan Yapıcı, *Gündelik Hayatta Popüler Kültürel Bir Unsur Olarak Burçlar* (Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2018), 26.

⁷¹ Çakar, *Gizli İlimler*, 114.

⁷² Çakar, *Gizli İlimler*, 114.

Juvenesles'in ifadesi ile "yıldız falına bakmadan sokağa dahi çıkmayan büyük bir halk kitlesi" geride bırakmıştır.

Batı'da özellikle kilisenin astrolojiye karşı olumsuz tutumları, astrolojiyi şeytanın hilesi olarak görmeleri ve bu dönemdeki kralların engelleyici çalışmalarından dolayı astroloji duraksama dönemine girmiştir. Doğu'da Keldanlıların yaşadığı Mezopotamya'da İslam'ın yayılması ve Müslümanlar ile etkileşim içerisine girmesi ile astroloji İslam dünyasına dâhil olmuştur. Yıldız ve gezegenlerin canlıların sağlığı üzerine etkileri olduğu düşüncesi ile astroloji ve tıp bir arada araştırılmıştır. İbni Sina'nın tıp ve tabiat üzerine yaptığı çalışmaların yer aldığı eserlerin Batı'da yaygınlaşması ile astroloji 11. ve 12. yüzyılda tekrar saygınlık görmeye başlamıştır.⁷³

Copernicus'un astroloji araştırmaları ile güneşin, gezegen sisteminin merkezinde olduğunu iddia etmesi, Galileo'nun teleskop ile gökyüzünü incelemesi ile astroloji ve astronomi ayrı ilimler olarak sayılmıştır. Nostradamus'un yüzyıllar (centuries) adlı eserinde yazdığı kehanetlerin halk içinde yayılması ile astroloji tekrardan gözden düşmeye başlamıştır. Çünkü Nostradamus Astroloji ile beraber kaynak olarak Babilliler ile Eski Mısır'dan kalan yasaklanmış kitaplardan faydalanmıştır. Bu yüzden, Tanrı'nın buyruklarına karşı gelen biri olarak ilan edilmiştir hatta şeytan olduğunu iddia edenler olmuştur. Zamanla insanların astrolojiye olan ilgileri özellikle ABD'de 19. Yüzyılda yapılan astrolojik çalışmalar tekrar astrolojinin itibar görmesine sebep olmuştur.⁷⁴

1.4.4.3. Astroloji Çeşitleri

Tarih boyunca birçok insan astroloji ile uğraşmıştır. Astroloji, yaşanan çevre şartları ve yaşanan çağın değişen ihtiyaçlarına göre şekil almıştır. Bu sebepten birçok astroloji türü vardır. Her astrolog kendine göre astroloji türleri sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmaların en kapsamlısı astroloji Tabiî astroloji ve Ahkâm astrolojisi olarak astrolojiyi ikiye ayırmıştır.⁷⁵

1. Tabiî Astroloji: Gökyüzündeki cisimlerin atmosfer ve yeryüzündeki fiziki nesnelere ve olaylar üzerine yaptığı etkileri inceler. Klasik astronominin kozmoloji

⁷³ M. Ali Bulut - Yaşar Sönmez, *Astroloji Ve Yıldız Bilimi* (İstanbul: Karizma Yayınları, 1999), 10.

⁷⁴ Çakar, *Gizli İlimler*, 115.

⁷⁵ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 162.

modelini temel alarak kehânetlerde bulunulur. Tabii astroloji meteorolojik etkilerin bitki ve hayvanlar üzerinde meydana getirdiği etkileri ve bu etkiler nedeniyle sebep olduğu kuraklık, kıtlık ya da salgın hastalıklar gibi olaylarla ilgilenir.⁷⁶

2. Ahkâm Astrolojisi: Gök cisimlerindeki hareketlerin insan kaderine etkisi olduğunu düşünülerek geleceğe dair kehânetlerde bulunulan astroloji çeşididir. Hanedan değişikliği, savaşlar, toplumu etkileyecek önemli olayların gelişmesi ahkâm astrolojiye örnektir.⁷⁷

Gelişen teknoloji ile beraber astroloji türleri de günümüzde farklı ele alınmıştır. 21. yy'da astroloji çeşitlerini dört ana başlıkta incelenmektedir:

1. Akım Popüler Astroloji: Horoskopta⁷⁸ önemli olan noktaların Batı astrolojisinin güneş burçları ile Çin astrolojisinin hayvan burçlarının harmanlanması ile oluşturulan en basit astroloji türüdür. Bu astroloji türüne gazete, dergi, televizyon, sosyal medya gibi kitle iletişim araçlarında rastlamak mümkündür.⁷⁹

2. Akım İstatiksel Astroloji: Batı'da kabul görülen ve formüle edilmiş astroloji türüdür. İstatiksel hesaplarla astrolojiye bilimsel bir özellik kazandırarak akademik açıdan tüm dünyada bilinmesi amaçlanmıştır.⁸⁰

3. Akım Sembolik Bir Dil Olarak Astroloji: Psikolog ve terapistlerin astroloji vasıtasıyla danışan ve hastalarının kişilik tiplemesini analiz eden astroloji çeşididir.⁸¹

4. Akım Ezoterik Astroloji: Astrolojiye sezgisel ve gizil anlamlar yükleyerek ve astrolojiyi ruhlar ve meleklerle bağdaştırarak geleceğe dair öngörülerde bulunulan astroloji türüdür. New Age akımlarının kapsamında bulunmaktadır.⁸²

⁷⁶ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 163.

⁷⁷ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 163.

⁷⁸ Horoskop: Bir olayın olduğu anda gökyüzünde yıldız ve gezegenlerin buldukları konumu gösteren şemadır.

⁷⁹ Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 163.

⁸⁰ Stephen Arroyo, *Astroloji, Psikoloji Dört Element*, trc. Barış İlhan (İstanbul: Barış İlhan Yayınevi, 2000), 61.

⁸¹ Elizabeth Teisseier, *Kahinlerin Kahini - 21. Yüzyılda Astroloji*, 1. (İstanbul: Millet Yayınları, 1994), 250.

⁸² Pınarbaşı, *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*, 164.

Diğer astroloji çeşitleri ise şu şekildedir:

1. Notal Astroloji: Kişinin doğum haritası belirlendikten sonra nasıl bir yaşam sürecine dair kaderi ile ilgili verilen bilgilerdir.

2. Politik (Mundane) Astroloji: Gök cisimleri ile toplumların arasındaki ilişkiyi belirleyerek ülkelerin, devletlerin ve hükümetlerin geleceğini belirlemede başvurulan astroloji türüdür.

3. Horror Astroloji: Bazı merak edilen soruların, sorunun sorulduğu yer ve zaman da hesaba katılarak horoskoplara cevaplandırılan astroloji türüdür.

4. Bilimsel Astroloji: Bilim ve teknolojinin gelişmesi ile eski malzemeleri yenilemeye yönelik bir metottur.

5. Bitkisel Astroloji: Gökte gerçekleşen olayların ve gök cisimlerinin hareketlerinin yeryüzündeki bitkilere olan etkisini konu edinen astroloji türüdür.⁸³

1.4.5. Sihir

1.4.5.1. Sihirin Tanımı

Sihir, sözlükte “ bir şeyi olduğundan farklı bir şekilde göstermek, oyalamak, aldatmak; birinin ilgisini çekmek, gönlünü çelmek” anlamına gelmektedir. Sihir kelimesinin masdarı olan sihr ise “hile, aldatma; sebebi gizli kalan iş” anlamına gelmektedir. Sihir yapan kişiye ise sâhir denmektedir. Sihir, el çabukluğu ve illüzyon tekniklerini içinde barındırdığı için büyüden daha kapsamlı olduğu belirtilir.⁸⁴

Sihir kelimesinin ne ifade ettiği hususunda âlimler çeşitli açıklamalarda bulunmuştur. Ragıp el-İsfahani sihiri “el çabukluğu, göz boyama ve süslü sözler söyleme ile karşıdaki insanı aldatma, hileye başvurma, şeytanla iş birliği sağlayarak ondan yardım almak ve nesnelere şekil açısından değiştirme iddiası”⁸⁵ diye tanımlamıştır. Ayrıca sihir “meydana geliş açısından açık olmayan, gerçekliğe aykırı olan aldatmaca ve kötü nefisli kimseler tarafından gerçekleştirilen eylemler” olarak nitelendirilmiştir. İbn Haldun ise

⁸³ Çakar, *Gizli İlimler*, 116.

⁸⁴ İlyas Çelebi, “Sihir”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37: 170.

⁸⁵ İsfahânî, “Müfredât Kur’an Kavramları Sözlüğü”, 484-486.

sihri, semavi yardımcılara başvurmadan doğrudan kişinin nefsanî güçleriyle etkileşim de bulunmasından ibaret olduğunu söylemektedir.⁸⁶

1.4.5.2. Sihrin Tarihçesi

İlk çıkış noktası kesin olarak bilinmemekle beraber Mısır ve Sümerlerin inançlarında bu tür unsurlara yer verildiğinden dolayı ilk çıktığı yerin Mezopotamya toprakları olduğu söylenilebilir. Çok eski medeniyetlerde dahi kendisinden söz ettiren sihir, Babil ülkesine yerleşmiş olan Keldanilere kadar dayanmaktadır. Gök bilimlerinde ileri seviyede olan Keldaniler; hayrın, şerrin, mutluluk ve üzüntünün kaynağının yıldızlar ve gezegenler olduğuna inanmışlardır. Bu güçlü inançları onların yıldızları temsilen yaptıkları putlar ve heykelleri ibadet etmelerine sebebiyet vermiştir. Yaygınlaşan sihirbazlık ve küfür neticesinde Hz. İbrahim (as) kendilerine gönderildiği rivayet edilmiştir.⁸⁷

Semavi güçlerden yardım alınarak yapılan Babillilerin Sihri, Kur'an-ı Kerim'de "Onlar, Süleyman'ın hükümrânlığı hakkında şeytanların uydurup söylediklerine uydular. Gerçek şu ki Süleyman kâfir olmadı, fakat şeytanlar kâfir oldular; çünkü insanlara sihri, Bâbil'de iki meleğe, Hârût'la Mârût'a indirilene öğretiyorlardı. Hâlbuki bu iki melek, "Biz ancak imtihan vasıtasıyız; sakın küfre sapma!" demedikçe hiç kimseye bilgi vermezlerdi. Fakat onlar bu iki melekten, karı ile koca arasını açacak şeyleri öğreniyorlardı. Oysa Allah'ın izni olmadıkça onunla hiç kimseye zarar veremezlerdi. Yine de kendilerine fayda sağlayanı değil zarar vereni öğreniyorlardı. Ant olsun onlar, bunu (sihri) satın alan kimsenin âhiretten nasibi olmadığını çok iyi biliyorlardı. Karşılığında kendilerini sattıkları şey ne kötüdür, bir bilselerdi!"⁸⁸ şeklinde geçmektedir. Hz. Süleyman döneminde sihirbazlık ve hilekârlık son derece yaygındı. Ayrıca sihirle meşgul olan çok farklı sosyal sınıflara mensup kişiler vardı. [Sad 38/37] Hz. Peygamber döneminde olduğu gibi Hz. Süleyman döneminde de sihir ve büyüye son derece ilgili olan Yahudiler; Hz. Süleyman'ın bir büyücü olduğuna inanmışlardır. Hz. Süleyman'ın peygamber değil sadece hükümdar olarak kabul etmiş ve hükümdarlığını da hayvanlara ve cinlere büyü ile hükmettiğini iddia etmişlerdir. Hatta Sihir ve sihirbazlar tarihinin

⁸⁶ Çelebi, "Sihir", 37: 170-171.

⁸⁷ Çelebi, "Sihir", 37: 170-172.

⁸⁸ el-Bakara Suresi 2/102.

önemli bir diğer döneminde Kuran-ı Kerim’de geçen Mısırlılar ile Hz. Musa (as) arasında geçen olaylara dayandığını söyleyebiliriz.⁸⁹

Bu dönemde Mısırlılar illüzyon tarzında büyüler yaparak gerçek olması muhtemel olmayan şeyleri hakikat olarak göstermişlerdir. Firavun ve çevresindekiler bu şekilde Hz. Musa’nın mucizelerini yalanlarken işin aslını bilen sihirbazlar ise Firavun’un gösterdiği mucizeyi görünce canları ile tehdit edilmelerine rağmen iman etmişlerdir.⁹⁰

Son olarak düğümlere üfleme suretiyle yapılan sihir de ise Felak suresinde düğümlere üfleyenlerden “neffasat” kelimesiyle bahsedilmiştir. Bu sihre efsun denilirken yapanlar da efsuncu olarak tanımlanmıştır.⁹¹ Felak suresi her ne kadar peygamber efendimize sihir yapıldığı olayın üstüne indiği iddia edilmiş olsa da bahsi geçen olay Medine’de geçerken Felak suresi Mekke’de inmiştir. Aynı zamanda Kur’an’da Allah tarafından muhafaza edildiği ifade edildiği için peygamber olarak sihirden manen etkilenmesine ihtimal verilmemiştir. Son olarak sadece bedenlen etkilendiği ancak zihnen zarar görmediğine dair rivayetler de mevcuttur.⁹²

Antik Yunan ve Roma döneminde de sihir ve büyüye ilgi gösterilmiştir. Sümerliler ve Mısırlılar da dâhil olmak üzere dönemlerinde ölümsüzlük ve gaibden haber alma gibi gizemli olaylarla ilgilenilmiştir. Din ve inanç değerlerine göre değerlendirildiğinde her ne kadar semavi dinler sihir hakkında yasaklayıcı olmuş olsa da insanın bilinmezliği bilme isteğinin önüne geçememiştir.⁹³

1.4.5.3. Sihir Çeşitleri

Sihir ve büyü alanında araştırmalar yaparak çalışmalar ortaya çıkaran bilim insanlarının, sihrin sınıflandırılması söz konusu olduğunda birbirlerinden farklı sınıflandırmalar yaptıkları görülmektedir. Bu sınıflandırmalar temelde birbirinden çok farklı olmamakla birlikte aynı temel üzerinde gruplandırıldığı anlaşılmaktadır.⁹⁴ Bu bağlamda müfessir ve kelamcı Fahreddin Râzi’nin Tefsir-i Kebir adı ile bilinen tefsir kitabında yer verdiği sınıflandırmaya yer verilmiştir. Dini açıdan belirleyici olan bu

⁸⁹ Çakar, *Gizli İlimler*, 46.

⁹⁰ Çakar, *Gizli İlimler*, 47.

⁹¹ Felak Suresi 113/4.

⁹² Çakar, *Gizli İlimler*, 47-48.

⁹³ Çakar, *Gizli İlimler*, 48.

⁹⁴ Gülay Karaman, *Klasik Türk Edebiyatında Sihir* (Kocaeli Üniversitesi, 2015), 66.

çalışma Râzî'nin kendisinden sonra gelen ve bu alanda çalışmalar yürüten kişilere de yön verdiği söylenebilir.

Râzî, kitabının sihrin birçok kısma ayrıldığını söylemekle birlikte ana temelde sekiz çeşidi olduğu üzerinde durmaktadır.

1. Yıldızlara tapan, her türlü iyilik ve kötülüğü yıldızların etkisine bağlayan eski kavimlerden Keldanilerin sihri.

2. Vehim sahiplerinin ve “Nefs-i Kaviye” olarak adlandırılan ruhsallıkları yüksek kişilerin sihri,

3. Yer ruhları denilen cinlerden yardım istemek suretiyle yapılan sihirler.

4. Tahayyülat tabir edilen hayalleri zihinde canlandırma ve seyircilerin gözlerini bağlayarak yapılan hokkabazlık.

5. Makineleri kendi kendine işleyen aletler ile yapılan sihirler.

6. Çeşitli ilaçlar, kokular ve uyuşturucuların yardımı ile yapılan sihirler

7. İnsanlara korku ve ümit vermek suretiyle onların kalplerini bağlayarak yapılan sihirler.

8. Koğuculuk yapmak, kışkırtmak ve karışıklık çıkarmak sureti ile yapılan sihirler olarak karşımıza çıkmaktadır.⁹⁵

1.4.6. Büyü

1.4.6.1. Büyünün tanımı

Büyü kelimesi, “Tabiat kanunlarına aykırı sonuçlar elde etmek iddiasında olanların başvurdukları gizil işlem ve davranışlara verilen genel ad olan, afsun, sihir ve füsün” anlamına gelmektedir. Doğaüstü gizil güçlerle bağlantı kurularak ya da kendilerinde gizil güçlerin bulunduğu inanan bazı nesnelerin kullanılmasıyla zararlı, faydalı ya da korunma amaçlı gibi çeşitli nedenlerle yapılan eylemlerde “büyü” olarak adlandırılmaktadır.. Eski Türk dillerinde büyü “bügi, bögü” diye yazılmakta ve sihirbaz,

⁹⁵ Ebu Adbillah Muhammed b. Ömer Razî, Fahrudin, *Mefatihü'l-Gayb (et-Tefsiru'l-Kebir)*, trc. Komisyon (Ankara: Akçağ Yay, 1995), 262-273; Cemal Anadol, *Tarihten Günümüze Kadar Doğu Ve Batı Kültürlerinde Halk İnanışları Büyü (Sihir, Tılsım, Cin Çarpması)* (İstanbul: Bilge Karınca Yayınları, 2006), 63-64.

din adamı anlamına gelmekteyken daha sonradan akıllı insan anlamına gelen bilge kelimesi ile eş anlamlı olmuştur.⁹⁶

İlkel insanlar her şeyden önce pratik nedenlerden ötürü doğa süreçlerini, rüzgârı, fırtınayı, hayvanları ve bitkileri iradesi ya da denetimi altına almaya çalışmış, bunu da doğrudan doğruya ayinler ve büyü aracıyla yapmıştır. Eskiçağ kültürlerinde ise büyü, insanoğlunun doğayı tamamlayarak kendini tamamlaması amacıyla yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle büyüün amacı insanın “kosmozu örnek alıp onun güçlerini kullanarak mükemmelliğe ve özerkliğe ulaşması” olarak karşımıza çıkmaktadır.⁹⁷

Zaman içerisinde bir yandan insanın doğayı keşfinde kullandığı yöntem ve tekniklerin değişmesi diğer yandan tıp alanında yaşanan gelişmeler, büyüün yapılış amaçları ve dini sınırların, kuralların, yasakların ve öğretilerin çelişmesi büyüye dair yaklaşımlarda sorunların ortaya çıkmasını ve çelişkilerin yaşanmasını beraberinde getirmiştir.

1.4.6.2. Büyünün Tarihi

Çok eski zamanlara dayanan büyü, olağanüstü güçler sayesinde doğayı etkileme, kontrol altına alma ve sıra dışı sonuçlar alma arzusu neticesinde ortaya çıkmıştır ve insanlık arasında farklı farklı yorumlanarak varlığını sürdürmüştür.⁹⁸

İslamiyet'te büyü, büyük günahlar arasında yer aldığı için ayet ve hadislerle bu iş açık ve kesin bir şekilde yasaklanmıştır. İnsanoğlunun her dönemde olduğu gibi arzularına ulaşma heves ve hırsı, büyüün kesin olarak yasaklanmasına rağmen büyü yapma arzusuna yeterince engel olamamıştır.⁹⁹ İslam medeniyetinin çeşitli medeniyetlerle etkileşimde bulunması büyü yapma konusunda geçmiş medeniyetlerle İslami kaynakların kaynaştırıldığı büyü kaynaklarının ortaya çıkmasına ortam sağlamıştır. Bu medeniyetler arasında büyü ile yakından ilişkili olan Museviler, Keldaniler, Mısırlılar ve Yunanlıları örnek vermek mümkündür. Neredeyse her dönemden elde edilen bu kaynaklar büyücülerin kendilerini takip eden müritlerine el

⁹⁶ Muhammed Salih Şimşir, *Antik Mısır Dininde Kâhinlik, Sihir, Büyü* (Marmara Üniversitesi, 2018), 69.

⁹⁷ Cevdet Kılıç, “Sistemik Felsefi Düşünce Öncesi Mitoloji, Büyü ve Dinler’de Varlık Düşüncesi”, *Firat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/1. (2008): 41.

⁹⁸ İdris Şah, *Doğu Büyüsü*, 1. (İstanbul: Say Yayınları, 1996), 8.

⁹⁹ Hikmet Tanyu, “Büyü”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1992), 6: 506.

verme gibi çeşitli yöntemlerle aktarmasıyla günümüze kadar zenginleşerek aktarılmıştır.¹⁰⁰

Hristiyan toplumlarda büyücülükten ziyade cadı inancına sahip olunduğu için büyüün Hristiyan olmayan toplumlar tarafından yapılan ve putperest toplumların âdeti olarak bakılmaktadır. Her ne kadar büyü ile ilgili uygulamalar din dışı olarak kabul edilmiş olsa da Hristiyanlar arasında kiliseyi sert önlemler almak suretiyle harekete geçirecek büyü ve cadı faaliyetlerinin yayıldığı dönemler olmuştur. 1300'lü yıllarda büyücülük ve cadıcılığı dinsizlik olarak yorumlanmış olsalar da ak büyü ve siyacyılık faaliyetlerine karşı hoşgörü ile yaklaşmışlardır. Son olarak bu konular hakkında 1484'te Papa VII. Innocent cadılık hakkında verdiği ferman ile engizisyon mahkemeleri faaliyetleri sonucunda Avrupa topraklarında birçok insan işkence ve öldürülmeye maruz kalmıştır.¹⁰¹

Yahudilerde, Hristiyanlara nazaran büyü hakkında hem kutsal kitaplarında hem de literatürde daha çok bilgiye ulaşmak mümkündür. Yahudi kutsal kitabında büyü ile ilgili uğraşan kimselerin kadın veya erkek olduğuna bakılmaksızın ölümle cezalandırılması emredilmektedir.¹⁰² Yasaklanmış olmasına rağmen büyüye aşırı ilgi duyulduğu dönemler olmuş ve kutsal kitaplarında büyücülere, müneccimlere ve falcılara meyletmemeleri konusunda uyarılmışlardır.¹⁰³ Hatta bu ilgi o kadar yaygınlaşmıştır ki Kral Yaram'ın annesinin bile meylettiği kutsal kitapta belirtilmiştir.¹⁰⁴

Türklere bakıldığında ise Şaman kültürü ile karşılaşırız. Kam kökünden gelen Şamanların, ruhlarla iletişim kurabilen, efsunlu sözler söyleyen ve kişileri muzdarip oldukları büyülerden kurtardığına inanılırdı. Şamanlığın yanı sıra büyü, kehanet, falcılık ve cincilik gibi uğraşları da vardı. Genel olarak nazar değmesi, cin çarpması, uçuk tedavisi, hava durumunu değiştirmek için ve hastaların tedavisine kullanılması amaçlanmıştır. İslamiyet sonrasında büyücülük faaliyetlerinin yasaklanması ile tam olarak bitmemekle beraber bazı ayetler ve terimler büyü unsuru olarak kullanılmıştır.

¹⁰⁰ Sevim Asimgil, *Büyü, Sihir, Fal*, 1. (İstanbul: İpek Yayın Dağıtım, 1999), 28.

¹⁰¹ Çakar, *Gizli İlimler*, 71-72.

¹⁰² Levililer, 20/27.

¹⁰³ Yeremya, 27/9.

¹⁰⁴ | Krallar, 9/22.

İslamiyet ile beraber Anadolu eski putperestliğin ve Hristiyanlığın oluşturduğu büyü literatürüne Mezopotamya, İran ve Mısır gibi kaynaklar da besleyerek çeşitlenmiştir.¹⁰⁵

Büyünün ilk dönemlerine gittiğimizde ise neolitik çağdan kalma büyüün yapıldığına dair arkeolojik kalıntılar bulunmuştur. Avrupa'da bulunan mağara ve mumyalarda büyü yapıldığına dair işaretlere rastlanmıştır. Hindistan'da da buna benzer büyüü çağrıştıran çizimler bulunmuştur. Eski Mezopotamya ve Mısır'dan günümüze ulaşan tılsımlı sözlerin ve büyü formüllerinin bulunduğu metinler bulunmaktadır. Eski Yunan büyü faaliyetleri de Mısır'dan etkilenmiştir. Ölümden sonra beden tekrar dirileceğine dair inançları olan Mısırlıların bu doğrultuda yaptıkları imgelerin büyüü sonradan tüm dünyaya yayılmıştır. Tarihteki ilk uzman büyücülerin çıktığı topraklar olan Babil bölgesinde ise ticaretten sanata yaşam ve büyü birbirinin içine geçecek kadar sık kullanılmıştır. Hindistan bölgesinde de yaşamla iç içe olan büyü daha çok tıp alanında ve hastalıklardan kurtulmak için kullanılmıştır. Taoizm'le özdeşleşmiş eski Çin'den kalan büyücülük faaliyetlerini daha çok budist rahiplerin sahiplendiğini ve insanı güçlendirmeyi ve tanrıları kontrol altına almayı hedeflemiştir. Halk kültüründe neredeyse hayatın her yerinde büyüsel temalar ve ruhlarla ilgili temalarla karşılaşılabilir. Japonya ele alındığında ise büyü topluma çok yayılmamış sadece zühd hayatı yaşayan kişilerin yapabileceği bir şey olarak tanımlanmıştır. Büyünün Japonya'da, kehanetlerin elde edilmesi ve şifa bulma olarak sınırlı bir kullanımı vardır. Eski İran'da ise hiçbir yerde görülmediği kadar büyü ve yaşam iç içedir. Zerdüştlüğün de etkisi vardır. Son olarak eski Roma'da ise Mısır ve Keldaniler ile ilişkisi olan imparatorlukta başta büyüye önem verilmezken zamanla imparatorluk büyücülüğün merkezi haline gelmiştir.¹⁰⁶

1.4.6.3. Büyü Çeşitleri

1. Ak Büyü : Bir ferden ya da bir topluluğun yararı için yapılan büyü çeşididir. Kuraklık, yaralanma, felaketlere karşı korunmak için yapılmaktadır. Lohusa kadınların ve çocukların zarar görmemesi için yapılan koruma büyüü de ak büyü kategorisine

¹⁰⁵ Tanyu, "Büyü", 6: 504.

¹⁰⁶ Tanyu, "Büyü", 6: 503.

girmektedir. Bu büyü türünde dinden, din adamlarından ve kutsal metinlerden faydalanılır.¹⁰⁷

2. Kara Büyü: Kara büyü, ak büyü ile taban tabana zıt amaçlar için yapılmaktadır. Ak büyü de kişiye ve topluma fayda varken kara büyü de amaç zarar vermektir. Büyü yapılan kişiyi sakat bırakmak, hasta etmek hatta öldürmek istenmektedir. Evlilerin kavga etmesi için ya da boşanması için yapılan büyü çeşididir. Temas ve Taklid yolu ile uygulanmaktadır.¹⁰⁸

3. Aktif Büyü: Bu büyü yapan kişi tabiata hükmettiğini ve denetlediğini iddia eder. Kötü ve uğursuz doğa olaylarından korunmak için başvuru büyü çeşididir.¹⁰⁹

4. Pasif Büyü: Bu büyüünün yapılma amacı tehlikelere karşı savunma ve korunma maksadıyla yapılmaktadır. Uğurlu olduğuna inanılan eşyalar bazı özel cümleler söylenmesi ile kişiyi muhafaza edeceğine uğur getireceğine inanılmaktadır. Misal; nazar boncuğu gibi.¹¹⁰

5. Temas Büyüsü: Bu büyüde ana tema parça bütün ilişkisidir. Büyü yapılacak olan kişinin saç teli, kıyafet parçası vs gibi o kişiye ait olan eşyalar vasıtasıyla büyü yapılmaktadır. En yaygın olan büyü çeşididir.¹¹¹

6. Taklit Büyüsü: Taklit büyüünde istenilen canlı veya cansız varlığa benzeyen bir eşyaya yapılan büyü çeşididir. Benzer olan cisme yapılan büyüyle asıl istenen şeyi etkilemek burada esas alınmaktadır. Misal; çocuk isteyen kişi bez bebeğe büyü yaptırmaktadır, ev isteyen kişilerin küçük taşlarla yaptıkları eve yapılan büyü çeşididir. Sepmatik büyü diye de bilinmektedir.¹¹²

Diğer büyü çeşitleri ise şu şekildedir:

¹⁰⁷ Sedat Veyis Örne, *Etnoloji Sözlüğü*, 1. (Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1971), 15.

¹⁰⁸ Tanyu, "Büyü", 6: 502.

¹⁰⁹ İsmet Zeki Eyüboğlu, *Cinci Büyüleri ve Yıldızname*, 1. (Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1998), 49.

¹¹⁰ Örne, *Etnoloji Sözlüğü*, 192.

¹¹¹ Abdulkadir Sipahi, *Türk Halk İnançlarında Büyü ve Büyü İle İlgili Uygulamalar* (Ankara Üniversitesi, 2006), 15-16.

¹¹² Tanyu, "Büyü", 6: 502.

1. Sosyal Büyü: Evlilik konusunda kısmet açma/kapama, evlilikte oluşsan huzursuzluk ve problemleri çözme, karı-koca küsmüş ise barıştırma, evli çiftleri ayırma, rahatsız olduğu komşuları yerinden etme, hakkını alma, zâlimin zulmünden kurtulma ve ondan intikam alma, ülfet sağlama vs.

2. Tıbbî Büyü: Hastalık teşhisi ve tedavisi, genel sağlık ve farklı şifâ operasyonları, ağrıların giderilmesi, akrep, yılan, haşerât gibi hayvanların ısırılmalarına karşı efsunlar, çocuk sahibi olmak için yapılan büyüler, psikolojik rahatsızlıklar, cin musallat olmasına karşı tedavi maksadıyla yapılan çeşitli büyüler.

3. Ceza Büyüsü: Büyü yapılan kişiyi hastalanmasına ve sebepsiz yere evhamlı olmasına sebep olma, zulmüne uğradıkları ya da düşman olarak gördükleri kimselerin evlerini tahrip etme amacıyla yapılan büyüler, düşman diye benimsediği kişinin helakı için yapılan büyüler.

4. Kriminal Büyü: Suç teşkil eden adam öldürme/yaralama ya da hırsızlık gibi suçların failini tespit edebilme, kaybolmuş bir insanın ya da malın nerede olduğunu ve ona dair haber edinmesi gibi büyüler.

5. Adlî Büyü: Mahkeme kararının sonucu lehine çevirme, hâkim ya da savcuyu sakınleştirme, mahkumu hapisten kurtarma gibi büyüler.

6. Arkeomaji: Define arama, bulma işleri için büyü.

7. Hıfz (Korunma) Büyüsü: Her türlü kaza, bela ve musibetlerden can ve mal güvenliğini sağlamak için yapılan büyüler.

8. Veteriner Büyüsü: Küçükbaş ve Büyükbaş hayvanların süt ve yağ miktarlarının artırılması. Etinden, sütünden ya da binekliğinden faydalanılan hayvanların hastalıklarının tedavisi ve yırtıcı hayvanlar tarafından saldırıya uğramaması için yapılan büyüler.

9. Zirâî Büyü: Tarımsal ürünlerin olgunlaşmasının kolay olması ve veriminin artması, hasılatın fazla olması.

10. Haber Alma Büyüsü: Cinlerden, rüyalardan ya da su vasıtası ile haber edinme.

11. Demonolojik Büyü: Çeşitli yöntemler ile bazı konular hakkında danışma amacıyla cin davet edilmesi.

12. Parasal Büyü: Sahip olunan para ve mülkün artması, kazancın daha fazla olması, kâğıt, deri, yaprak gibi değersiz malzemeleri büyü vasıtası ile değerli hallere dönüştürmek, tüccarın müşteriyi kolay bir şekilde etkilemesi için yapılan büyüler.

13. Haşerâtlardan Korunma: Ekili tarım arazisinin korunması, pire toplama, çekirge, fare, karınca, akrep vb. haşerâtlardan korunma büyü. ¹¹³

1.4.7. Ufoloji

UFO kelimesinin açılımı “Unidentified Flying Object” kelimesinin kısaltılmış halidir. Türkçe’de “Bilinmeyen Uçan Objeler” anlamına gelmektedir. ¹¹⁴

Modern Ufolojinin başlangıcı 1947 yıllarına dayanmaktadır. Özel pilotluk yapan Kenet Arnold’un, ABD’nin Washington şehrinde Cascade dağlarının üzerinde “fincan tabağı biçiminde” dokuz tane uçan obje gördüğünü iddia etmesiyle başlamıştır. “Uçan fincan tabağı” kavramı ilerleyen yıllarda “ruhî epidemi”nin sembolü haline gelmiştir bu gelişmeyle beraber bütün dünyada on binlerce benzeri UFO görme olayının olduğu iddia edilmektedir. ¹¹⁵

UFO görme hadisesi sadece Kenet Arnold ve sonrası yaşananlarla kısıtlı kalmayıp daha öncesinde de “alışılmış dışı” göksel görüntüler, daha eskilere dayandırılmaktadır. Misal, Antik Roma’da “uçan armalar”, 1896-1897 yıllarındaki “Fantom hava gemisi” ve II. Dünya Savaşı’ndaki pilotların “foo savaşçıları” gibi birçok meşhur iddialar mevcuttur. ¹¹⁶

UFO görüntülerine dair farklı ifadeler yer almaktadır. Bu durum, dönemin tarihî ve sosyal-kültürel durumu ile alakalıdır. UFO görme iddiaları, kültür ve sosyal bilimlerde

¹¹³ Yusuf Özbek, *İslam Açısından Sihir* (İstanbul: İz Yayıncılık, 1994), 47-49.

¹¹⁴ Erkan Aslan, *Günümüz Kent Toplumunda Mitin Dönüşümü ve Sürekliliği: Ufo Mitleri* (Gazi Üniversitesi, 2019), 82.

¹¹⁵ Özkan, *Kiyamet Tarikatları Yeni Dini Hareketler*, 241.

¹¹⁶ Anooshirvan Miandji, *Türkiye’de Sözdübilim Uygulamaları Üzerine Bir Çalışma (Türler ve Teknikler)* (Ankara Üniversitesi, 2019), 62.

(özellikle halk bilimi, dinler tarihi ve sosyal psikoloji) sahalarda olduğu gibi tabiat bilimleriyle (astronomi ve fizik) ile de bağlantılı olmaktadır.¹¹⁷

Günümüzde UFO görüntülerine dair birçok çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmalardan birini de Amerikalı astronom J. Allen Hynek yapmaktadır. Hynek ve Ludwiger Vallee, UFO görüntülerini şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. Gece ışıkları: Karanlık gökte uzaklaşmış olan anormal ışık.
2. Gün ışığı yansımaları: Günle birlikte uzaklaşmış parıltı şeklindeki objeler.
3. Görüntü olarak müşahede edilen ve radarla tespit edilen uçan obje. “ Yakın karşılaşma” (Close Encounters, CE) olarak da adlandırılmaktadır.¹¹⁸

Ezoterik UFO anlayışında teknolojinin gelişmesi sebebi ile geleneksel melek öğretileri yerine kehanete dayalı dünya dışı varlıkların baskın olduğu farklı öğretilere yer verilmektedir. Bu dünya dışı varlıklara dünya ve tüm insanların koruyucu ruhu olma görevi atfedilmektedir. Çünkü bu düşüncenin temelini dünya ve insanlığın tehlikede olduğu, dünyanın sonunun geldiği inancı oluşturmaktadır. Atom enerjisinin dünyanın sonunu getireceği fikri beraberinde birçok kıyamet senaryolarının türemesine sebep olmuştur. Örneğin, “ Heaven’s Gate” (Cennetin Kapısı) adlı Californialı bir grup, 1997 yılında kıyametin kopacağını ve bu kıyametten sağ çıkan insanların insanüstü bir seviyeye ulaşacağını dile getirmişlerdir. Erika Bertschinger (Fiat Lüks isimli tarikat kurucusu) kıyametin kopacağına dair vahiyler aldığını, insanları bu kıyametten dünya dışı varlıkların kurtaracağını iddia etmiştir.¹¹⁹

¹¹⁷ Özkan, *Kıyamet Tarikatları Yeni Dini Hareketler*, 242.

¹¹⁸ Özkan, *Kıyamet Tarikatları Yeni Dini Hareketler*, 242.

¹¹⁹ Özkan, *Kıyamet Tarikatları Yeni Dini Hareketler*, 243.

1.5. Şifai Konularda Okültist Etkileşimler

Batı'nın çağdaş tıbbının bir hastalığı tedavi ederken başka rahatsızlıklara sebebiyet vermesinden dolayı eleştirilere neden olmuştur. Batı tıbbının vücuda sadece fiziksel etkisi bulunurken alternatif tıp yöntemleri ise kişinin çevresel etkenlere, zihinsel, duygusal yönlerini birbiriyle ilişkilendirerek tedavi edilmeye çalışılmıştır.¹²⁰

1.5.1. Yoga

1.5.1.1. Yoga'nın Tanımı

Yoga kelimesi, “jug/bağ-birleşmek/katılmak” kelimesinden türemiştir. Sanskritçe’de “boyunduruk” ve “ilahiliğe veya birliğe bağlanmayı arama” anlamına gelmektedir. Genel olarak “birleşme veya bütünleşme” anlamında kullanılmaktadır. Hint dinlerinde de bir ibadet ritüeli olan Yoga, Tanrı Şiva tarafından öğretildiğine inanılmaktadır.¹²¹

Yoga, vücudun, duyuların ve zihnin kontrolüdür. Bu kontrolü sağlarken kişinin evrendeki canlı ve cansız bütün varlıklar ile birleşmesidir. Yoga'nın bir diğer anlamı da bütünleşmedir. Bütünleşmeden kasıt vücudun, duyuların ve zihnin evrendeki canlı ve cansız varlıklar ile bütünleşmesidir. Kişi yoga yaparken evrensel bilinçle temas kuruyor, doğa ve evren ile iç içe yaşamayı sağlamaktadır.¹²²

Günümüzde uygulanan yoga, M.Ö. 200'lü yıllarda Patanjali tarafından yazılmış olan “Patanjali Yoga Sutraları” adlı kitapta yer alan sekiz kollu sisteme kadar dayanır. Bu kitapta sistematize edilen sekiz adım ya da sekiz kollu sistem “kendini bilmiş ve birlik” üzerine kuruludur.¹²³

1. Yama: Erdem yasaları ve evrensel sorumluluklar.
2. Niyama: İç dış temizlik, saflaşma ve uyum yasaları.
3. Asana: Hareket ve eylemle beden-zihin kontrolü, bedensel duruşlar.

¹²⁰ Rumeysa Acar, *New Age Hareketi* (Erciyes Üniversitesi, 2019), 43.

¹²¹ Acar, *New Age Hareketi*, 48.

¹²² Hilal Doğan, *Batı'da Ortaya Çıkan Yeni Dini Hareketler: Hare Krishna Hareketi* (Marmara Üniversitesi, 2009), 70.

¹²³ Şengün Gürsoy, Serpil, *Tüketim Toplumu Ve Ontolojik Güvenlik Erozyonu Dâhilinde Yükselen Akım “Yoga”* (Hacettepe Üniversitesi, 2019), 69.

4. Pranayama: Nefesle yaşam gücünün dengelenmesi, güçlendirilmesi ve bilinç açılımı.
5. Pratyahara: Beş duyunun içe çekilmesi, derinleşerek yüksek enerji kazanımı.
6. Dharana: Konsantrasyon, enerjinin hedefe yönelik bilinçli kullanımı.
7. Dhyana: Meditasyon
8. Smadhi: Bilinç üstüne ulaşma, Evrensel bütünlüğe “ bir” olma, kendini gerçekleştirme ve aydınlanma.¹²⁴

1.5.1.2. Yoga'nın Gelişim Süreci

Kelime anlamı olarak yoga, Sanskritçe “bağlamak, birleştirmek; öküze bukağı vurmak” anlamlarında kullanılan yuj kökünden gelmekte ve Batı dillerinde farklı kelimeler söz konusu olsa dahi kast ettiği anlam açısından hala varlığını sürdürmektedir. Sanskrit edebiyatında yoga yapan kişiler “yogi/yogini” olarak adlandırılmaktadır. Milattan Önce II. yüzyılda yoganın temel taşı olarak kabul edilen Yoga Sutra’da bu kelime, “tanrı ile insanı birbirine bağlamak” anlamında soyut olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoga Sutra’dan önceki Upanişadlar ve Gita gibi çalışmalarda ise kelime, zihinsel yoğunlaşma ve münzevilere has olan bir durum olarak kullanılmakla birlikte, klasik anlamına Yoga Sutra ile ulaşmaktadır.¹²⁵

Bireylere fiziksel ve ruhsal güç kazandırmayı amaçlayan yoganın temel ilke ve kavramlarının Hindu, Budist ve Jainist anlayışlarının temellerine dayandığı düşünülmekte, ancak kökeni tam olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte yoga ile ilgili en eski kalıntılara, yapılan arkeolojik kazılar sırasında Pakistan’ın Doğu Belucistan bölgesinde İnduz ve Sarasvati nehirleri arasında ulaşılmıştır. Kazılar sırasında ulaşılan 5 bin yıllık olduğu düşünülen ve M.Ö. 7 binli yıllarda Mehrgarh olarak adlandırılan neolitik yerleşim yerine ait olduğu düşünülen tabletlerde, yoga yapan insan figürlerine

¹²⁴ Şengün Gürsoy, Serpil, *Tüketim Toplumu Ve Ontolojik Güvenlik Erozyonu Dâhilinde Yükselen Akım “Yoga”*, 71.

¹²⁵ Ali İhsan Yitik, “Yoga”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 43: 558.

ulaşmıştır. Dolayısıyla insanın doğayı gözlemleyerek, doğa-insan bütünleşmesine dair felsefenin bu dönemlerde gelişmeye başladığı düşünülmektedir.¹²⁶

Mohenjo-Daro ve Harappa gibi prehistorik Hint kültürüne ait arkeolojik kazılarda bulunan mühür baskılarındaki yoga pozisyonuna benzer şekilde oturan figürlerin Yoga'nın Hindistan'da milattan önce 3000'lere, henüz Hinduizm'in teşekkül etmediği dönemlere kadar çıktığını düşünen araştırmacılar varsa da bunun aksini ileri süren çok sayıda bilim adamı mevcuttur. Bununla birlikte Sramana adıyla bilinen gezici münzevilerin tecrübe ettiği zihinsel ve ruhsal bazı psikolojik fenomenlerin (tapas) yoganın meydana gelişine kaynaklık ettiği şeklinde genel bir kabul vardır.¹²⁷

Bu nedenle Hindistan'da, Budizm'in ortaya çıkışından (m.ö. VI. yüzyıl civarı) önce sistemsiz bir yoganın söz konusu olduğu tahmin edilmektedir. Budizm ve Jainizm'in ortaya çıkmasından itibaren yoganın insanın aydınlanmasında bir meditasyon olarak görülmesi ve sisteme kavuşturulması çabaları Hinduizm'i de bu doğrultuda çalışmalar yapmaya yönlendirmiştir. Fakat günümüzde yoganın daha çok Hinduizm içerisinde gelişip yayıldığı düşünülmektedir.

Araştırmalar sonucunda yoga ile ilgili ilk yazılı kayıtların, M.Ö. 1500 ile 1200 yılları arasında elde edilen ve Hindu kültür ve felsefesinin temelini oluşturmakla kalmayıp aynı zamanda kutsal sayılan Rig Veda'da görülmektedir. Yoga'nın ilkesinin dayanakları ve amaçlarının ilk bahislerinin ise M.Ö. 8 ve 4. yüzyıllarda bulunan Upanişadlar'da yer verildiği görülmektedir. Upanişadlarda tanrılar için kesilen kurbanlar ve seremoniler yerini Yüce varlık Brahman/Mahatman ile nefsi terbiye etme, ahlaklı olma, zihnin eğitimiyle bir olma, bütünleşme anlayışına bıraktığı belirtilmektedir.¹²⁸

Yoganın ana kaynağı olarak, M.Ö. 5. ve M.Ö. 2. yüzyıllar arasında kaleme alınan, Hindu rahiplerin çoğu tarafından ezbere bilinen ve Hint gizemciliği ile alakalı Upanişadlar'ın ardından akıllara gelen ilk kitap olan Bhagavad- Gita görülmektedir. Upanişad'ın nitelikleriyle benzerlik gösteren bir kutsal kitap olmasından ötürü bazen "Gitopanishad" olarak da adlandırılmaktadır. Bhagavad Gita, en ulu olan yaratıcının

¹²⁶ Yitik, "Yoga", 43: 558.

¹²⁷ Yitik, "Yoga", 43: 558.

¹²⁸ Nasuh Günay, "Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (2007): 56.

şarkısı anlamına gelmekte ve Doğu felsefesi ile ilgilenenler ve Hindular için bir baş yapıt olarak kabul edilmektedir. Kitabın, “Vaishnava mezhep tanrısı Vişnu’nun avatari Krişna’nın Arjuna’ya öğrettiği ya da vahyettiği” düşünülmektedir. İçerisinde mitolojik öğelere fazla yer verilmeyen kitap, mistik ve otuzbeş felsefi bir yapı taşıyıp, yoga felsefesini kısa ve öz şekilde açıklamaktadır.¹²⁹

Hinduizm için yoga, astika olarak adlandırılan ve altı ortodoks düşünce/inanç akımından biri olarak kabul edilmektedir. Budizm ve Jainizm de ise zihinsel meditasyon ve yoğunlaşma için aracı olan bir yöntem olarak görülmektedir. Yoga bir yandan mokşaya, kurtuluşa götüren yol, süreç gibi inanç ve felsefi özelliklere dayanan, diğer açıdan ise ruhu kontrol etmek amacıyla bedeni kontrol etme eylemi gibi bedensel egzersizleri barındıran bir sistem olarak görülmektedir.¹³⁰

Yoga her ne kadar kökleri net olarak bilinmese de Ortaçağ’lar da İslam tasavvufundaki birtakım uygulamaları ve modern dönemlerdeki popüler dini hareketleri etkisi altına alacak kadar güçlü bir hale gelmiştir. İslami kaynaklarda yoga ile alakalı ilk bilgilerin, Bîrûnî’nin Arapça’ya tercüme ettiği Kitâbi Batencel fi’l-ḥalâş mine’l-irtibâk Yoga Sutra eserinden elde edildiği düşünülmektedir. Birtakım uygulamalara doğrudan etki etmesine sebep olan metnin ise 1210’da Bengal’de Ḥavzû’l-ḥayât adıyla Arapça’ya çevrilen ve Sanskritçe Amrtakunda (âb-ı hayât havuzu) olarak bilinen eser olduğu görülmektedir. Muhammed Gavs (XVI. yüzyıl), Îsâ Cündüllah (XVII. yüzyıl) gibi Hint Şüttârî tarikatı şeyhleri tasavvuf ve yoga arasındaki ilişkileri normal karşılayarak bazı sûfi uygulamalarının yogadan alındığını kabul etmiştir.¹³¹

Ülkemizde var olan yoga anlayışına bakıldığında ise, Batı ülkelerinde olduğu gibi yalnızca rahatlamak ve sağlıklı kalmak amacıyla gerçekleştirilen ve çoğunlukla fiziksel egzersizlere dayanan bir meditasyon yöntemi olarak algılandığı görülmektedir. Bu durum eleştirilmekte ve yogaya dair kitapların ve merkezlerin sayısında artış olduğu bilinmektedir. Özellikle maddi açıdan belli bir seviyenin üzerinde olduğu bilinene

¹²⁹ Ayça Burcu Aydoğdu, *Yoga Yapan ve Yapmayan Bireylerin Şema Düzeyi, Somatik Belirtiler ve Öz Şefkat Açısından İncelenmesi* (İstanbul Arel Üniversitesi, 2019), 34.

¹³⁰ Yitik, “Yoga”, 43: 558.

¹³¹ Yitik, “Yoga”, 43: 558-559.

semtlerde yoga merkezleri açılmakta, spor salonlarındaki yoga eğitmenleri tarafından meditatif tarzda öğretilmektedir.¹³²

1.5.1.3. Yoga Çeşitleri

1. Karma Yoga

Sanskritçe bir kelime olan karma, davranış eylem anlamına gelmektedir. Karma yoga, hizmet yolu ya da eylem yogası diye de tanımlanır. Karma yasasına göre her bir eylemin bir sebebi ve bir de sonucu vardır. Bu sebep ve sonuçlar birbirleri ile ilişkilidir. Karma yoga, kişinin eylemlerinin neden ve sonuçlarına odaklanarak Tanrı'yla bütünleşmeyi amaçlayan bir uygulamadır. Bu yoga türünde temel olan eylemdir. Eylem ve davranış, ahlak ve aksiyon açısından önem kazanmaktadır. Karma Yoganın bir diğer önem verdiği öğreti ise kişinin egodan uzak durmasını istemesidir. Kişi bir eylemi gerçekleştirdiğinde karşılık beklemeden koşulsuz bir şekilde yapmalıdır. Kısaca, yapılan eylem bir çıkar beklenmeden evrene hediye edilir, evren ise o hediye için karşılığını verir.¹³³

2. Bhakti Yoga

Bhakti kelimesi “Kutsal olana hizmet etmek” anlamına gelmektedir. Bhaktinin amacı sevmek ve kalbini kutsal olana açması için mistik yolda kişinin kendisini adanmasıdır. Bhakti yogasını yapan kişi, her şeyde ve tüm canlılarda Tanrı'yı görmeye çalışır. Bhakti öğretileri Vişnu ve Şiva'ya kişisel bağlılık üzerine kuruludur. Bhakti, dinsel sevgi ve hayranlık yoludur. Yani Bhakti Yoga; sevmek, tapma ve bağlanma yogasıdır. Kişi, beslenmeye dikkat ederek, bitkisel diyeti tercih ederek, maddi istekleri dizginleyerek, ibadet ederken yorulmadan sebat göstererek insanlara sevgi ve hoşgörüyü aşılama hedefler.¹³⁴

3. Jnana(Bilgi) Yoga

Jnana yoga, düşünme, nefsi terbiye etme ve tefekkür etme maksadıyla uygulanır. Bilgi ve bilgeliğin yogasıdır. Jnana yogasını yapan yogi, metinleri inceler, araştırır,

¹³² Aydoğdu, *Yoga Yapan ve Yapmayan Bireylerin Şema Düzeyi, Somatik Belirtiler ve Öz Şefkat Açısından İncelenmesi*, 35.

¹³³ Günay, “Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri”, 73.

¹³⁴ Patanjali, *Yoga Sutra İçsel Özgürlüğün Yolu*, trc. M. Ali Işım, 1. (İstanbul: Arıtan Yayınevi, 2011), 143; Günay, “Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri”, 74.

niteliğini eleştirir. Zihin yolu ile her şeyin sorgulanmasını öğretir.¹³⁵ Bu yüzden Jnana yogisi bir derviş, bilge ve düşündürdür. Brahman'ın tek gerçek olduğuna inanır. Jnana Yogasının en ünlü hocası Hintli filozof Shankara'dır.¹³⁶

4. Hatha Yoga

Hatha yoga, bedensel faaliyetlerin yoğun olduğu yoga çeşididir. İki ana temrine sahiptir. Bu iki temrinden birisi nefes egzersizleri bir diğeri ise bedenin çeşitli duruş ve şekilleri ile ilgilidir. Yaklaşık kırk sekiz duruşu içinde barındırır ve her bir duruşun farklı adı vardır. Bu duruşlara ait ise özel nefes alma egzersizleri vardır. Hatha yoganın nefes egzersizleri ve duruş şekilleri dini bir ritüel olarak değil, sağlık açısından dünyevi faaliyetinin fazla olduğu iddia edilmekteydi. Bu iddiadan dolayı Hindistan dışında spor ve sağlık açısından farklı ülkelere yayıldı. Fakat Hatha yoga, ahlakî disiplinleri, fiziksel ve nefes egzersizlerini içinde bulunduran bir yoga çeşididir. Yogi ve yogi adaylarının Raja Yoga gibi bir üst seviye olan meditasyon çeşidine ulaşması için önce Hatha Yoga'nın öğretilerini bilmesi gerektiği söylenmiştir.¹³⁷

Hatha Yoga'da solunum egzersizini fazla yapmak "oksijen sarhoşluğu"na sebebiyet vermektedir. Kişinin hayaller görmesine ve aklını kaybetmesine neden olmaktadır.¹³⁸

5. Raja Yoga

Raja yoganın bir diğeri adı Astanga Yogadır, Kral Yogası olarak da bilinir. Kurucusu ise Pantanjali'dir. Bu yoganın temel öğretisinin kaynağı Şiva'dır. Raja yoganın, Patanjali'nin kitabında bahsettiği gibi sekiz basamağı¹³⁹ vardır. Amaçları samadhi (üstün bilinç) hâline ulaşmaktır. Üstün bilince erişebilmek için sürekli çalışmak ve dış dünya ile bağlantıyı koparmak gerektiği tavsiye edilir. Raja yoganın önem verdiği nokta meditasyon ve tefekkürdür. Zihinsel disiplin yoludur.¹⁴⁰

¹³⁵ Patanjali, *Yoga Sutra İçsel Özgürlüğün Yolu*, 144.

¹³⁶ Günay, "Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri", 75.

¹³⁷ Günay, "Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri", 75.

¹³⁸ Patanjali, *Yoga Sutra İçsel Özgürlüğün Yolu*, 63.

¹³⁹ Patanjali, *Yoga Sutra İçsel Özgürlüğün Yolu*, 26.

¹⁴⁰ Günay, "Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri", 75-76.

6. Mantra Yoga

Hinduizm'in dini ağırlıklı mezheplerinde görülen bir meditasyon çeşididir. Mantralar meditasyona yardım olan ses ve şekiller olup yantraların görsel meditasyondaki görevini üstlenir. Genellikle titreşimsel etki ya da Sanskritçe de anlamı gizli, kutsal olan söz ve sözcük öbekleridir.¹⁴¹ Örneğin; Aum mantrası sık sık tekrarlandığında Om sesine dönüşür. Bu sözcükler dünyanın en eski dini metinleri olan Vedalar'a kadar dayanır.¹⁴²

7. Kundalini Yoga

Kundalini diğer adıyla uyuyan yılan, omiriliğin en alt kısmında bulunan sakrumda saklı duran enerjidir. Kundalini yoganın amacı ise burada uyur vaziyette kalan enerjiyi uyandırmaktır.¹⁴³ Burada uyanan enerji taç çakraya kadar yükselmesi için meditasyon uygulamaları gerçekleşir. Bedensel pozisyonlardan ve mantralardan faydalanılır. Yoganın bölümlerinden biri olarak kabul edildiği için bu yoga türüne çok önem verilir.¹⁴⁴

8. Tantrik Yoga

Tantrik yoganın dayandığı Tantraizm mezhebinin kaynağı Brahmanizm'dir. Tantra ise ibadet ve tefekkür etme ile ilgili metinleri ihtiva eden kitaplara verilen isimdir. Bu yoga türünün en önemli temel öğretilerden birisi de Tanrıça Shakti'nin sembolü olan "kadın ilkesine tapma" dır. Shakti, evrensel ve yaratma gücünü kendi bünyesinde barındırdığı için önemlidir.¹⁴⁵

1.5.2. Reiki

1.5.2.1. Reiki'nin Anlamı

Reiki, "Rei" ve "Ki" kelimelerinden oluşan Japonca bir kelimedir. Rei, "her yerde var olan, evrensel yaşam enerjisi, tanrı, ruh, can" anlamında kullanılmaktadır. Çin okültizminde evrensel yaşam gücü anlamına gelen Chi kelimesinin Japon okültizmde karşılığı "Ki" kelimesi, "ruhsal yaşam enerjisi, tinsel yaşam enerjisi" anlamına

¹⁴¹ Mehmet Oğuz, *Budizm'de Mandala Anlayışı* (Fırat Üniversitesi, 2021), 65.

¹⁴² Günay, "Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri", 76.

¹⁴³ Patanjali, *Yoga Sutra İçsel Özgürlüğün Yolu*, 155.

¹⁴⁴ Günay, "Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri", 76.

¹⁴⁵ Günay, "Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri", 76.

gelmektedir. Bu enerjinin evrende var olduğu kabul edilmektedir. Lakin bu enerjinin nereden ve nasıl geldiğine dair ispatlanabilir bir bilgi mevcut değildir.¹⁴⁶

Hiroshi Doi'nin alternatif tıp metodu olan Reiki tanımlaması şu şekildedir: “Reiki şifası tıbbi bir tedavi şekli değildir. Gerekli izinleri almadan teşhis koymak, ilaç vermek ya da tıbbi tedavi uygulamak yasadışıdır. Ellerle hafifçe temas etmeye dayanan Reiki şifası, hiçbir ilaç kullanımını gerektirmediği için herhangi bir sorun teşkil edebileceğini düşünmek güçtür. Bununla birlikte doktora gitmenize gerek yok ya da ilaç almayın şeklinde kurulan cümleler söylememelisiniz. Reiki hastalıklara yönelik bir iyileştirme değildir. Ancak kökler üzerinde tesir göstererek hastalıkları iyileştirebilir.”¹⁴⁷

Reiki, hasta olan bir kişinin şifa bulması için tek başına kullanıldığı gibi tıbbi tedavi yöntemleriyle de birlikte kullanılmaktadır. Tıbbi ilaç tedavisi ile beraber kullanıldığında bu ilaçlara engel değil, iyileşmenin hızını arttırdığı söylenmektedir. Reiki hocaları, Reiki'nin hasta olan kişiye kesinlikle şifa verir gibi kesinlik arz eden iddiaları reddeder. Reiki'nin böyle bir iddiası olduğu kabul edilmez. Fakat Reiki'nin akne, astım, deri hastalıkları, göz hastalıkları, ateşlenme, gıda zehirlenmesi, nezle, grip, baş ağrısı, kalp krizi, romatizma, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı, epilepsi, değişken olumsuz duygu durumları, depresyon gibi psikolojik rahatsızlıklara iyi geldiği iddia edilmektedir. Hastanın durumu çok ağır ise Reiki hastalığını önleyemez, sadece bu zorlu süreci hasta için daha huzurlu bir şekilde geçirmesine vesile olacağı söylenir. Doğuştan gelen sağlık problemleri ya da sonradan meydana gelen kalıcı rahatsızlıkları tedavi etmez, bu gibi durumları yaşayan hasta bireylerin hastalığını daha kolay kabul etmesine yardımcı olduğuna inanılmaktadır. Aynı zamanda Reiki'yi, sadece sağlık durumu iyi olmayanlar kullanmaz. Sağlıklı insanlar da huzur, rahatlık, zinde kalma hissi verdiği için Reiki'ye başvurur.¹⁴⁸

Reiki, yakınındaki kişiye yapıldığı gibi uzaktan da Reiki yöntemleri kullanılabilir. Reiki insanları herhangi bir dine ya da mezhebe mensup olmadıklarını her dinden ya da her inanıştan insanların Reiki eğitimini aldıktan sonra Reiki ustası olabileceğini söylemektedir. Her ne kadar belli bir din ya da mezhebe mensup olmadıklarını dile

¹⁴⁶ Acar, *New Age Hareketi*, 48.

¹⁴⁷ Acar, *New Age Hareketi*, 48.

¹⁴⁸ Diane Stein, *Bir Şifa Sanatı Kılavuzu Reiki Esasları*, trc. Suat Ertüzün, 2. (İstanbul: Arıtan Yayınevi, 2002), 25-30.

getirseler de Reiki uygulamasının başlangıcında bazı dualar ve uygulama esnasında bazı semboller uygulamaktadırlar. Bu yüzden Reiki'nin yeni bir din oluşumu ya da Budizm öğretilerinin Batı ile harmanlanmasından meydana gelen yeni bir yorumu olduğu belirtilmektedir. Reiki'nin hiçbir dine karşıt uygulaması olmayışı evrensel nitelikli uygulamaları zenginleşmektedir.¹⁴⁹

1.5.2.2. Reiki'nin Kökeni ve Tarihsel Gelişimi

Reiki öğrencileri her ne kadar Reiki'nin dinlerle ya da tarikatlarla bir bağlantısı olmadığını, yalnızca bir şifacılık yöntemi olduğunu iddia etseler de Reiki'nin sistemleşmesi hususunda kurucu olarak kabul edilen Mikao Usui aynı düşüncede değildir. Mikao Usui'ye göre Reiki, kişiyi mükemmelere ulaştıran ruhsal bir yoldur. Bu yüzden Reiki şifa yönteminden çok dini bir öğreti olduğu iddialarını güçlendirmektedir. Walter Lübeck, Dharmasız¹⁵⁰ Reiki'yi tırnaksız kaplana benzeterek Reiki'nin dini bir öğreti olduğunu ifade etmektedir.¹⁵¹ Dharma, Hint düşüncesinin en temel ve en yaygın kavramlarından biridir. Dharma'dan bağımsız olarak Reiki'nin gerçekleştirilmesinin bir anlam ifade etmediğini dile getirmiştir.

Türkiye'ye Reiki, ilk olarak 1996 yılında iki yabancı Reiki öğreticisi tarafından eğitim vermek amacıyla gelmiştir. Sonrasında ise yazılı ve görsel medya aracılığıyla bir şifa yöntemi adı altında halka tanıtılmıştır. Doktorların tepkisine sebep olan Reiki ilk zamanlar Türk halkı tarafından şüpheli görüldüğü için hoş karşılanmamıştır fakat ilerleyen zamanda popülerlik kazanmıştır.¹⁵²

Reiki eğitimi vermek isteyenler Türk halkının Reiki'ye gösterdiği mesafeli duruşu iyileştirebilmek için çeşitli açıklamalarda bulunmuştur. Reiki'nin Doğu dinlerinin bir öğretisi olmadığını ya da herhangi bir dinle bağlantısı olmadığını, İslâm'a ve Türk kültürüne aykırı olmadığını dile getirmişlerdir. Hatta Hz. Muhammed (sav)'in “ İlim Çin'de dahi olsa gidiniz.” sözündeki Çin'deki ilmin Reiki olduğunu, bu Hadis-i Şerif'te

¹⁴⁹ Acar, *New Age Hareketi*, 47-48.

¹⁵⁰ Dharma: “dhr” kökünden türetilmiş bir Sanskrit kelime olup kök itibarıyla “tutmak, kaldırmak, sürdürmek. Bir arada tutmak” anlamlarına gelmektedir. Hinduizm ve Budizm gibi dinlerde tavsiye edilen öğretilerin “prensip” olma seviyesini aşarak, genel bir hayat “nizami” ve bütün bir dinin “temel kurallarına” karşılık gelmeye başlar. Yani “doğru olan ne varsa o dharmadır” ya da başka bir ifade ile “doğrular neyi tavsiye ediyorsa o dharmadır”, onların kötülükleri ise adharma yani hatadır.

¹⁵¹ İlknur Uğurlu, *Batı'dan Gelen Doğu Kökenli Akımlar ve Türkiye'deki Faaliyetleri* (Ankara Üniversitesi, 2011), 38.

¹⁵² Uğurlu, *Batı'dan Gelen Doğu Kökenli Akımlar ve Türkiye'deki Faaliyetleri*, 52.

de Reiki'ye işaret ettiğini iddia etmişlerdir. Mustafa Kemal Atatürk'ün "Sahip olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur." sözünü de aynı şekilde Reiki'yle açıklamışlardır. Reiki'nin konusu olan ruhsal gücün bu güç olduğunu açıklamışlardır. Aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'de geçen Allah-u Teala'nın Adem'e ruhundan üfleme hadisesini de Reiki ile açıklamışlardır ve Reiki'nin İslam'da var olduğunu savunmuşlardır.¹⁵³

Reiki, ilk olarak Türkiye'nin gelişmiş şehirlerinde ilgi odağı olmuştur ve hızla yayılmıştır. Reiki'nin bu şehirlerde ilgi odağı olmasının sebebi imkânların diğer şehirlere göre daha ideal bir konumda oluşu ve tanıtım faaliyetlerinin daha kapsamlı olmasıdır. Reiki'ye dair eserler yazılmıştır ve gelişen teknoloji ile internet siteleri kurulmuştur. Reiki'ye ilgi duyan kişiler çeşitli internet siteleri ya da Reiki dernekleri aracılığıyla şifa seansları için randevu alabilmektedir. Reiki öğrenmek isteyenler için ise kişisel gelişim adı altında seminerler düzenlenmektedir. Türkiye'de Reiki'ye dair faaliyet sürdüren dernek ve kuruluşlara İsuder Derneği, Merkez Bilgi Alanı Vakfı, SCS Maha Mantra Merkezi, Reiki Doğal Yaşam Merkezi, Bilgi Paylaşım Derneği örnek verilebilir. Aynı zamanda hiçbir dernek ve kuruluşa bağlı kalmadan bireysel olarak da Reiki eğitmenliği yapılmaktadır.¹⁵⁴

1.5.3. Çakra

Çakra Sanskritçe dilinde "tekerlek" anlamına gelmektedir. Ayrıca "ateş çarkı" olarak da bilinmektedir. Vücudumuzun yedi ayrı bölgesinde çakra olduğu söylenmektedir. Bu bölgeler, hormon salgılayan bezlerde, sinir ağlarının üzerinde ya da bu sinir ağların yakınlarındaki belirli bölgelerinde omurga ile kesişmektedir. Bu çakraları görme yetisine sahip olan kişilerin omurga kökünden baş bölgesine kadar sıralı olan yedi farklı çakrayı kişinin sahip olduğu enerji dengesi, çakranın o an ki kullanımına göre bu çakraları farklı hızlarda dönen çemberler şeklinde görmektedir.¹⁵⁵

Çakraların harekete geçirilmesi için bazı yöntemler vardır. Bu yöntemler; yoga ve nefes egzersizleridir. Kişinin sağlıklı olabilmesi için yedi çakranın hepsinin açık olması ve belli düzeyde aralarındaki enerji akışını yükseltmesi gerektirmektedir. Vucutta

¹⁵³ Uğurlu, *Bati'dan Gelen Doğu Kökenli Akımlar ve Türkiye'deki Faaliyetleri*, 52-53.

¹⁵⁴ Uğurlu, *Bati'dan Gelen Doğu Kökenli Akımlar ve Türkiye'deki Faaliyetleri*, 55.

¹⁵⁵ Acar, *New Age Hareketi*, 37.

meydana gelen her hangi bir sağlık sorunu enerji dengesindeki dzensizliğe ya da enerji akışının sekteye uğramasına sebep olmaktadır. Hormonal salgı bezlerin işleyişindeki yavaşlama ya da aksaklık vücudun dengesini bozmaya neden oldukları için kişinin ruh hallerinin etkilenmesine de yol açar. Kişi hasta olabilir fakat kendisinde var olan bu yedi çakranın mahiyetini bilerek, yoga ve nefes egzersizi yaparak enerji akımının farkında olması gerektiğine inanılmaktadır.¹⁵⁶

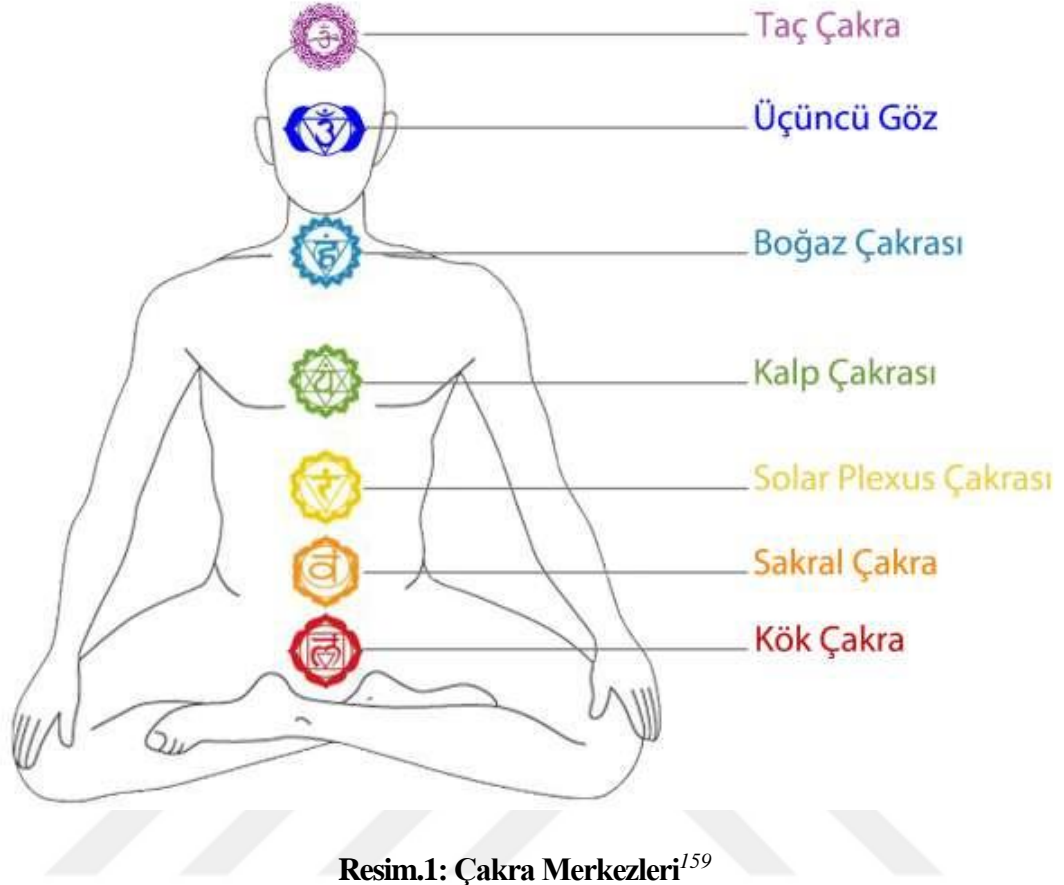
Omurilik kökünden baş bölgesine kadar sıralanan yedi çakranın adları şunlardır: Kök, göbek/sakral, mide/solar pleksus, kalp, boğaz, alın/üçüncü göz ve tepe çakraları. Bu çakraların hepsinin farklı fonksiyonları vardır. Birbirinden farklı görevleri olsa da birbirlerine bağımlıdırlar. Bir çakra da sorun meydana gelirse diğer çakralar da etkilenir. Bir çakranın yaydığı enerji azalırsa yakınındaki çakra noktalarından bu enerji kaybı telafi edilir.¹⁵⁷

Çakraları açmak ve enerji akışını aktif kılmak için yapılan yoga hareketleri ve nefes egzersizleri bazen yeterli olmayabilir. Bunun sebepleri ise genetik olan hormon bozukluğu, doğuştan gelen sorunlar, negatif olayların sebep olduğu kalıcı olumsuz duygular, stres ve bazı fobi çeşitleri olabilir.¹⁵⁸

¹⁵⁶ Acar, *New Age Hareketi*, 37.

¹⁵⁷ Acar, *New Age Hareketi*, 38.

¹⁵⁸ Acar, *New Age Hareketi*, 39.

1.5.3.1.Mooladhara - Kök Çakra

İnsan vücudunda bulunan ilk çakra olarak karşımıza çıkan Mooladhara – Kök Çakra hayatta kalmayı ve kendisini korumayı amaçlayan en ilkel ve içgüdüsel özelliklerimizin bulunduğu bölge olan perinede, anüs ve cinsel organların arasında yer almaktadır. İnsan tarihi ve insanlığın geçmişten bugüne var olan enerji bağlantısıyla ilişkisi olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda böbrekler ve böbreküstü bezlerde bulunan stres ve korku ile ilişkili olduğuna inanılmaktadır.¹⁶⁰

Bu çakranın aktif olması ile birlikte insanoğlu bir yandan hayatta kalma mücadelesini iyimserlik ve yaratıcılıkla sürdürmekte, diğer yandan ise dünyaya güvenen

¹⁵⁹<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSYT4dJQXIboeGMsprQsyb-sBoMD0FxWYh86w&usqp=CAU> Erişim Tarihi: 03.06.2022

¹⁶⁰ Karla McLaren, *Aura ve Çakra Kullanma Kılavuzu*, trc. İpek van den Born, 2. (İstanbul: Kuraldışı Yayınları, t.y.), 155.

ve herkesi var olduğu şekilde kabul eden bir anlayış benimsemekte ve insanların, yaşama güçlü bir şekilde katılım sağlamasını ve bağlanmasını sağlamaktadır. Mooladhara çakrasının pasif ya da hareketsiz olması durumunda ise insanlar sorunlar karşısında korkuya kapılmakta ve çözüm yollarını sürekli olarak diğer insanlardan beklemektedir. Davranışlara şüphe, paranoya, hırslı hâkim olmasına engel olunamamakta ve bencil bir şekilde “önce ben” yaşam tarzı giderek benimsenmektedir. Aynı zamanda insanlar kendilerini hiçbir yere ait hissedememekte ve onaylanmadığı, destek göremediği gerekçesiyle intihara kadar sürüklenmektedir.¹⁶¹

Mooladhara çakra hareketsiz kaldığı takdirde, kişi bir yandan hem kendisine hem ailesine karşı, diğer yandan ise hayatta kalma içgüdüsüne yönelik tavır ve tutumlar açısından farklılaşmaktadır. Bu farklılaşma kişilerin yürümelerinden duruşlarına ve jest mimik hareketlerine varıncaya kadar kendisini açıkça belli etmektedir. Fiziksel olarak da sırt, pelvis, bacaklar olmak üzere yere sağlam basmamızı, kendimizi güvende hissetmemizi ve dünyaya bağlanmamızı sağlayan tüm iskelet ve kas sisteminde olumsuz etkileri söz konusu olmaktadır. Çakranın böbrek ve böbreküstü bezlerde bulunan stres ve korku ile ilişkili olduğu düşünüldüğü için, çakranın aktif olmayışının huzursuz bağırsak sendromu gibi sindirim ve bağırsak sorunlarına da yol açtığı düşünülmektedir.¹⁶²

Mooladhara – Kök çakrasının açılmaması ve hareketsiz kalması sonucunda meydana gelen sorunların tamamı güven ve dünyaya duyduğumuz güven ile alakalı olmaktadır. Bu nedenle bu çakranın her türlü yaratıcılık ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Çakranın aktif hale getirilerek açılmasında omurilikte meydana gelen gerilimlerin ortadan kaldırılmasını sağlayan yoga uygulamaları oldukça etkili olmaktadır.¹⁶³

1.5.3.2. Swadhisthana - Kuyruksokumu Çakrası

İkinci çakra olarak nitelendirirler Swadhistana – Kuyruksokumu çakrası, kuyruksokumunda bulunmakta ve arzular, cinsellik, üreme ve ekonomik konular ile bağlantılı olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk çakranın açılarak aktif hale getirilmesi ile

¹⁶¹ Debbie Shapiro, *Duygu Ve Düşünceler Bedeni Ve Hastalıkları Nasıl Etkiler? Zihin Gücüyle İyileşme*, 1. (İstanbul: Yakamoz Yayıncılık, 2009), 319.

¹⁶² Walter Lübeck, *Aura Şifa Kitabı*, trc. Özlem Özlen, 1. (İstanbul: Omega, 2005), 120.

¹⁶³ Shapiro, *Duygu Ve Düşünceler Bedeni Ve Hastalıkları Nasıl Etkiler? Zihin Gücüyle İyileşme*, 319.

birlikte insanların ayaklarının yere sağlam bastığına inanılmakta ve bu çakranın aktif hale getirilerek yaşamın paylaşma, doğum, aile, para ve ticaret gibi ayrıntıları ile ilgilenilmesi düşünülmektedir.¹⁶⁴

İlk çakra genel olarak hayatta kalma, türün devamı ve özellikle cinsel hazların keşfine yönelik olarak görülmektedir. Ancak arzular ve daha fazla şeyin daha fazla mutlu edebileceği inancı kimi zaman hırsla ve her geçen gün daha fazlasına ihtiyaç ve özlem duyulmasına neden olmaktadır. Bu noktada insanoğlu, hazzın aslında acı ile bir arada bulunduğu unutmaktadır. Cinsel enerjinin olumsuz yönde kullanılması ile birlikte suçluluk, utanç, kafa karışıklığı ve birlikteliklerin sonlanması ve aynı zamanda cinsel alanda yaşanan çatışmalar, cinsel organlarda ve bu organlarla ilgili bölgelerde sorunlarına ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Adet kanamaları, menopoz, mesane gibi üreme organları ile ilgili meseleler doğrudan etkilenmektedir.¹⁶⁵

Swadhistana – Kuyruksokumu çakrası, insanların içsel dirençlerinin ve duygusal güçlerinin merkezi olarak kabul edilen bel ile bağlantısı söz konusu olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda ekonomik açıdan haksızlığın söz konusu olduğu hissi, yoksulluk endişesi, çalışma hayatı ile başa çıkamama korkularını da kapsamaktadır. Birey kendisini çevresindeki bireyler ile kıyaslamakta, diğerlerinden daha yoksul hissetmekte ve bunun sonucunda kendisine duyduğu güveni yitirmektedir.¹⁶⁶

Bu çakranın hareketsiz kalması durumunda insanlar iştahsızlık, cinsel isteksizlik gibi sorunlar ortaya çıkarken; hareketli hale getirilerek tam anlamıyla kullanıldığında sağlıklı bir cinsel hayat ve sorumluluklarını üstlenebilen bireyler söz konusu olmaktadır. Çakranın harekete geçirilebilmesi için dans etmenin oldukça etkili olduğu düşünülmektedir.¹⁶⁷

1.5.3.3. Manıpara - Güneş Sınırağı Çakrası

Üçüncü çakra olan Sahasrara - Tepe Çakrası omurilik üzerinde, göbeğin hemen altında bulunmaktadır. Psişik farkındalığın merkezi olarak bilinen ve büyük miktarda enerji barındıran bu bölge, ortaya çıkan enerji olumlu açıdan kullanıldığı takdirde insan

¹⁶⁴ McLaren, *Aura ve Çakra Kullanma Kılavuzu*, 162.

¹⁶⁵ Lübeck, *Aura Şifa Kitabı*, 121.

¹⁶⁶ Shapiro, *Duygu Ve Düşünceler Bedeni Ve Hastalıkları Nasıl Etkiler? Zihin Gücüyle İyileşme*, 320.

¹⁶⁷ Shapiro, *Duygu Ve Düşünceler Bedeni Ve Hastalıkları Nasıl Etkiler? Zihin Gücüyle İyileşme*, 320.

yaşamına amaç ve yön kazandırabilmektedir. Üçüncü çakranın bulunduğu bölgede ortaya çıkan enerji, politikacı, öğretmen, atlet ya da sanatçılar gibi her zaman ilerlemeyi hedef alan kişilerin enerjilerinin bulunduğu bölge olarak bilinmektedir.¹⁶⁸

Bu çakranın açılması bireyselleşmeye, ego ve güç gibi kavramlar ile ilişkilendirilmektedir. Çakranın bulunduğu bölge, dünya hakkındaki bilgilerin toplandığı ve benimsendiği, aynı zamanda öfke ve kontrol ihtiyacı gibi temel korku ve arzuların kendisini gösterdiği bölge olarak karşımıza çıkmaktadır. Mide sorunları, beslenme bozuklukları, anoreksi, obezite, karaciğer sorunları ve bağımlılık gibi korku ve denetimle ilgili meseleleri etkilediği için de sindirim sistemi ile bağlantılı olduğuna inanılmaktadır. Güçle bağlantılı olduğu düşünülmekte ve insanların kendilerine dair hislerle doğrudan bağlantılanmaktadır.¹⁶⁹

Üçüncü çakranın harekete geçirilmesi ile birlikte insanların sahte iktidar hissine ve dolayısıyla kibre yol açabileceği düşünülmektedir. Bu durum insanların algısını doğrudan etkileyebilmektedir. İnsanlar güçten ve otoriteden korkmakta, güven duygularını tamamıyla yitirmekte ve hareket etmek için sürekli olarak başkalarının yönlendirmesine, emrine ihtiyaç duymaktadır. Bu gibi nedenlerle Hitler ve Stalin örneklerinde görülebileceği gibi kişiler başkalarını kontrol altına alma ve tahakküm kurma isteği ile karşı karşıya kalmaktadır.¹⁷⁰

Çakranın harekete geçirilmesi ile birlikte sağlıklı, güvenli ve olumlu bir benlik geliştirilmekte, kişilerin birey olabilmeleri ve kendi bünyelerinde barındırdıkları güçleri ortaya çıkarabilmelerine yardımcı olmaktadır. Böylelikle kişiler kendi hayatları üzerinde içsel bir otorite kurmakta ve duygusal direnç geliştirebilmektedir. Sahasrara - Tepe Çakrasının uyandırılması için Güneş sinir ağındaki stres seviyesinin düşürülmesini sağlayan solunum ve yoğunlaşma ya da konsantrasyon yöntemleri faydalı görülmektedir.¹⁷¹

¹⁶⁸ McLaren, *Aura ve Çakra Kullanma Kılavuzu*, 173.

¹⁶⁹ Lübeck, *Aura Şifa Kitabı*, 122.

¹⁷⁰ Shapiro, *Duygu Ve Düşünceler Bedeni Ve Hastalıkları Nasıl Etkiler? Zihin Gücüyle İyileşme*, 321.

¹⁷¹ Shapiro, *Duygu Ve Düşünceler Bedeni Ve Hastalıkları Nasıl Etkiler? Zihin Gücüyle İyileşme*, 321.

1.5.3.4. Anahata - Kalp Çakrası

Dördüncü çakra olan Anahata – Kalp Çakrası, bağlılık ve şefkatin geliştiği bölge olarak kabul edilen ve omurilik üzerinde göğsün ortasında bulunduğu düşünülmektedir. Çakra insanların bireyselleşerek benliklerini oluşturmalarının ardından kalplerinin gerçek sevgiyi deneyimleyebileceğini iddia edilmektedir. Timüs bezi, kalp ve akciğerle bağlantılı olduğu bilinmektedir. Çakranın bulunduğu bölgede gerçekleşen sorunlar solunum güçlüğü, astım, bronşit, pnömoni ve dolaşım sistemi gibi rahatsızlıkların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir. Bu rahatsızlıklar yaşama güçlü bir şekilde bağlanabilmek, insanların kendilerini ve başkalarını şartlara bağlı olmaksızın sevmesi ile ilişkilendirilmektedir.¹⁷²

Kalp çakrasının uyandırılması, kalbin sevgi ve şefkat duygularının kaynağı olması açısından önemli görülmektedir. Bu nedenle insanların ancak kalp çakralarını harekete geçirerek hem kendilerini hem de çevrelerindeki tüm varlıklara karşı sevgi ve şefkat dolu bir yaklaşım sergileyebilmektedir.¹⁷³

Kalp çakrasının hareketsiz kalması ile birlikte insanlar hem kendilerine hem de başkalarına karşı soğuk, ilgisiz, mesafeli olabilmektedir. Çakranın aktif olmadığı insanlar bir yandan ekonomik diğer yandan ise duygusal, cinsel açıdan her şeye sahiptir ancak içsel tatmin ve sıcaklığa sahip olamamaktadır. Sevgi duygusunu beslemekten çekinmekte, sevilmeceğini düşünmekte ve sürekli olarak geçmişe takılı kaldığı için affedici özelliklerini yürütmektedirler. Kıskançlık, saldırganlık, öfke ve ön yargı gibi duygular her zaman daha baskın olmaktadır. Sevgi duygusunun geliştirilmesine yönelik gerçekleştirilen meditasyon teknikleri, Anahata – Kalp Çakrasının uyandırılmasını yardımcı olmaktadır.¹⁷⁴

1.5.3.5. Vıshuddhı - Boğaz Çakrası

Dördüncü çakra ile birlikte koşulsuz bir sevginin ortaya çıktığına inanılmakta ve bu nedenle beşinci çakra olan Vıshuddhı - Boğaz Çakrasının uyandırılmasına geçilmektedir. Bu çakranın enerji bakımından boğaz, ağız, insanların kendilerini ifade edebilme yetenekleri ve özümsemeli ile bağlantılı olduğundan dolayı gırtlığın hemen

¹⁷² McLaren, *Aura ve Çakra Kullanma Kılavuzu*, 185.

¹⁷³ Lübeck, *Aura Şifa Kitabı*, 123.

¹⁷⁴ Shapiro, *Duygu Ve Düşünceler Bedeni Ve Hastalıkları Nasıl Etkiler? Zihin Gücüyle İyileşme*, 322.

altında bulunduğu düşünölmektedir. Boğaz, insanların aldıkları besinlerin bedene girdiği, insan varlığının giriş noktası ve duyguların çıkış noktası olarak düşünölmektedir.¹⁷⁵

Boğaz çakrasının uyandırılarak harekete geçirilmesi ile birlikte baş ve beden, zihin ve kalp arasında bir köprü oluşmakta ve bu köprü üzerindeki enerji insan bedeninde dolaşarak, iletişim kurulmasını sağlamaktadır. Kişilerin ancak bu çakranın harekete geçirilmesi ile hem bilgelik hem de şefkatli ve dengeli bir yaşam sürdürebileceğine inanılmaktadır. Bu çakranın uyandırılması, olumsuz duygu ve durumları olumluya çevirme gücüne sahiptir.¹⁷⁶

Vışuddhi - Boğaz Çakrasının pasif halde kalması ise hem insanın kendisini ifade etme gücünün zayıf olmasında hem de sevgi görme becerilerinin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Yalan söyleme, hile ve hakaret bu çakranın aktifleştirilmemesi ile birlikte görölebilmektedir. Bireyler kendileri adına konuşmaktan çekinmekte, fikirlerinin herhangi bir öneminin olmadığı kanısına varmaktadır. Tüm bu olumsuz durumlar ise boğaz, ağız, diş sağlığı ve kontrolsüz yemek yeme gibi sorunları beraberinde getirmektedir. Bu olumsuzluklardan kurtulmak için çakrayı aktifleştirmenin yolunun ise şarkı söyleyerek, bireylerin seslerinin özgürlüğe kavuşmasını sağlamaktan geçtiği düşünölmektedir.¹⁷⁷

1.5.3.6. Ajna - Üçüncü Göz Çakrası

Altıncı çakra olarak karşımıza çıkan ve kaşlarımızın ortasında bulunan Ajna – Üçüncü Göz Çakrası, insanların içlerinde var olan gerçeği görmelerini sağlayan bilgelik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çakranın zihin, algılama ve içgüdüler ile bağlantılı olduğu düşünölmektedir. Güneş sinir ağında baskın bulunan egonun, bu bölgede dağıldığı ve kişilerin benliklerinin ötesine geçen bir bilinç düzeyi geliştirdiklerine inanılmaktadır. Bu durum, insanların varoluş sınırlarının ötesini görebilen göz ve aydınlanmış bir zihin anlamına gelmektedir.¹⁷⁸

Ajna – Üçüncü Göz Çakrasında anahtar kavram olarak karşımıza kavrayış kavramı çıkmakta ve tüm canlıların asıl doğalarının kavranabileceğine inanılmaktadır. Bu

¹⁷⁵ McLaren, *Aura ve Çakra Kullanma Kılavuzu*, 193.

¹⁷⁶ Lübeck, *Aura Şifa Kitabı*, 124-125.

¹⁷⁷ Shapiro, *Duygu Ve Düşünceler Bedeni Ve Hastalıkları Nasıl Etkiler? Zihin Gücüyle İyileşme*, 323.

¹⁷⁸ McLaren, *Aura ve Çakra Kullanma Kılavuzu*, 203.

nedenle çakranın pasif kalmasının bilinçsizliğe ve kişinin içsel benliğinden ve hemen her türlü düşünceden tedirgin olarak korkmaya başlamasına, gerçekleri yanlış bir şekilde algılamasına neden olmaktadır. Olumsuz etkilerin sonucunda ise kalıplaşan davranış ve biçimlerinin ortaya çıktığı iddia edilmektedir. Bu durumda bireyler spiritüel düşüncelerde dahil olmak üzere hemen her türlü olumlu düşünceye direnmektedir. Çakranın kapalı olmasından kaynaklanan olumsuz, eleştirel ve ön yargılı düşünceler de tüm beden olumsuz etkilenmesine ve beyin hastalıkları, baş ağrıları ve bunaklık gibi rahatsızlıkların görülmesine sebep olmaktadır.¹⁷⁹

Üçüncü Göz çakrasının açılması, zihnin bilgeliğinin kalbin şefkatine yardım etmesi açısından bireylerin baş ve kalp arasında bir dengeyi sağlamalarına yardımcı olmaktadır. Çakranın kapalı kalması durumunda denge sağlanamamakta ve duygudan yoksun bir zihin ve ayırım yapma yetisini kaybetmiş bir merhamet duygusu ortaya çıkmaktadır. Yaratıcı hayaller kurmak ve belirli meditasyon tekniklerinin çakranın uyandırılmasını sağladığı düşünülmektedir.¹⁸⁰

1.5.3.7. Sahasrara - Tepe Çakrası

Yedinci ve son çakra olarak Sahasrara – Tepe çakrası karşımıza çıkmakta ve başımızın tepesinde bulunmaktadır. Bu noktada, “ben” duygusunun ortadan kalktığı ve kozmik bilince ulaşım deneyiminin yaşandığı düşünülmektedir. Kişisel istekler yerini toplumsal isteklere bırakmakta ve benlik ortadan kalkmaktadır. Her ne kadar insan yolculuğunun sonu olarak algılanıyor olsa da, aslında insanın gerçek yolculuğunun başlangıcı kabul edilmektedir. Egonun tamamıyla ortadan kaldırılmasını ve yüksek benlikle tekrardan doğunu içeren bu seviyeye ulaşan çok az insan olduğu düşünülmektedir.¹⁸¹

Tepe çakrasının pasif kalması durumunda insanların egosunun güçlenmeye başladığı ve bu durumda ruhsal açıdan gelişimin önünde bir engel oluşturduğu varsayılmaktadır. Çakranın uyanışı, inanın nihai uyanışı olduğundan dolayı vücudun direncinin diğer çakralara oranla daha fazla olacağı düşünülmektedir. Bu durumda insanlar hayatın anlamını sorgulamakta, depresyon ve hüznü yoğun olarak

¹⁷⁹ Lübeck, *Aura Şifa Kitabı*, 125-126.

¹⁸⁰ Shapiro, *Duygu Ve Düşünceler Bedeni Ve Hastalıkları Nasıl Etkiler? Zihin Gücüyle İyileşme*, 323.

¹⁸¹ McLaren, *Aura ve Çakra Kullanma Kılavuzu*, 213.

hissedebilmektedir. Çakra yalnızca insan varlığının hemen her boyutunu etkilemekle kalmayıp, bedenın fiziksel açıdan etkilenmesini de beraberinde getirmektedir.¹⁸²

Tepe çakrasının uyandırılmasını sağlamak yoğun bir bağlılık ve güven duygusu gerektirmektedir. Bu noktada karşımıza önemli kavramlardan biri olarak inanç çıkmaktadır. İnancın kişileri manevi olarak güçlü kıldığı ve boşluğa sürüklenmelerine engel olduğu düşünülmektedir. Bu çakrayla ilişkili olarak ortaya çıkan enerjinin sınırsız ve tamamen kucaklayıcı bir şekilde yüksek benliğe teslimiyet olarak var olduğu iddia edilmektedir. Bu teslimiyet ve aydınlanmanın sessiz meditasyon yöntemleri ile gerçekleştirileceğine inanılmaktadır. Sessiz meditasyon bireyler kendi düşüncelerinin derinlere inmekte ve mutlak uyanışı tetikleyen noktaları harekete geçirerek çakranın açılmasını sağlamaktadır.¹⁸³

¹⁸² Lübeck, *Aura Şifa Kitabı*, 127.

¹⁸³ Shapiro, *Duygu Ve Düşünceler Bedeni Ve Hastalıkları Nasıl Etkiler? Zihin Gücüyle İyileşme*, 324.

İKİNCİ BÖLÜM

İSLAM'IN OKÜLTİST ETKİLEŞİMLERE DAİR YAKLAŞIMI

2.1. İslam'ın Gaybi Konulara Dair Yaklaşımı

Gayb, insan bilgisinden gizlenen, duyularla algılanmayan¹⁸⁴ ve akıl alanlarının dışında kaldığı ve aynı zamanda zaman ve mekân gibi farklılıklardan dolayı tabiatta ve insan yaşamında bilinmeyen her şey olarak adlandırılmaktadır.¹⁸⁵ Kur'an da metafizik âlemini kast etmesi amacıyla şehadet kelimesi ile beraber kullanılan gayb¹⁸⁶ ile bilinmeyen şeylerin tanımlaması gerçekleştirilmektedir. Burada kast edilen şehadet âlemi, duyular ve akıl ile algılanabilen alanı, gayb ise bu âlemde yer alan unsurların fizik ötesi boyutları kapsayan makul ve mahsus alanın üstünlüğünü ifade etmektedir. Bu nedenle de gaybın insanların algı ve zihin dünyalarının ötesinde olduğu düşünülmektedir.¹⁸⁷ Gayb hakkında konuşabilmenin imkanı ya mevlût olarak Kur'an'ın birbirini açıklayan ifadeleriyle ya da gayr-ı metlûv olarak Hz. Paygamber (sav)'in nebevi iletileriyle sınırlıdır.

Gayb, kelime anlamı ile “akıl ve duyular yoluyla hakkında bilgi edinilemeyen varlık alanı” olarak tanımlanmaktadır. İslam açısından gözle görülemeyen her şey gaybın sınırları içerisine girmekte ve duyu organları tarafından idrak edilemeyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde gaybın konuları arasında, “maddi olmayan, gözlemlenemeyen, test edilemeyen, laboratuvar ortamında incelenemeyen, kısacası fizik ötesi denilebilecek konular”¹⁸⁸ yer almaktadır. Bu bağlamda gayb, görülemeyen, duyulamayan, dokunulamayan yani duyular aracılığı ile algılanamayan ve insanın bilgi sınırlarını aşan bir alanı ifade etmektedir.

Kur'an'ın metafizik âlemi gayb olarak adlandırması ve inananları da buna inanmaya teşvik etmesi, gaybın ilmi disiplinler alanında değerlendirilmesine sebep

¹⁸⁴ Cürcânî, *Ta'rifat (Arapça-Türkçe Terimler Sözlüğü)*. Trc. Arif Erkan. İstanbul: Bahar Yayınları, 1997., 169.

¹⁸⁵ İsfahânî, “Müfredât Kur'an Kavramları Sözlüğü”, 767; İlhan Kutluer, *İslam'ın Klasik Çağında Felsefe Tasavvuru* (İstanbul: İz Yayıncılık, 1996), 95.

¹⁸⁶ Mehmet Aydın, *Din Felsefesi* (İzmir: Dokuz Eylül Ü. Yayınları, 1987), 3.

¹⁸⁷ Halis Albayrak, *Kur'an'da İnsan Gayb İlişkisi* (İstanbul: Şule Yayınları, 1996), 174.

¹⁸⁸ Sait Ali Ekinci, “Hayat Kitabı Kur'an Gereçeli Meal-Tefsir'in 'Gaybi İçerikli Ayetler' Bağlamında Değerlendirilmesi”, *Adıyaman Üniversitesi İslami Bilimler Fakültesi İslami İlimler Araştırmaları Dergisi* 1/1. (2017): 108.

olmaktadır. Gayb konusuna tarih boyunca insanlar hep ilgi göstermişlerdir. Günümüzde insanlar, geleneksel dönemlere oranla gayba daha fazla ilgi göstermekte ve bu durum somut olarak denenebilir ve test edilebilir bilgilere yönelmelerine neden olmaktadır. Bu bağlamda akıl sınırları dışında yer alan gayb meselesi, akıl sınırları içerisine dâhil edilmeye çalışılmaktadır.

Bir zamanlar gayb olarak isimlendirilen kimi olay ya da bilgilerin, zaman içerisinde özellikle bilim ve teknoloji alanında meydana gelen gelişmelerle birlikte gayb olmaktan çıktığı da görülmektedir. Güneş tutulması, anne karnında bulunan bebeğin cinsiyeti, meteorolojik olaylar ve benzeri olayların deney, gözlem, akıl yürütme gibi yeni imkânlar doğrultusunda gayb ile alakalı olmadıkları ve gayb olmaktan çıktıkları bilinmektedir. Bugün adına gayb denilen ve gözle görülemeyen olarak isimlendirilen olay ya da durumlar yarın gözle görülür hale gelebilmektedir.¹⁸⁹ Yusuf suresinde yer verilen, “Siz babanıza dönün ve deyin ki: Ey babamız! Şüphesiz oğlun hırsızlık etti, biz ancak bildiğimize şahitlik ettik. (Sana söz verdiğimiz zaman) gaybı (oğlunun hırsızlık edeceğini) bilemezdik.”¹⁹⁰ mealindeki ayet bu bağlamda değerlendirilebilmektedir. Bir zamanlar bilinmeyen bir durum olay ve gayb olarak nitelendirilen bir olay, Allah’ın bildirmesi ile birlikte görünür olmakta ve gayb olmaktan çıkmaktadır.

Kur’an da gayb, “vahiy, Allah, melekler, peygamberler, ahiret, ahiretteki varlıklar ve olgular, şeriatların haber verdiği şeyler, Kur’an ve ondaki gaybî şeyler, kaza ve kader”¹⁹¹ anlamlarında da kullanılmaktadır. İslam açısından gaybın algılanabilir ve konuşulabilir olmasının yolu, bir yandan “metluv olarak Kur’an’ın birbirini açıklayan ifadeleriyle” ya da “gayrı metluv olarak Hz. Peygamberin nebevi iletileriyle”¹⁹² sınırlı olmaktadır.¹⁹³

Kur’an da insanın bilgi sahibi olmadığı konuların peşinde olması doğru karşılanmamaktadır.¹⁹⁴ Bu durum Yusuf kıssasının sonunda yer alan “*Bunlar gayb*

¹⁸⁹ İlyas Çelebi, *İslam İnancında Gayb Problemi* (İstanbul: İFAV, 1996), 2.

¹⁹⁰ Yusuf Suresi 12/81.

¹⁹¹ Ekinci, “Hayat Kitabı Kur’an Gereçeli Meal-Tefsir’in ‘Gaybi İçerikli Ayetler’ Bağlamında Değerlendirilmesi”, 108.

¹⁹² Yasin Pişgin, “Kur’an’a Göre Akıl-Gayb İlişkisi Bağlamında Mana Yönünden Müteşabih Ayetlerin Tevili Meselesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29 (2012): 108.

¹⁹³ Alpaslan Açıkgenç, *Bilgi Felsefesi* (İstanbul: İnsan Yayınları, 1992), 180.

¹⁹⁴ el-İsra Suresi 17/36.

haberleridir.”¹⁹⁵ ayeti ile de tasdiklenmektedir. İnsanların bilmedikleri konular hususunda söz söylemesini, hüküm vermesini, bilgisizce davranmasını, maddi ve manevi zarara yol açacak şekilde konuşmasını ve hareket etmesini yasaklamaktadır. İnsanların gaybi konular hakkında konuşması da çözümsüz kalmaktadır. Ayetlerden de anlaşılacağı üzere, melekler ve peygamberler de gaybı ancak Allah’ın açıkladığı ölçüde bilmekte ve sahip oldukları gaybi bilgiler de yine yalnızca Allah’ın bildirmesi sonucunda olmaktadır. Allah’ın açıklaması ve bildirmesi olmaksızın gaybi konularda kendi güçleri ile bir bilgi ya da ilim ortaya koyamamaktadırlar. Allah dışında hiçbir varlığın gayb olan konular hakkında bilgiler elde etmesi mümkün görülmemektedir. Kur’an da “kulak hırsızları”¹⁹⁶ olarak isimlendirilen sihirbaz ve onlara yardım eden varlıkların da gaybı bilmeleri mümkün olmamaktadır.

Gayb konusu, ancak Allah’ın melekler veya peygamberlere bildirmesi aracılığıyla bilinebilmektedir. Bu konuda Kur’an’ı Kerim’de, “*O, gaybı bilendir. Hiç kimseye gaybını bildirmez. Ancak seçtiği rasûller başka. (Onlara bildirir.) Fakat O, Rasûlün önünde ve arkasında gözetleyici (melek)ler yürütür ki rasûllerin, Rablerinin vahiylerini tebliğ ettiklerini bilsin. Allah, onların her hâlini kuşatmış ve her şeyi inceden inceye sayıp dökmüştür.*”¹⁹⁷ ayetine yer verilmektedir. Bu bağlamda, gayb konusu İslam açısından yoruma ve tasavvura uzak bir alan olarak görülse de mutlak gayb¹⁹⁸ bilinemez, yoruma ve tasavvura kapalıdır. Ancak izafi gaybe¹⁹⁹ dair bilgiye ulaşılabilmektedir, yorum yapılabilir.

Kur’an’ın gayb ve şehadet konuların üzerinde durduğu en temel nokta, “bütün bir varlık dünyasının görünmesi ve idrak edilmesi açısından insanın sınırlılığı, Allah’ın ise sınırsızlığını ifade etmek amacıyla, tevhid düşüncesinin bir açılımı”²⁰⁰ olarak belirtilmektedir. Aynı zamanda Kur’an’da gayb faktörünün sadece Allah’ın bildirmesi yolu ile bilinebileceğine yani Allah dışında hiç kimsenin vakıf olamayacağına dair kesin

¹⁹⁵ Yusuf Suresi 12/102.

¹⁹⁶ el- Hicr Suresi 15/18.

¹⁹⁷ el-Cinn 72/27-28.

¹⁹⁸ Gayb-ı Mutlak: Sadece Allah’ın bildiği gayb türüdür. Allah’ın zatı, meleklerin mâhiyeti, kıyamet, ahiret, cennet, cehennem gibi insanın kendi imkan ve yetenekleriyle hiçbir şekilde bilgisine ulaşamayacağı alanı oluşturur.

¹⁹⁹ İzafi Gayb: Allah tarafından bazı kullarına gayb aleminin hakkında bilgiler verilir. Allah’ın bildirmesiyle kulların bildiği gayba izafi gayb denir.

²⁰⁰ Yaşar Düzenli, *Kur’ân ve Şefaât Üslub ve Semantik Açısından*, 2. (İstanbul: Pınar Yayınları, 2008), 30.

ifadeler bulunmaktadır: “De ki: “Göktekiler ve yerdekiler gaybı bilemezler, ancak Allah bilir. Onlar öldükten sonra ne zaman diriltileceklerinin de farkında değildirlir.”²⁰¹ “Ona rabbinden bir işaret gelse ya!” diyorlar. De ki: “Gaybı bilmek Allah’a mahsustur; bekleyiniz, ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim.”²⁰² “Allah’ın peygamberleri toplayıp da onlara “Size ne cevap verildi?” diye soracağı gün onlar “Bizim bir bilgimiz yok. Bütün gizlileri tam olarak bilen yalnız sensin” diyecekler.”²⁰³

Gayb başta olmak üzere birçok konuda bilgiler aktaran Kur’an, Allah’ın haber vermesi dışında hiç kimsenin gayba dair bilgi sahibi olamayacağını, gaybın yalnızca Allah’a ait olduğunu ve Allah’ın ruhani varlık olarak nitelendirebileceğimiz varlıklara gayb hakkında bilgi vermediğini ifade etmektedir.²⁰⁴ Hz. Âdem’in yaratılışı ve meleklerin bu konudaki itirazları ile Allah’ın, “Ben sizin bilmediklerinizi bilirim.”²⁰⁵ demesi, gaybın yalnızca Allah’a ait bir kavram olduğu vurgulamaktadır. Aynı bağlamda, “O’nun dilemesi haricinde hiç kimse O’nun ilminden bir şeyi bilemez.”²⁰⁶ mealindeki ayette de gaybın yine yalnızca Allah’ın bildirmesi ile bilinebileceği aktarılmaktadır. Gaybın yalnızca Allah’a ait ve yalnızca O’nun dilemesi ve vahiy yoluyla bildirdiği miktarda olabildiği görülmektedir.

Tüm bunlarla birlikte Kur’an’da gayb, yalnızca geleceğe dair bilgiler olarak sınırlandırılmamaktadır. Geçmişte ya da şu anda yaşanan fakat insan tarafından henüz bilinme ihtimali olmayan olaylarda gayb çerçevesinde değerlendirilmektedir: “İşte bunlar, sana vahiy ile bildirdiğimiz gayba ait bilgilerdir. Meryem’i kim himaye edecek diye kalemlerini attıkları zaman da çekiştikleri zaman da sen yanlarında değildin.”²⁰⁷ “Onlara döndüğünüz zaman size mazeret ileri sürerler. De ki: ‘Mazeret ileri sürmeyin, size asla inanmayacağız. Allah, durumunuzdan bizi haberdar etti. Allah ve Resulü yapacaklarınızı görecektir. Sonra, görüneni ve görünmeyeni bilene döndürüleceksiniz. O, bütün yaptıklarınızı size bildirecektir.’”²⁰⁸ “O, gökleri ve yeri hak (ve hikmet) ile yaratandır. “Ol!” dediği gün her şey olur. O’nun sözü gerçektir. Sûr’a üflendiği gün

²⁰¹ en-Neml 27/65.

²⁰² Yûnus 10/20.

²⁰³ el-Maide 5/109.

²⁰⁴ Çelebi, *İslam İnancında Gayb Problemi*, 407.

²⁰⁵ el-Bakara 2/30.

²⁰⁶ el-Bakara 2/255.

²⁰⁷ Al-i İmran, 3/44.

²⁰⁸ et-Tevbe 9/44.

de hükümlerlik O'nundur. Gizliyi ve açığı bilendir ve O, hikmet sahibidir, her şeyden haberdardır."²⁰⁹ Bu bağlamda gayb konusunun Kur'an'da iki türü bulunduğu anlaşılmaktadır. İlk gayb alanında "Allah'ın zâtı ve meleklerin mahiyetleri, kıyamet saati ve ahiret hayatı gibi insanın duyularıyla algılamakta yetersiz kaldığı" sadece Allah'ın bildiği alan olarak görülmektedir.²¹⁰

2.2. İslâm'ın Gaybi Konularda Okültizme Bakışı

Okültist inanışlar içerikleri bakımından hemen her kültürde benzer özellikleri bünyelerinde barındırıyor olsalar da, şekil ve isimlendirme bakımlarından farklılık taşıyabilmektedirler. Bu farklılıklar okültist inanışların buldukları coğrafyaya, ibadet sınırlarına ve etkilendikleri kültürlere göre değişiklikler gösterebilmektedir. Kültürler, insanoğlunun var olduğu ilk zamanlardan günümüze gelinceye değin birbirlerini etkilemiş ve aynı zamanda birbirlerinden etkilenmişlerdir. Bu etki, günlük yaşam aktivitelerinden dini inanış şekillerine kadar geniş bir kapsamda olabilmektedir.

Hayatın diğer tüm alanlarında olduğu gibi, gizem ve okültist inançlara dair unsurlarda toplumların birbirlerinden etkilenecek, kendi inanışlarına kimi zaman doğrudan kimi zaman harmanlayarak kattıkları bir kültür olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı kültürlerde yer verilen okült inanışlar, diğer kültürlerden aldıkları malzemeleri işleyerek bazen kendi bünyelerine yeni inanışları ortaya çıkarmakta ve almakta, bazense aldıkları içeriklere fazla dokunmadan olduğu gibi inançlarına katmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında Türk- İslam kültüründe Albastı inancı olarak yer verilen okültist inancın aslında Lamaştı, lilitu ya da karina gibi cin inanışları; yine Ebced'in Yahudi mistisizmi Kabbala'nın içeriğinde bulunan Gematria sistemi gibi inanışlar örnek verilebilmektedir.²¹¹

Kültürler birbirlerini etkilerken kimi zaman bir kültürün inanışına tamamen ters olabilecek ve hatta şirk sayılabilecek uygulama ve aktiviteleri de yaşamlarına katabilmektedir. Bir dini inanışın getirilerinin tamamıyla yasak kıldığı falcılık,

²⁰⁹ el- En'âm 6/73.

²¹⁰ Mehmet Kenan Şahin, "İslâm ve Okültistik İnançlar: Dini Açıdan Okültistik İnançlar", *Gnostik Akımlar ve Okültizm Sempozyumu - XVII. Kelam Ana Bilim Dalları Koordinasyon Toplantısı*, ed. Hulusi Arslan - Mustafa Bozkurt (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2012), 486.

²¹¹ Halit Ahmet Çiftçi, "Çeşitli Kültürdeki Okült İnanç Ve Uygulamaların Türk-İslam Kültürüne Yansıması Üzerine Bir İnceleme", *İslam Medeniyeti Araştırmalar Dergisi* 2/2 (2017): 217.

büyücülük, kahinlik gibi olgular, “modern inanışlar” adı altında sebep olabileceği riskleri göze en batmayacak şekilde basitleştirilerek bireylerin hayatlarına entegre edilmektedir. Bu durum bazı zamanlarda bireylerin farkına varması ile aleni bir şekilde gerçekleştirilirken, bazı zamanlarda bireyler kendi inanışlarının dışına çıktıklarının farkında dahi olamamaktadır.

İslam dininin emir ve yasakları ile tamamıyla zıt bir içerik barındıran okültist inanışlar her geçen gün daha fazla yaygınlaşmaktadır. Özellikle kendisini manevi olarak mutmain hissetmeyen ve sürekli olarak boşluk hissini var olduğu insanlarda bu inanışların daha yaygın olduğu anlaşılmaktadır. İnsanlar bu sistemler ile inanç seviyelerinde artış olabileceği ve manevi olarak tatmin olmayı sağlayabileceklerini düşünmektedirler. Ancak, “Maddeci ve çıkarıcı küresel odaklarla ilişkiye girenler bilmeliler ki, maddiyat karşısında doymuşluk hissi vermeyen, tahakküm arzularını frenlemeyen, şer hesaplarda karlı ortaklık arayışlarından sakındırmayan bir dindarlaşma, dindarlık değil; okültist/satanist bir sapma”²¹² olarak nitelendirilmektedir.

İnancı eksik ya da zayıf ya da hayata manevi bir tatmin katan inançtan tamamıyla uzak olan insanların arasında birden fazla ortak özellikler görülebilmektedir. Bu özelliklerin başında insanların geleceği bilme istekleri yatmaktadır. Kendisini gelecekteki hemen her türlü olumsuzluğa karşı güvence altına almak, toplumda geleceği konumu öğrenmek, başkaları üzerinde tahakküm kurabilmek gibi nedenlerle insanoğlu geleceği bilme arzu ve ihtiyacı hisseder hale gelmektedir. Bu nedenler falcılık, büyü, tılsım gibi okültist inanışları benimser hale gelmektedirler.²¹³

İnsanların geleceği bilme gibi arzu ve ihtiyaçları ve bu noktadaki eksikliklerini giderebileceklerini düşünerek başvurdukları yöntemler, zaman içerisinde toplumda bulunan diğer insanlar tarafından kullanılabilir hale gelerek toplumun bir parçası olmaktadır. Sadece merak tatmini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen okült denemeler, toplumun inanç noktasında dezenformasyonun artmasını beraberinde getirmektedir. Toplumda

²¹² Ertuğrul Cesur, “İslam’da Rasyonel Düşüncenin İmkânı Olarak Hatm-i Nübüvvet, Okültist İtirazlar ve Sosyal Bilimler”, *Kader* 19/1 (2021): 92.

²¹³ Salim Selvi, *Kelam İlimi Açısından Halkımızın Okültistik İnançlarına Yaklaşımının Değerlendirilmesi (İstanbul Küçükçekmece Örneği)* (Sakarya Üniversitesi, 2006), 84.

giderek artan ve toplumun genel inanışına zıt olan bu denemeler ya da sistemler hakikat ve hurafe kavramlarının giderek birbirlerine karışmasını beraberinde getirmektedir.

Aynı şekilde insanların hem kendi hayatlarına hem de evrene dair somut bir şeyler görme ihtiyaçları da okült inançlara yönelmelerine sebep olabilmektedir. Bu görme ihtiyacı akli görme ve bilme unsurları devre dışı bırakılarak yalnızca göz ile tamamlanmaya çalışıldığı için de doldurulmaya çalışılan manevi boşluk giderek artmaktadır. Göz, nasıl ki görmek için tek başına yeterli olmamakta ve dışardan gelecek olan bir ışığa ihtiyaç duyuyorsa, aklın da hakikatin asıl bilgisine ulaşmak için birtakım bilgilere ihtiyacı söz konusu olmaktadır.²¹⁴ Ancak günümüz insanları görme ve aklın muhtaç olduğu hakikat bilgisine okült inanışları takip ederek ulaşmakta ve giderek kendi dinine yabancılaşmakta, manevi tatmini tamamen bu yollarla aramaktadır.

Resim.2.Fal Uygulaması²¹⁵

Bugün hemen her semtte karşılaşılan fal, büyü ya da medyum gibi dinimiz açısından kabul edilemeyen unsurlar hem geleneksel hem de teknolojik yollarla insanların karşısına çıkar hale gelmektedir. Teknolojinin günümüzde olduğu kadar gelişim göstermediği zamanlarda insanlar fiziksel ortamlarda bu işleri yapan kişiler ile bir araya

²¹⁴ Ahmet Akseki, *İslâm* (İstanbul, 1196), 10-11.

²¹⁵ <https://listelist.com/wp-content/uploads/2018/08/fal-uygulamasi-faladdin.jpg>

03.06.2022

ErişimTarihi:

gelmek zorunda iken, günümüzde online platformlar aracılığıyla ortak bir mekanda fiziksel birliktelik söz konusu olmaktan çıkmaktadır. İnsanlar içtikleri kahve, el ve benzeri fallarının fotoğraflarını internet sitelerine yükleyerek, fallarına gelecek geçmiş ve geleceğe dair haberler almakta ve bunların doğruluk payından şüphe etmemektedirler. Fiziksel mekânlara gitme durumunun her geçen gün azalması da insanların bu tür okült inançlara daha kolay ulaşmalarını sağlamaktadır. Böylelikle bu inanışların sayıları giderek artmaktadır.

Okült inanışlar İslam geleneğinde ayetler ve hadislerle tamamıyla yasaklanmasına karşın hala varlıklarını devam ettirmektedir. Özellikle son yıllarda giderek artmakta olan “muhafazakâr dindar kitlelerin hâkim okültist din dili, “oryantalist bakış açısı” klişesiyle yeni bir İslam aydınlanmasının imkânını baltalarken, asıl Batı güdümlü olanın bu muhafazakâr yapılar olduğunu göstermektedir”.²¹⁶

İslam dinine göre, her ne sebeple ve her ne şekilde olursa olsun fal, falcılık, fal baktırmak ve özellikle de falcıların söylediklerine inanmak kesin bir dil ile yasaklanmaktadır. Bu hususun sınırı Maide suresinde, “*Ey iman edenler! İçki, kumar, tapınmak ve putlara kurban kesmek için dikilen taşlar, fal ve şans okları şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz.*”²¹⁷ mealindeki ayet ile belirlenmektedir. Yine aynı şekilde Peygamber Efendimizin fal ile ilgili (sav), “*Her kim bir arrafa gidip de ona bir şey sorarsa, kırk gecelik namazı kabul olmaz.*”²¹⁸, “*Kim bir kâhine gider, dediklerini doğrularsa; şüphesiz ki Muhammed’e indirilmiş olanı inkâr etmiş olur.*”²¹⁹ hadisleri konunun önemini vurgulamaktadır. Bu ayet ve hadislerle karşılık insanların çoğu ise Kur’an ve hadisler ile sınırları kesin bir şekilde belirlendiğini bilmelerine rağmen yine de fal ve falcılara gitmektedirler.

Fal ve falcılık konusunda olduğu gibi büyü ve sihir konuları da İslam’da kesinlikle yasaklanmış konular olarak karşımıza çıkmakta ve Kur’an’da sayısız ayette bu durum belirtilmektedir. Taha suresinde yer verilen “*Sağ elinde olanı at, onların yaptığı şeyleri yutacak. Onların yaptıkları sihirbaz hilesinden başka bir şey değil. Ve sihirbazlar ne*

²¹⁶ Cesur, “İslam’da Rasyonel Düşüncenin İmkânı Olarak Hatm-i Nübüvvet, Okültist İtirazlar ve Sosyal Bilimler”, 91.

²¹⁷ el-Maide 5/90.

²¹⁸ Müslim, Selâm, 125.

²¹⁹ Ebû Dâvûd, Tıb, hadis no: 3904.

yaparlarsa yapsınlar kurtuluşa eremezler.”²²⁰ mealindeki ayet ile büyücülerin asla iflah olmayacağı aktarılmaktadır.

Allah tarafından yeryüzünde düzeni ve Allah’ın kanunlarını aktarması amacıyla gönderilen hemen her Peygamberin, inanmayanlar tarafından büyücülük ile suçlandığı da görülmektedir. Hz. İsa, Hz. Musa, Hz. Muhammed (sav) Kur’an’da büyücülük ile suçlanan peygamberler arasında anılmaktadır: “Dedi ki: “Yaptığın büyüyle bizleri yurtlarımızdan sürüp çıkarmak için mi geldin ey Musa?”²²¹ “Dediler ki: “Şüphesiz ki bu ikisi, sizleri yaptıkları büyüyle yurdunuzdan sürüp çıkarmaya ve (bugüne kadar ciddi çabalar harcayarak kurduğunuz) en ideal sistemi silip yok etmeye çalışan iki sihirbazdır.”²²² “(Firavun) demişti ki: “Size izin vermeden önce ona inandınız öyle mi? Şüphesiz ki o, size sihir öğreten büyüğünüzdür. Ellerinizi ayaklarınızı çaprazlama kesecek ve sizi hurma kütüklerine asacağım. Hangimizin azabının daha çetin ve kalıcı olduğunu da bileceksiniz.”²²³ “Demişlerdi ki: “Sen, ancak büyülenmişlerdensin.”²²⁴ “Ve derler ki: “Bu, apaçık bir sihirden başkası değildir.”²²⁵ Tüm bu ayetler bir yandan büyü ve sihrin hakikat olduğunu ancak diğer yandan uzak durulması gereken bir konu olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde Felak suresin de “De ki: ‘Sabahın Rabbine sığınırım. Yarattığı şeylerin şerrinden, karardığı zaman gecenin şerrinden, düğümlere üfüren (büyücü) kadınların şerrinden.’”²²⁶ mealindeki ayetler ile büyücülerin şerrinden Allah’a sığınılması gerektiğini belirtmektedir.

Hadislerde de Peygamber Efendimiz (sav) insanların yedi şeyden sakınması gerektiğini dile getirirken, sakınılması gereken şeylerin ikinci sırasında sihir yapmanın yer aldığı bilinmektedir.²²⁷ Başka hadislerde de konunun mahiyetini ortaya koymak açısından büyüye inanan kişinin Cennet’e giremeyeceği vurgulanmaktadır²²⁸ ve büyücü,

²²⁰ Tâhâ 20/69.

²²¹ Tâhâ 20/57.

²²² Tâhâ 20/63.

²²³ Tâhâ 20/71.

²²⁴ eş-Şuarâ 26/153.

²²⁵ es-Saffât 37/15.

²²⁶ Felak 113/ 1-4).

²²⁷ (Buhârî, İlasâyâ 23; Müslim, İman,144.

²²⁸ Ahmed İbn Hanbel, II, 83; IV, 399.

müneccim ya da gaib haberler veren kimselerin söylediklerine inanan kişilerin Kur'an'ı inkâr ettikleri vurgulanmaktadır.²²⁹

Fal ve büyü, sihir konularında olduğu gibi astroloji konusu da Kur'an'da yer almakta²³⁰, ancak yine astroloji ile geçmişten ya da gaybdan haberler elde edilmeye çalışılması yasaklanmaktadır. “*Bir kimse gider de verdiği haber konusunda kâhini tasdik ederse, Allah'ın Muhammed'e indirdiğini inkâr etmiş olur.*”²³¹ hadisi yine bu bağlamda değerlendirilebilmektedir. Gökte yer alan yıldız ve gezegenlerin hareketleri ile insanların doğdukları günlerin, gayba yönelik haberler vermesi durumu kesin bir şekilde yasaklanmaktadır.

İslam dini duyular ötesi âlemlerle irtibat kurup oralardan haber verebilmeyi vahye, işleyen tabiat kurallarını devre dışı bıraktığı olağanüstü işlerin yapılmasını ise mucizeye tahsis etmiş ve bunların her ikisini de peygamberliğin hasaisinden saymaktadır. Vahiy ve mucize durumlarının ise yalnızca Peygamberler aracılığıyla gerçekleştiği ve Peygamberler olmadığı takdirde bu iki unsurdan bahsedilemeyeceği bilinmektedir. Bu bağlamda Hz. Muhammed (sav) gönderilen son Peygamber olduğu için vahiy ve mucize adı altında değerlendirilebilecek her okültist inanç, şahadet konusunda sıkıntılı söz konusu olmasına sebep olmakta ve insanların Allah ile olan bağlarını zedelemektedir.²³²

Bu noktada, İslam dünyasının hali hazır gerçeği giderek, “Hz. Peygamber'in bıraktığı rasyonelliğin değil, erken dönemlerden itibaren başlayan ve müesses dini düşüncenin temelini teşkil eden okültist sapmaların mantıksal sonucu”²³³ olarak görülmektedir. Tüm dünya genelinde her geçen gün rasyonellikten uzaklaşmaktadır. Bu durumun sonucu ise insanın var oluş amacının tamamen dışına çıkmasını ve dinin emir ve yasaklarını hafife alarak göz ardı etmesini beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda okültist sistemlerin cahiliye döneminde var olan sistemler ile olan benzerliklerinin aslında insanları hem dini hem de dünyevi noktalarda bir ilerlemeye değil, gerilemeye sebep olacağı anlaşılmaktadır.

²²⁹ Ebû Davûd, Tıp, 21.

²³⁰ (Bk. Hicr/16, Furkan/40, Fussuleet/37)

²³¹ Tirmizî, Tahâret,102; İbn Mâce, Tahâret, 122; Ahmed İbn Hanbel, II/408.

²³² Selvi, *Kelam İlmî Açısından Halkımızın Okültistik İnançlarına Yaklaşımının Değerlendirilmesi (İstanbul Küçükçekmece Örneği)*, 86.

²³³ Cesur, “İslam'da Rasyonel Düşüncenin İmkânı Olarak Hatm-i Nübüvvet, Okültist İtirazlar ve Sosyal Bilimler”, 91.

2.3. İslâm'ın Şifai Konulara Dair Yaklaşımı

Şifa kelimesi sözlükte “bir hastalığı tedavi etmek, hastayı iyileştirmek” anlamına gelmektedir. İsim anlamında ise “hastalıktan kurtulma, iyileşme; ilâç” olarak kullanılmaktadır. Mecazi anlamda ise “cehalet hastalığını giderme” anlamına gelmektedir. Şifa kavramı, tedavi kelimesine göre daha kapsayıcı bir anlam taşır. Tedavi yalnızca maddi hastalıkların iyileşmesi anlamına gelirken şifa kelimesi hem maddi hem manevi hastalıkların iyileşmesi anlamına gelmektedir.²³⁴

Kökeni Arapça olan ve Türkçeye “şifa” olarak geçen kavram aynı zamanda, “bedensel veya ruhsal bir hastalığın son bulması, hastalıktan kurtulma” gibi anlamlarda da kullanılmaktadır. Şifa vermek ya da bulmak kavramları da buna binaen “iyi olmak, sağlığına kavuşmak” anlamında kullanılmakta ve şifayı veren kişiler “şifacı, iyi eden, sağlığına kavuşturan” anlamına gelmektedir.²³⁵

Bununla beraber eski çağlarda hastalıkların büyüler ve cinler tarafından ortaya çıkarıldığına inanıldığı için şifanın kaynağı olarak da din adamları ya da büyücüler görülmekteydi.²³⁶ Hasta kişilerin şifanın kaynağı olarak Tanrı'yı görüp, iman vasıtasıyla elde ettikleri iyileşmelerde “mucize şifa” olarak adlandırılmaktadır. Hz. İsa'nın birçok hastaya şifa sağlayabildiği türündeki mucizelerde bu bağlamda şifanın kaynağının Kutsal güce dayandığını aktarmaktadır.²³⁷

Kur'an'ı Kerim'de de maddi ve manevi tüm rahatsızlıklara şifa verenin Allah olduğu bildirilmektedir.²³⁸ Aynı zamanda Şifa kavramı, Kur'an-ı Kerim'de altı yerde farklı anlamlarda yer almaktadır. Maddi anlamda Nahl ve Şuara surelerinde, manevi anlamda Yunus ve Tevbe surelerinde, mutlak anlamda ise İsrâ ve Fussilet surelerinde geçmektedir. Kavramın geçtikleri yerler incelendiğinde Yunus suresinde fail, Tevbe ve Şuara surelerinde muzari fiil, üç yerde de haber olarak geçmektedir. İsnadları bakımından

²³⁴ Adem Yerinde, “Şifa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2010), 39: 129.

²³⁵ Hafize Öztürk Türkmen, “Tarihsel Olarak Kadın Şifacılık ve Tıbbın Değeri”, *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi* 1/2 (2011): 21-27.

²³⁶ Öztürk Türkmen, “Tarihsel Olarak Kadın Şifacılık ve Tıbbın Değeri”, 21-27.

²³⁷ Behnan Konutgan, “Healing”, *Kutsal Kitap Sözlüğü* (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 2016), 622-623.

²³⁸ Yerinde, “Şifa”, 39: 607. eş-Şuara 26/80.

ele alındığında Tevbe ve Şuara surelerinde fiil Allah'a, Yunus, İsrâ ve Fussilet surelerinde fiil Kur'an'a, Nahl suresinde ise haber bala isnat edilmiştir.²³⁹

“Onlarla savaşın ki Allah, böylece sizin elinizle onları cezalandırsın, rezil etsin ve sizi onlara karşı üstün getirerek müminlerin gönüllerine şifa versin, kalplerindeki öfkeyi gidersin.”²⁴⁰ Bu ayeti kerimede ‘onlarla savaşın’ bir emir, ‘ki Allah onları cezalandırsın’ buyruğu ise cevap niteliğindedir. Eğer inanmayanlar ile mücadele ederseniz Allah (c.c) onları inanları vesilesi ile cezalandırır ve rezil eder. İnanan kimseleri muzaffer eder ve gönüllerine şifa verir.²⁴¹

“Ey insanlar! Rabbinizden size bir öğüt ve kalplerde olana bir şifa, insanlara doğru yolu gösteren bir rehber ve rahmet gelmiştir.”²⁴² Bu ayeti kerime de Kur'an-ı Kerim'in gönülleri manevi hastalıklar içerisinde barındıran küfür ve nifaktan insanları bertaraf edeceğini ve Kuran'ın insanlara tavsiye ettiği güzel öğretilerle ruhu tedavi edeceğini ve inanan kimseler için manevi anlamda hayat bahşeden bir şifa olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca ayette bahsedilen şifanın, kalplerin körlüğüne karşı olduğu da ifade edilmektedir.²⁴³

“Biz Kur'an'dan, mü'minler için şifa ve rahmet olacak şeyler indiriyoruz. Zalimlerin ise Kur'an, ancak zararını artırır.”²⁴⁴ Kur'an'ı Kerim'in, inanan kimselerin kalbini huzura ve sükûna ulaştıracağını, iman etmenin vermiş olduğu himaye ve emniyet hissini yaşadığı anlaşılmaktadır. Kötülüğün, hasedin ve şeytandan gelen vesveselerin Kur'an'da şifası olduğunu, ictimai rahatsızlıkların da bünyesinde devasını bulundurduğu dile getirilmektedir.²⁴⁵

“Hastalandığım zaman da bana şifayı veren O'dur.”²⁴⁶ Bu ayeti kerime de Hz. İbrahim (a.s)'ın kendisine hastalık ulaştığı zaman Allah (cc) dışında hiç kimsenin ve hiçbir şeyin kendisine şifa verme kudretine sahip olmadığını söylemektedir. Bazı müfessirler bu ayeti kerimeyi iki şekilde açıklamıştır. Birinci açıklama da hastalanacak

²³⁹ M. Said Sarımurat, *Kurân-ı Kerim Açısından Şifa-Tedavi* (Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2008), 6.

²⁴⁰ et-Tevbe 9/14.

²⁴¹ M. Said Sarımurat, *Kurân-ı Kerim Açısından Şifa-Tedavi*, 7.

²⁴² Yunus 10/57.

²⁴³ M. Said Sarımurat, *Kurân-ı Kerim Açısından Şifa-Tedavi*, 9.

²⁴⁴ el-İsrâ 17/82.

²⁴⁵ M. Said Sarımurat, *Kurân-ı Kerim Açısından Şifa-Tedavi*, 13.

²⁴⁶ eş-Şuara 26/80.

olursam eğer Allah'ın rahmetiyle şifa bulacağını, ikinci anlamda ise yaratılmışların katılıkları sebebiyle hastalanacak olursam hakkın yaratmış olduğu güzellikler ile tekrardan şifa bulacağı şekilde yorumlanmaktadır.²⁴⁷

‘‘Eğer biz onu başka dilde bir Kur’an yapsaydık onlar mutlaka: ‘‘Onun ayetleri genişçe açıklanmalı değiydi? Başka dilde bir kitap ve Arap bir Peygamber, öyle mi?’’ derlerdi. De ki: O, inananlar için bir hidayet ve şifadır. İnanamayanların kulaklarında bir ağırlık vardır ve Kur’an onlara anlaşılmaz gelir. Sanki onlara uzak bir yerden sesleniliyor da anlamıyorlar.’’²⁴⁸ Bu ayeti kerime de şifa kavramının manası şu şekilde yer almaktadır. İki ayet öncesinde Kur’an’ı Kerim’e anlamsız ve boş olan hiçbir şeyin ilişemeyeceğini dile getirmiştir. Bu sebepten, iman eden herkes için Kur’an’ı Kerim’in maddi ve manevi her konuda itikadi, ameli, ve ahlaki hayatın her alanında yol gösterici bir rehber olduğu hususunda dikkat çekmiştir. İnanmayan kişiler için Kur’an’ı duysalar da idrak edemeyeceklerini ve hidayet ve şifa özelliğinden faydalanamayacağı anlatılmaktadır.²⁴⁹

Kur’an-ı Kerim’de ismi geçen ve şifa veren bazı meyve çeşitleri vardır.

Hurma: Allah (c.c), Kur’an’ı Kerim’de Hz. Meryem’e hitaben şöyle buyurmaktadır: *‘‘Hurma dalını kendine doğru silkele; üzerine, olmuş taze hurma dökülsün.’’²⁵⁰ Bu ayet-i kerimede nifas(loğusa) dönemindeki kadının kendisine en iyi fayda verecek yiyeceğın taze hurma olduğu bildirilmektedir.*

Hurmanın geçtiğı diğeri bir ayette ise Allah (c.c) şöyle buyurmaktadır: *‘‘Allah, yeri canlılar için yaratmıştır. Orada meyveler ve salkımlı hurma ağaçları vardır.’’²⁵¹ Hurma, sadece bu iki ayet-i kerim’e de geçmez. Kur’an-ı Kerim’de yirmi yerde geçmektedir. Allah’ın, *‘‘Orada meyveler ve salkımlı hurma ağaçları vardır.’’* diye buyurması, özellikle hurmanın isminin zikredilmesi diğeri meyve türlerinden daha bereketli ve değerli meyve türü olduğuna işaretir.*

²⁴⁷ M. Said Sarımurat, *Kurân-ı Kerim Açısından Şifa-Tedavi*, 15.

²⁴⁸ Fussilet 41/44.

²⁴⁹ M. Said Sarımurat, *Kurân-ı Kerim Açısından Şifa-Tedavi*, 17.

²⁵⁰ Meryem, 19/25.

²⁵¹ Rahman, 55/10-11.

Hurma; kalsiyum, potasyum gibi madensel tuzlar açısından zengin bir besindir. A ve E vitaminleri içerir. Besin değeri bazı et ürünleriyle eşdeğerdir, bazı balık türlerinin besin değerinden ise üç katı fazladır. Hurma, anemi(kansızlık) hastalığına iyi gelmektedir. Enerji verdiği için sporcular ve kas gücü gerektiren işlerde çalışan kişiler hurma meyvesini tüketmektedir. İçeriğinde fosfat bulunduğu için beyin ve omurga hücreleri için en iyi besin olduğu bilinmektedir. Aç karına tüketildiğinde vücuttaki parazitleri imha eder. Bronşit, öksürük ve soğuk algınlığı şikayetlerini giderir.²⁵²

Hz. Muhammed (sav), Medine'ye hicret ettiğinde bizzat kendisinin dikip yetiştirdiği 'acve' adı verilen hurma cinsi için '*Kim sabahleyin yedi acve hurması yerse, o gün ona zehir ve sihir zarar vermez.*'²⁵³ diyerek hurmanın kişiye olan faydasını vurgulamıştır. Yapılan bilimsel araştırmalarda, bir ay süreyle günde yedi acve hurması yiyen kişilerin zehirli maddelere karşı direnç gösterdiği görülmüştür.²⁵⁴

İncir: İncir, Tin suresinde geçmektedir ve Allah'ın kendisine kasem ettiği bir meyvedir. '*İncire, zeytine, sina dağına ve şu emin beldeye andolsun.*'²⁵⁵ Kasem edilen kelimenin faziletli olduğu ya da faydalı olduğu düşünülmektedir. İncir meyvesinde kullanılan kasem, menfaatinden dolayıdır. İncirin zeytin ile beraber kullanılması kişiye olan faydasını tamamlaması içindir.

İncir, birçok meyve ve sebze göre en yüksek lif içeriğine sahiptir. Son yıllarda yapılan araştırmalar sonucu bitkisel gıdalarda bulunan liflerin, sindirim sisteminin daha düzenli çalışması açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır. İncir, madensel tuzlar bakımından zengin olan bir meyvedir. Kalsiyum, demir, manganez, A, B ve C vitaminlerini içinde barındırır.²⁵⁶

İncirin, yiyeceklerin sindirimini kolaylaştıran, mizacı yumuşatan, terleme yoluyla dışarı atılan, balgamı azaltan, ciğer ve dalak gibi organların gözeneklerini açan, böbreği ve mesanedeki kumları temizleyen, saçları uzatan ve ağız kokusunu gideren bir meyve olduğu bilinmektedir.²⁵⁷

²⁵² Mahmut Tekin, *Kur'an'da Nebatat* (Dicle Üniversitesi, 2016), 90-91.

²⁵³ Tirmizi, tıb 22

²⁵⁴ M. Said Sarımurat, *Kurân-ı Kerim Açısından Şifa-Tedavi*, 53.

²⁵⁵ Tin, 95/1-3.

²⁵⁶ M. Said Sarımurat, *Kurân-ı Kerim Açısından Şifa-Tedavi*, 55.

²⁵⁷ Tekin, *Kur'an'da Nebatat*, 100-103.

İncirin; kulunç, mafsal, nikris ağrıları ve felç hastalıklarına gayda gösterdiği bilinmektedir. Ceviz ile birlikte tüketilmesi öldürücü zehirlere karşı kişiyi korur. Son yıllarda yapılan araştırmalara göre antikansorejen etki yapan maddenin incirdeki ‘‘benzaldehit’’den meydana geldiği belirlenmiştir. İncirdeki benzaldehit maddesi vücuttaki normal hücrelere zarar vermezken kanser hücrelerinin büyümesine engel olmuştur.²⁵⁸

Zeytin: Zeytin ile ilgili ayetlere detaylıca bakıldığında zeytinin ağacına, meyvesine ve yağına dikkat çekilmiştir. ‘‘*Bir de Tur-i Sina’ dan çıkan bir ağaç meydana getirdik kibu ağaç; hem yağ, hem de yiyenlerin ekmeğine katkı edecekleri (zeytin) verir.*’’²⁵⁹ ayeti-i kerim’e de zeytin ağacının Tur-i Sina’ dan çıkan bir ağaç olduğu ifadesi dikkat çekmektedir. Zeytinin, ilk olarak Tur-i Sina dağından çıkıp yeryüzüne yayıldığına ya da yeryüzündeki zeytin ağaçlarının çoğunluğu bu dağıda olduğuna inanılmaktadır. Ayrıca Hz. Musa (as)’ın, Allah (cc) ile konuşma yeri olan Tur-i Sina dağının zikredilmesiyle zeytinin bereketine işaret olduğu söylenmektedir.

İspanya’nın Sevilla Üniversitesi’ndeki bilim adamları, zeytinyağının faydalarını yayınladıkları makalede zeytinyağının, kandaki LDL maddesi kötü kolesterolü azaltırken HDL maddesi iyi kolesterolü arttırdığını ve kalp hastalığı riskini azalttığını, kalın bağırsak ve meme kanserini azalttığını, ülser oluşma riskini azaltırken mevcut olan ülserin iyileşmesine katkıda bulunduğu bildirilmektedir.²⁶⁰

Üzüm: Kur’an-ı Kerim’de yeryüzünün güzelliklerinden bahsedilirken sıkça bağlar ve bahçeler anılmaktadır. Bahsedilen bu bağ ve bahçeler ise içeriğinde şifalar barındırmaktadır. ‘‘*Böylelikle, bununla size hurmalıklardan, üzümlüklerden bahçeler, bağlar geliştirdik. İçlerinde çok sayıda yemişler vardır; sizler onlardan yemektesiniz.*’’²⁶¹

Üzüm, kalorisi yüksek bir enerji kaynağıdır. İçeriğinde %20-25 arasında kana hızla karışan şeker mevcuttur. Bedensel ve zihinsel yorgunluğu, kansızlığı önler. Sahip olduğu bol demir ve şeker sayesinde vücutta kan yapımını artırır. Yüksek tansiyonu düşürür, vücutta birikilen zararlı maddelerin dışarı atılmasını sağlar. Üzüm ile ilgili

²⁵⁸ M. Said Sarımurat, *Kurân-ı Kerim Açısından Şifa-Tedavi*, 55.

²⁵⁹ Mü’minun, 23/20.

²⁶⁰ M. Said Sarımurat, *Kurân-ı Kerim Açısından Şifa-Tedavi*, 58.

²⁶¹ Müminun, 23/19.

yapılan araştırmalar sonucu kanserden koruyucu bir özelliği olduğu da bilinmektedir. İngiltere’de yapılan araştırmalar sonucu üzüm tükedildikten sonra vücutta ‘‘Rizfratrol’’ adında kansere karşı koruyucu özelliği bulunan bir maddenin olduğu tespit edilmiştir. Kırmızı üzümün suyundan meydana gelen ‘‘Flafonoty’’ adı verilen maddenin beyni, beyne zarar veren tümörlerin etkisinden koruduğu bilinmektedir.²⁶²

Nar: Nar kelimesi Kur’an-ı Kerim’de ‘‘rumman’’ kelimesi üç yerde bulunmaktadır. Bu ayetlerin birinde nardan ‘‘İkisinde (her iki cennette) de her türlü meyveler, hurma ve nar var.’’²⁶³ diye geçmektedir. Cennet nimetleri ile anılması narın önemine işaret etmektedir.

Nar, içerdii tanik asidinden dolayı kişi nezle olduğu burna damlatılarak burnun açılmasını sağlamaktadır. Nar kabuğu ise su ile kaynatılarak tüketildiğinde damak yaralarına iyi gelmektedir.²⁶⁴

şıfa kavramı, sadece ayetlerde değil Peygamber Efendimiz (sav)’in söz ve uygulamalarında da görölmektedir. Bazı hastalıkların iyileştirilmesine dair, sağlığın korunması, şıfalı bitkiler ve sağlıklı yiyeceklere dair tavsiye ettiği hadislerin toplanması ile dini sağlık literatüründe Tıbb-i Nebevi olarak anılmaktadır.²⁶⁵ Efendimiz (sav), sağlık ve tedavi konularına önem vermiştir ve bu hususta tavsiyelerde bulunmuştur.

Sad b. Vakkas hastalandığında Hz. Peygamber(sav) ziyaretine gitmiş. Sad b. Vakkas’ı evinde hasta yatar vaziyette görüncü ‘‘Haris b. Kelde’yi çağırın, O iyi bir hekimdir, sizi tedavi etsin.’’ diye buyurmuştur.²⁶⁶ Bir diğer hadis-i şerifte ‘‘şâfi-i Kerim Allah Teâla Hazretleri, her ne hastalık indirmişse onun devasını da indirmiştir.’’²⁶⁷ diye buyurmaktadır. Bu hadis-i şeriflerden anlaşılacağı üzere her hastalığın şıfasının olduğunu ve bizlerin bu şıfa yöntemlerini aramakla mükellef olduğumuz anlaşılmaktadır.

*‘‘Allah derdi de çareyi de verdiği gibi, her dert için bir ilaç yaratmıştır. Bu sebeble tedaviye devam ediniz. Fakat haramla tedavi etmeyiniz.’’*²⁶⁸ Bu hadis-i şerifte ise her

²⁶² M. Said Sarımurat, *Kurân-ı Kerim Açısından şıfa-Tedavi*, 59.

²⁶³ Rahman, 55/68.

²⁶⁴ M. Said Sarımurat, *Kurân-ı Kerim Açısından şıfa-Tedavi*, 61.

²⁶⁵ Cafer Sadık Yaran, ‘‘Din-Sağlık İlişkisi Ve ‘‘şıfa Delili’’’’, *EKEV Akademi Dergisi*, 25 (2005): 59.

²⁶⁶ Ebu Davud, Tıb 12.

²⁶⁷ Buhari, Tıbb 1, Ebu Davud, Tıbb 1.

²⁶⁸ Ebu Davud, Tıb 11.

derdin şifası olduğunu bize bildirmekle beraber şifa arayışında haramlardan uzak durmamız gerektiğini buyurarak bizleri uyarmıştır.

“*Oruç tutunuz ki sıhhat bulasınız.*”²⁶⁹ Karaciğer organın on altı farklı görevi üstlenmektedir. Bu sebepten sindirim sistemin en zor görevini karaciğer üstlenmektedir. Kişi oruç tuttuğunda yirmi dört saat çalışan karaciğer on altı saat dinlenir. Bu durum karaciğeri daha güçlü kılar ve kişinin bağışıklık sistemi güçlenir. Ayrıca oruçluyken mide, kaslarını dinlendirir ve iç zarını onarmaktadır.

Peygamber Efendimiz (sav) sağlığın önemine vurgu yapmakla beraber, hastalığın tedavi edilmesine dair insanlara tavsiyede de bulunmuştur. Aynı zamanda sıhhatin korunması için ya da rahatsızlığın giderilmesi için de tavsiyelerde bulunmuştur. Misal; "Bir yerde veba olduğunu işiterseniz, oraya girmeyiniz. Bulduğunuz yerde veba vukua gelirse, oradan ayrılmayınız."²⁷⁰ "Seyahate çıkınız, sıhhat bulursunuz."²⁷¹ "İsmid (sürme taşı) çekin. O gözü açar ve kirpikleri besler."²⁷² "Şifa üç şeydedir: Bal şerbeti içmek, hacamat vurmak, dağlamak." (Dağlama daha sonra men edilmiştir.)²⁷³ "Çörek otu ölümden başka her derde devadır."²⁷⁴ Hadis-i şeriflerinde sıhhati korumaya ve bir rahatsızlık belirdiğinde hangi yöntemleri kullanarak şifa bulacağımızı tavsiye etmiştir.

İslam Dini, hayatın her alanında kişinin yaşam refahını iyileştirecek birçok konuda yol gösterici olmuştur. Bu alanlardan birisi de sağlık ve sıhhatin korunması için yapılması gereken şifai yöntemlerdir. Kur'an'ı Kerim'de ve hadis-i şeriflerde bizlere şifalı yiyecekleri ve bir rahatsızlık yaşadığımızda şifayı nasıl bulabileceğimize dair tavsiyelerde bulunmuşlardır. Bilim ve teknolojinin gelişmesi ile bu tavsiyeleri konu edinen Bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Araştırmalar sonucu Kur'an'da ve hadislerde bizlere tavsiye edilen şifai yöntemlerin insan sağlığına faydası olduğu ispatlanmıştır.

2.4. İslâm'ın Şifai Konularda Okültizme Bakışı

Günümüz insanını maddi manevi hastalıkları, içerisinde bulunduğu toplum ve dünyaya dair anlam krizleri, değersizlik hissi ya da aidiyetsizlikten kaynaklanan hem aile

²⁶⁹ Feyzül Kadir 4/212.

²⁷⁰ Buhari, Tıb 30; Müslim, Selam 92, 93, 94, 98, 100.

²⁷¹ Ahmet b. Hanbel, 3/280; Aclunî, 1/445.

²⁷² Tirmizi Libas 23; Ahmet bin Hanbel, Müsned 3/476.

²⁷³ Buhari, Tıb 3; Ahmed bin Hanbel, Müsned 1/246.

²⁷⁴ Buhari, Tıb 7.

hem de sosyal çevre çatışmaları gibi birçok problem ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu problemlerin çözüm yollarını kendi hayatlarında ve inanışlarında aramaları gereken bireyler tam tersine daha da fazla başka hayatlara ve o hayatların çözüm yollarına adapte olmaya çalışmaktadır. Bu durum da manevi boyuttaki hastalıkların ve bunların şifa kaynaklarının aranmasını arttırmaktadır. Hayatlarında derin bir çatışma söz konusu olan bireyler yeni iletişim teknolojileri ve özellikle sosyal medya platformlarının sayesinde kendi yaşam biçimlerine yabancı olan çoğu şeyi hayatlarına entegre edebilmektedir.

Modern şifacılık yöntemleri de gelişen teknolojiler ile her geçen gün daha fazla bireye ulaşma imkânına sahip olmaktadır. Gerek geleneksel medya gerekse sosyal medya platformlarıyla geleneksel yöntemler reddedilmekte ve yeni şifacılık yöntemleri yayılmaktadır. Bu tür yönelimlerin yayılmasına ilişkin yapılan reklam ve tanıtım faaliyetlerinin tüm dini inanış biçimlerine hitap edecek biçimde yapıldığı dikkat çekmektedir. Örneğin bir tesettür giyim markasının yoga ile alakalı ders niteliğinde çektiği bir Youtube reklam filminde (Görsel - 3)²⁷⁵ tesettürlü bir hanım, yogaya uygun kıyafetlerle bağdaş kurmuş bir pozisyonda oturmakta ve tüm reklam boyunca başlangıç seviyesine uygun hareketler yaparak hem alışveriş sitesinin yogaya uygun ürünler sattığını yine tesettürlü bir hanım üzerinden göstermektedir.

Resim.3.Yoga²⁷⁶

²⁷⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=GHHSEvLVqZM>

²⁷⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=GHHSEvLVqZM> Erişim Tarihi: 01.06.2022

Reklam filmi bilgilendirme yazısı olarak “Bir tesettür markasında hareket zamanı devam ediyor! Konuk pilates ve yoga eğitmenimiz Hanife Kaya, her seviyeye uygun yoga pratiklerini YouTube kanalında sizler için anlattı.” ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Böylelikle bu tür eğilimler her kesimde bireylere ulaşmakta, dikkatlerini çekmekte, masumlaştırılmakta ve etki alanını genişletmektedir.

Bu tür reklam ya da tanıtımlar muhafazakâr kişilerin kendi dinlerinin sınır ve kurallarına sığmayan inanışları, sanki kendi inançlarına uygun ve herhangi bir problem teşkil etmez şekilde yansıtmak için özen göstermektedir. Kimi zaman dinler referans gösterilmekte, bünyesinde barınan hareketlerin çeşitli öğretiler ile ilişkilendirildiği aktarılmaktadır. Böylelikle bu anlayışların dini noktada herhangi bir problem taşımadığı ve tüm kesimler için uygun olduğu anlayışı zihinlere yerleştirilmektedir. Kullanılan yöntemler bireylerin ikna olmalarını kolaylaştırmakta ve bu tür yeni eğilimler etki alanını arttırmaktadır.

“Haz ve hız çağında teknolojinin imkânları, medya ve sosyal medya araçlarıyla fizyolojik ve psikolojik her türlü hastalığın tedavisine, geçmişte yaşanmış bilinçaltında kalan olumsuzlukları temizlemeye, bolluk ve bereket taleplerine birkaç seansla çözüm şeklinde sunulan yeni bir şifacılık anlayışı kabul görmektedir” Özellikle hemen her alışveriş sitesinde yer verilen ve muhafazakâr düşüncedeki insanlar için “sizleri de unutmadık” gibi mesaj içerikleriyle üretilen bone, geniş üstler ve dar yatlar gibi ürün reklamları bu tür eğilimlerin yayılımını arttırmak amacıyla gerçekleştirilmekte ve başarılı oldukları görülmektedir.²⁷⁷

Her geçen gün etki alanı artan yeni şifacılık eğilimlerinin yaş grubuna bakıldığında ise 15-25 yaş arasında bulunan ve “genel olarak lise ve üniversite çağındaki gençler olduğu” dikkatleri çekmekte ve bu nedenle ‘gençlik dinleri’ ya da ‘gençlik tarikatları’ gibi isimlendirmelerde yapılmaktadır.²⁷⁸

İnsanlığın kurtuluşu için geleneksel inanışları reddeden yeni şifa inanışları, alternatif tıp üzerine çalışmalar yürütmekte ve astroloji, simya, büyü ve medyumluk gibi

²⁷⁷ Handan Yalvaç Arıcı, “Modern Şifacılık Yönelimleri”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (2021): 293.

²⁷⁸ Süleyman Turan - Emine Battal, “Yeni Dini Hareketlerin Aile Yapıları Üzerindeki Etkileri”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1/1 (2015): 136.

konuları içeriklerinde bulundurmaktadır. Teknoloji alanında yaşanan ve her şeyin giderek hız kazandığı günümüz toplumlarında geçmişte kalan yöntemlerin faydalı olamayacağını iddia etmektedir. Modern insanlık yeni bir bilinç seviyesine ulaşmış ve bu nedenle bu bilinç seviyesine göre alternatifler üretilmelidir. Din de bu bağlamda değiştirilip dönüştürülmektedir.²⁷⁹

Modern insanın geleneksel dinlerden ziyade harmanlanmış modern bir dine ihtiyaçlarının olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte bu tür öğretiler dini bir içerik barındırmadıklarını öne sürmekte ve din dışı bir dil kullanma yoluna itmektedirler. Öğreti ve teknikleri çoğunlukla bilimsel teknik ve temelleri bünyesinde barındırmaktadır.²⁸⁰

Uzak Doğu'da bulunan mistik öğretiler ve Batı kaynaklarında yer verilen modern söylemler vasıtasıyla ortaya çıkarılan bu oluşumlar, teknolojinin yardımıyla her geçen gün küreselleşen dünyada her türlü inanca hitap ettiklerini göstermektedir. Ancak yeni seküler kutsallıklar inşa edilmekte ve bireyler bu oluşumların bir parçası olduklarının farkına varamamaktadır. Maneviyat kazanmak amacıyla yapıldığı iddia edilen bu tür eğilimler, bireylerin giderek maneviyattan uzaklaşmalarını beraberinde getirmektedir. Maneviyattan uzak kalan insanlara çözüm yolu ise kendi inanç getirileri ile sağlanmaktansa, Şamanizm, Budizm, okültizm gibi inanışların getirileri harmanlanarak karma bir sistem olarak sunulmaktadır.

Özellikle gençlerin aktif katılım sağlamalarının istendiği bu tür oluşumlar, çoğunlukla manevi bir kimlik oluşturmamış ve hala bir arayış içerisinde olan gençleri kendilerine hedef kitle olarak seçmektedirler. Bununla beraber gelir düzeyi ortalamasının üzerinde olan kişiler de bu oluşumların hedefinde yer almaktadır. Düzenlenen seminer ya da konferans, kamp, toplantı gibi etkilere katılım için ödenmesi gereken miktarlar oldukça yüksek olmaktadır. Grup olarak gerçekleştirilen faaliyetlerin yanı sıra bireysel olarak gerçekleştirilen etkinlikler de fiyatı arttırmaktadır. Her eğitim düzeyinden olan bu insanlar, kendilerine sunulan eğitimler için ücretleri ödemekte etkinliklere katılım sağlayabilmektedir.²⁸¹

²⁷⁹ Ali Köse, *Milenyum Tarikatları* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2001), 160.

²⁸⁰ Uğurlu, *Batı'dan Gelen Doğu Kökenli Akımlar ve Türkiye'deki Faaliyetleri*, 103.

²⁸¹ Uğurlu, *Batı'dan Gelen Doğu Kökenli Akımlar ve Türkiye'deki Faaliyetleri*, 106-107.

Faaliyetlere katılım sağlayan yeni üyeler ile eski üyeler aracılığıyla iletişim sağlandığı bu oluşumların hemen her yaş grubundan bireye hitap ediyor olması etki alanını güçlendirmektedir. Etki alanlarını genişletmek istedikleri toplumların öğretileri üzerine yeni öğretiler ekleyerek hareket etmekte ve böylelikle hızla benimsenmektedirler. Örneğin Batı da Hristiyanlık, Anadolu'da sufilik ve dervişlik gelenekleri üzerine kendi öğretilerini eklemektedirler. Böylelikle insanlar kökeninde kendi geleneklerinin yer aldığını zannetmekte ve kolayca bu etkileşimleri benimsemekte ve benimsetmektedir.²⁸²

Allah, hastalığı yarattığı gibi beraberinde şifayı da yaratmıştır. Şifayı vermesi ise ilaca değil yalnızca kendisine tahsis etmiştir. İlaç şifa bulma da sadece araç olarak görülmelidir. Fakat Yoga, Reiki, Bioenerji gibi şifai okültist akımlarda şifa enerjisini kişi ya kendinde ya da evrende var olduğuna inanmaktadır. Bu yüzden meditasyon yaparken “Evrenin yolladığı enerjiye şükrediyorum, kendime şükrediyorum” cümlelerini sarf ederek kişi aslında şifayı Allah'tan değil kendinden ya da evrenden geldiğini söyleyerek Allah'ı yok saymaktadırlar. Çünkü Kur'an'ı Kerim'de: “(Bu nimetlerime karşılık yalnızca) beni anın ki ben de sizi anayım. Ve bana şükredin, nankörlük etmeyin.”²⁸³ “Ey iman edenler! Size rızık olarak verdiğimiz temiz yiyeceklerden yiyin. Şayet yalnızca O'na kulluk ediyorsanız (bir tek) Allah'a şükredin.”²⁸⁴ “(Yine hatırlayın ki) Rabbiniz: “Andolsun ki şükrederseniz kesinlikle arttırırım, nankörlük ederseniz şüphesiz, benim azabım pek çetindir.”²⁸⁵ Ayet-i Kerimelerinde geçtiği gibi Allah yalnızca kendisine şükredilmesini istiyor ve Müslüman bir kişinin Allah'tan başka bir varlığa şükrediyor olması bu ayeti kerimelere tezat bir durum içerisinde olduğunu gösterir. Bu da kişinin imanı açısından sakıncalı ve tehlikeli bir durumdur.

Bu tür eğilimlerin özellikle 1960'lı yılların sonları ile 1970'li yılların başlarında İngiltere ve ABD'de ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle 1970'li yıllarda Avrupa'da etki alanının genişleten şifacılık eğilimleri, “geleneksel tek tanrılı (monoteist) ve çoktanrılı (politeist) dinlerden farklı bir söylemi olan aynı zamanda örgütsel bir yapı içerisinde varlık gösteren ve yaygınlık kazanan inançları” tanımlamak amacıyla da kullanılmaktadır. Bu tür okült inanışlar sadece ortaya çıktıkları toplumlarda değil,

²⁸² Uğurlu, *Batı'dan Gelen Doğu Kökenli Akımlar ve Türkiye'deki Faaliyetleri*, 106.

²⁸³ el-Bakara 2/152.

²⁸⁴ el-Bakara 2/172.

²⁸⁵ İbrahim 14/7.

etkiledikleri toplum ve hatta Dünya genelinde diyebileceğimiz yeni inanç şekillerinin ortaya çıkmalarına sebep olmaktadır.²⁸⁶

Masumlaştırılan her bir hareket eski dini inanışlardan uzakmış gibi lanse edilmesine karşın, İslami gelenekten uzak ve şirke koşabilecek hal, tavır ve hareketleri içerisinde barındırmaktadır. Örneğin Yoga, günümüzde her ne kadar bir spor dalı gibi lanse edilse de Hint Menşei dinlerin bir ibadet ritüelidir. Yoga yapılırken telaffuz edilen “Om”²⁸⁷ hecesi aslında Hint dinlerine ait özel bir hecedir. Bu tür davranışları ibadet adı altında yapmadıklarını ve yalnızca bedensel olarak rahatlama amaçlı yaptıklarını iddia eden bireyler farkına varmayarak şirk boyutuna varabilecek ifadelerde bulunabilmektedir.

Bireylerin herhangi bir sorgulama içerisinde girmeden farklı toplumların inanışlarını hayatlarında uygulamaları birçok problemin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu konuda Peygamber Efendimiz (sav), Hadis-i Şerifte “*Kim bir kavme benzerse o da onlardandır.*”²⁸⁸ diye buyurmuştur. Bu hadis-i şerife göre ortaya çıkan temel kanı bir Müslümanın yogaya mesafeli bir duruş sergilemesi gerekir. Çünkü Peygamber Efendimiz (sav) bir hadis-i şerifinde “*Sana şüphe veren şeyi bırak, şüphe vermeyene bak.*”²⁸⁹ diye buyurmuştur. İslam’dan başka bir dinin ibadet ritüelini gerçekleştirmek yerine Müslüman bir birey farklı alternatifler bulmalıdır. Misal, bir Müslüman huzur bulmak istiyor ise Allah (cc) şöyle buyurmuştur: “*Bunlar, iman edenler ve Allah’ı zikrederek gönülleri huzura kavuşanlardır. Bilesiniz ki gönüller ancak Allah’ı zikrederek huzura kavuşur.*”²⁹⁰

İslâm’da huzur bulmak için yapılan namaz, dua, zikir gibi ibadetler yer alırken bir başka dinin ibadetini yapıyor olmak sakıncalı bir durum arz edebilmektedir. Çünkü Yoga’nın Hindistan’dan Batı’ya yayılması ve Batı’dan tüm dünyada meşhur olması aslında iki yoginin misyonerlik faaliyetlerini gerçekleştirmesi ile meydana gelmiştir. Türkiye de de birçok yoga merkezi açılmıştır. Yoga, ilk başlarda bir spor dalı olarak tercih

²⁸⁶ Nasuh Günay, *Türkiye’de Yeni Çağ İnançları* (Isparta: Manas Yayınevi, 2011), 1.

²⁸⁷ Om Hecesi: Bir üç ses yeryüzü, gökyüzü ve gök katlarından oluşan üç dünyayı; Brahma (u), Vişnu (a) ve Şiva’dan (m) oluşan üç büyük Hindu tanrısını (trimurti); Rig, Yacur ve Sama adlı üç kutsal veda metnini simgeler.

²⁸⁸ Ebû Dâvud, Libâs, 4/4031

²⁸⁹ Buharî, Büyü 3; Tirmizî, Kıyâme 60.

²⁹⁰ el-Ra’d Suresi 13/28.

edilirken kursiyerler Budizm'in öğretilerini kurs merkezlerinde öğrenmektedir. Yukarıda bahsettiğimiz gibi yoga yaparken söylenen "Om"²⁹¹ hecesi dahi Hint dinlerinde derin bir anlam ifade etmektedir. Bu öğrendikleri dini öğretileri zamanla içselleştirdikten sonra dinlerini değiştirip Budist isimleri alarak adlarını değiştirmektedir.

Modern çağla birlikte değişen her kavram beraberinde yeni kavramların ve durumlar karşısında yeni yöntemlerin ortaya çıkmasını beraberinde getirmektedir. İçerisinde bulunduğumuz bu modern çağla birlikte değişen ve dönüşen kavramlar çoğunlukla dinden uzak eğilimlere sebep olmaktadır. Maddi olarak kendilerini tatmin etmek amacıyla sürekli olarak çalışan ve boş zamanlarında dahi daha fazla tüketebilmek amacıyla bir şeylerle uğraşan bireyler, manevi boşluklarını doldurabilmek için çaba sarf edemez hale gelmektedir. Manevi boşluklarını maddi boşlukları doldurmakla huzura kavuşacağını düşünen bireyler kısa sürelerde yanıldıklarının farkına varmaktadırlar. Ancak bu farkına varış beraberinde manevi yani dine yaklaşma gibi çabaların yerine dinden uzak modern şifacılık anlayışlarını getirmektedir.

Eski medeniyetlerde hastalıkların insanların Tanrı'ya olan görevlerini ihmal etmeleri ya da günah işlemeleri sonucunda ortaya çıktığına inanılmaktaydı. Çok Tanrılı dinlerde de farklı hastalık gruplarına hitap eden Bârû, A-su, Aşipu gibi Tanrılar bulunmaktaydı. Hastalık ve şifaların yalnızca Tanrılardan geldiği ve yalnızca onlar tarafından giderilebileceğine inanılan bu dinlerde şifa da yalnızca Tanrıya bağlanmaktaydı.²⁹²

Maddi ve manevi tüm hastalıkların tedavilerinin yalnızca Tanrıda olduğuna inanılmasında en temel etken ise teşhis ve tedavi noktasında insanların kendilerini yetersiz görmeleri, hastalıkların sebeplerini doğa olayları ile ilişkilendirmelerinde yatmaktaydı.²⁹³ Günümüze bakıldığında ise teknolojik gelişmelerde yaşanan iyileştirmeler ile bireyler kendilerini yetkin görmeleri ve doğa olayları gibi felaketlerin

²⁹¹ Om Hecesi: Bir üç ses yeryüzü, gökyüzü ve gök katlarından oluşan üç dünyayı; Brahma (u), Vişnu (a) ve Şiva'dan (m) oluşan üç büyük Hindu tanrısını (trimurti); Rig, Yacur ve Sama adlı üç kutsal veda metnini simgeler.

²⁹² Yalvaç Arıcı, "Modern Şifacılık Yönelimleri", 296.

²⁹³ Sevgi Şar, "Halk Hekimliğinin Dünü ve Bugünü", *Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri* (Ankara: MİFAD Yayınları, 1988), 222.

neden ve sonuçlarını açıklayabilmeleri ile şifa vericiyi giderek kendilerine kaydirdıkları görülmektedir.

SONUÇ

Okültist temelli inanışların özellikle gençlerin zihninde büyük bir yer kapladığı araştırma bulgularından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Gençlerin sosyal medya hesapları üzerinden kendilerine sunulan uygulamalar ve yansıtılan hayatlar aracılığıyla okültist eğilimlerin etkisi altına girdiği görülmektedir. Okült inanışı altındaki gençlerin sayısının her geçen gün artması ile birlikte gençlerini İslam'ın özü ve şuurunu tam anlamıyla kavrayabilme hususunda eksik bir şekilde yetiştiği görülmektedir.

Büyü, medyumluk, kâhinlik ve falın İslam'da hiçbir yerinin olmadığı ve net bir dille yasaklandığı bilinmektedir. Ancak bu durum sınırları keskin bir şekilde bilinmesine rağmen günümüzde telefon uygulamalarından haber sitelerine yer verilen haber ve reklamlara varıncaya kadar insanların hayatlarının hemen her alanında bu inanışların etkisi görülmektedir.

Batı kaynaklı olan Okült inanışların günümüzde inanç konusunda zayıflıklar yaşayan ve hayatlarına dair sorunları fal, büyü, medyum, sihir ya da yoga gibi okült inançların yardımıyla doldurmaya çalıştığı görülmektedir. Bu bağlamda masumane bir şekilde gerçekleştirilen ritüellerin neredeyse tamamı İslam dini gelenekleri ile tamamen uyumsuzluk sergilemekte ve hatta bu inanışların güneşi ya da ayı selamlama gibi uygulamaları ile insanlar Allah'a şirk koşma boyutuna geldiklerinin dahi farkına varamamaktadır.

Okültist uygulamaların çoğu Doğu asıllı olup Batı vasıtası ile tüm Dünya'da yaygınlaştığı bilinmektedir. Ülkemizde Reiki, Yoga ve Astroloji'nin yaygınlaşmasının temelinde insanlarımızın farklı görünme çabası ve Batı hayranlığından kaynaklı olduğu görülmektedir. Oysa bir Müslüman İslam'ın öğretilerini ve tarihini idrak ettiğinde bu gibi hastalıklı kompleksli dürtülerden bertaraf olacağı açıktır. Bu ve bahsettiğimiz diğer problemlerin ancak İslam'ı doğru anlayarak, samimi yaşayarak ve dosdoğru bir şekilde aktararak son bulacağı görüşündeyiz.

İslam dinine göre hangi amaç kapsamında gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin fal, büyü, medyumluk, sihir ve benzeri başta olmak üzere geçmiş, bugün ya da geleceğe dair haberler getirildiğine inanılan ve başkalarına zarar verme odaklı gerçekleştirilen her türlü davranış kesin bir şekilde yasaklanmaktadır. Kur'an ve hadisler üzerinden birbirinden

farklı şekillerde defalarca kez bu yasak hatırlatılıyor olmasına karşın hala birçok insan gerek fiziki gerekse dijital ortamlarda bu yasakları çiğnemektedir. Yalnızca bu tür faaliyetler üzerinden değil aynı zamanda yoga, reiki gibi şifai faaliyetlerde yapılmakta olan bedensel hareketlerde zannedildiği kadar masum olmamakta ve insanları farkında olmayarak şirke uğratabilecek nitelikte olmaktadır.

Günümüzde bu tür inanışların kısa süreler içerisinde bu kadar yaygınlaşmasındaki en temel sebeplerden biri ise teknoloji alanında yaşanan değişimler olmaktadır. Belirli bir kesim insanın her sabah düzenli olarak yoga yaptıkları video ya da görselleri sosyal medya hesapları üzerinden paylaşmaları, bu tür aktivitelerin gün içerisindeki duygu değişimleri üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu savunuyor olmaları günümüzde birçok gencin ne yaptıklarının farkında olmadan bu tür okült inançların etkisinde kalmalarına sebep olmaktadır. Çoğunlukla bu tür durumlarda ne sebep olan ne de sebep olunan yaptıkları hareketlerin ne tür sonuçlar doğurabileceğinin farkına varmayarak bu tür davranışları sergilemektedir. Bu kapsam karşımıza aslında günümüz insanlarının ne kadar bilinçsiz ve sorgulamaksızın bir şeylerin arkasından gittiklerini göstermektedir.

Teknoloji alanında yaşanan gelişmelerin olumsuz etkilerinden bir tanesi de fal örneği üzerinden görülebilmektedir. Kişilerin herhangi bir fiziki ortamda bir arada bulunmaya gerek duymaksızın internet platformlarında yer alan fal sitelerine içtikleri kahvelerin fotoğraflarını yüklemeleri ve kısa sürelerde cevaplar alabilmeleri fal ve falcılığa dair etkinliklerin ve inananların sayısını arttırmaktadır. Aynı zamanda hem fal, büyü ve benzeri hem de yoga gibi inançların nasıl yapıldığına dair derslerin videolar üzerinden de aktarılıyor olması okült temelli inanışların sayısını arttırmaktadır.

Astroloji de günümüzde en çok talep gören okült inanışlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İslam dini açısından gökyüzünde bulunan yıldız ve ay gibi birtakım cisimlerin dünya ve insanlar üzerindeki etkisi açıklanmaktadır. Ancak bu etkinin gayba dair haberlere varacak şekilde bilinçli bir şekilde deforme edilmiştir.

Çalışma sonucunda çağdaş ve modern olduğuna inanılan Yoga, Ufoculuk, Reiki, Astroloji gibi okültist eğilimlerin ise iç yüzünü gösterme çalışmalarına ağırlık verilmesi gerektiği düşünülmektedir. İslam'ın gerici olduğu düşüncesine kapılan insanların aslında büyük bir yanlış içerisinde olduklarını etkili ve yetkin bir din dili kullanarak anlatılmalı ve böylelikle insanların ait oldukları dine dair farkındalık düzeylerinin artması

sağlanmalıdır. Zira İslam her çağa ve her topluma hitap eden, kişinin her daim manevi boşluğuna tek merhem olan son dindir. Yoga ve Reiki'nin insanın manevi boşluğundan ve ruhsal bunalımlarından faydalanarak kişiye vaat ettiği huzur ve mutluluğun sahte ve asılsız olduğuna dair çalışmalar sarf edilmelidir.

Modern dünya bireylerinin maneviyatlarını güçlendirmektense giderek kayganlaştırmakta ve derin inanç boşlukları oluşturmaktadır. Pratik ve hızlı çözümlermiş gibi görülen sistemlerin bireylerin onarılmayacak boşluklar ile baş başa kalmalarını beraberinde getirmekte ve hayatlarını daha da zorlaştırmaktadır. Bu nedenle özellikle ortaokul ve lise çağında bulunan gençlerin sosyal medya kullanım eğilimleri, izledikleri dizi ya da filmlerin, takip ettikleri hesap, izledikleri video ve benzeri unsurların kontrol edilmesi gerekmektedir. Dini eğitim noktasında bırakılacak boşluklar gençlerin bu tür inanışların etkisi altına girmesini kolaylaştıracağından dolayı dini eğitim noktasında da hem gençler hem de her yaş gurubundaki bireyler için iyileştirmeler yapılması gerekmektedir.

Bu sebepten gerekli çalışmalar yapılmalı, gençlerimizin zihinlerinin bulandırılmasına seyirci kalmak yerine İslami bir arınmanın tezahür etmesinde etkin bir rol alınmalıdır. Özellikle okültist uygulamaları normalleştiren ve sempatik gösteren dizi ve filmlere alternatif olarak Müslüman camianın da sinema sektöründe söz sahibi olması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, Rumeysa. *New Age Hareketi*. Erciyes Üniversitesi, 2019.
- Açıkgenç, Alpaslan. *Bilgi Felsefesi*. İstanbul: İnsan Yayınları, 1992.
- Akseki, Ahmet. *İslâm*. İstanbul, 1196.
- Albayrak, Halis. *Kur'an'da İnsan Gayb İlişkisi*. İstanbul: Şule Yayınları, 1996.
- Alemdar, Mert Can. *Türk Destanlarında Büyü ve Fal Motifi*. Gazi Üniversitesi, 2014.
- Anadol, Cemal. *Tarihten Günümüze Kadar Doğu Ve Batı Kültürlerinde Halk İnanışları Büyü (Sihir, Tılsım, Cin Çarpması)*. İstanbul: Bilge Karınca Yayınları, 2006.
- Arroyo, Stephen. *Astroloji, Psikoloji Dört Element*. Trc. Barış İlhan. İstanbul: Barış İlhan Yayınevi, 2000.
- Asımgil, Sevim. *Büyü, Sihir, Fal*. 1. İstanbul: İpek Yayın Dağıtım, 1999.
- Aslan, Erkan. *Günümüz Kent Toplumunda Mitin Dönüşümü ve Sürekliliği: Ufo Mitleri*. Gazi Üniversitesi, 2019.
- Aydın, Mehmet. *Din Felsefesi*. İzmir: Dokuz Eylül Ü. Yayınları, 1987.
- Aydın, Mehmet. "Fal". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 12: 134-138. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Aydoğdu, Ayça Burcu. *Yoga Yapan ve Yapmayan Bireylerin Şema Düzeyi, Somatik Belirtiler ve Öz Şefkat Açısından İncelenmesi*. İstanbul Arel Üniversitesi, 2019.
- Blavatsky, Helena. *Teosofi'nin Anahtarı*. 2. İstanbul: Mitra, 2011.
- Bulut, M. Ali - Sönmez, Yaşar. *Astroloji Ve Yıldız Bilimi*. İstanbul: Karizma Yayınları, 1999.
- Cesur, Ertuğrul. "İslam'da Rasyonel Düşüncenin İmkânı Olarak Hatm-i Nübüvvet, Okültist İtirazlar ve Sosyal Bilimler". *Kader* 19/1 (2021): 78-94.
- Crow, William Bernard. *Büyünün Cadılığın Ve Okültizmin Tarihi*. Trc. Fulya Yavuz. 2. İstanbul: Dharma, 2017.
- Cürcânî, Seyyid Şerif. *Ta'rifat (Arapça-Türkçe Terimler Sözlüğü)*. Trc. Arif Erkan. İstanbul: Bahar Yayınları, 1997. Trc. Arif Erkan. İstanbul: Bahar Yayınları, 1997.
- Çakar, Yusuf. *Gizli İlimler*. 1. İstanbul: Yedirenk Yayınları, 2005.
- Çakı, Aylin. *Zihniyet Dünyasının Yansıması Olarak Falnâmeler: Kefeli Hüseyin'in Râznâme Adlı Eseri*. Uludağ Üniversitesi, 2015.
- Çelebi, İlyas. "Fal". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 12: 138-139. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

- Çelebi, İlyas. *İslam İnançında Gayb Problemi*. İstanbul: İFAV, 1996.
- Çelebi, İlyas. “Kâhin”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Çelebi, İlyas. “Kur’an ve Sünnetin Okültizme Bakışı”. *Kur’an ve Tefsir Araştırmaları: (İslam Düşüncesinde Gayb Problemi-I)*. 139-154. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2003.
- Çelebi, İlyas. “Okült Eğilimlerin Dini İnançları Yozlaştıran Etkileri”. *Günümüz İnanç Problemleri*. Erzurum, 2001.
- Çelebi, İlyas. “Sihir”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 37: 170-172. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Çiftçi, Halit Ahmet. “Çeşitli Kültürdeki Okült İnanç Ve Uygulamaların Türk-İslam Kültürüne Yansıması Üzerine Bir İnceleme”. *İslam Medeniyeti Araştırmalar Dergisi* 2/2 (2017): 195-219.
- Çulluhan, Sedef. *Fal ve Kahve Falıyla İlgili Uygulamalara Fenomenolojik Bir Yaklaşım*. Süleyman Demirel Üniversitesi, 2019.
- Demirci, Kürşat. “Burç”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 6: 422-423. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.
- Doğan, Hilal. *Batı’da Ortaya Çıkan Yeni Dini Hareketler: Hare Krishna Hareketi*. Marmara Üniversitesi, 2009.
- Düzenli, Yaşar. *Kur’ân ve Şefaat Üslub ve Semantik Açından*. 2. İstanbul: Pınar Yayınları, 2008.
- Ekinci, Sait Ali. “Hayat Kitabı Kur’an Gerekçeli Meal-Tefsir’in ‘Gaybi İçerikli Ayetler’ Bağlamında Değerlendirilmesi”. *Adıyaman Üniversitesi İslami Bilimler Fakültesi İslami İlimler Araştırmaları Dergisi* 1/1. (2017).
- Eyüboğlu, İsmet Zeki. *Cinci Büyüleri ve Yıldızname*. 1. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1998.
- Gül, Ali. *Senkretik Bir Oluşum Olarak Teosofi Cemiyeti Ve XX. Yüzyıl Kültürel Yapıları Üzerindeki Etkisi*. İstanbul Üniversitesi, 2015.
- Gül, Ali. “Teosofi Kavramı ve Teosofi Düşüncesinin Tarihi Gelişimi”. *EKEV Akademi Dergisi*. 70 (2017): 1-20.
- Günay, Nasuh. *Türkiye’de Yeni Çağ İnançları*. Isparta: Manas Yayınevi, 2011.
- Günay, Nasuh. “Yoganın Mahiyeti ve Çeşitleri”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 19 (2007): 51-79.

- Güneş, Elif. *Su Falı, Kahve Falı ve Tarot Kafelerine Gidenlerin Din Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi (İstanbul Örneği)*. Marmara Üniversitesi, 2013.
- Harman, Ömer Faruk. “Kâhin”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 24: 170-171. TDV Yayınları, 2001.
- İsfahânî, Râgıb el-. “Müfredât Kur’an Kavramları Sözlüğü”. Trc. Abdülbaki Güneş - Mehmet Yolcu. 1222. İstanbul: Çıra Yayınları, 2010.
- Karaman, Gülay. *Klasik Türk Edebiyatında Sihir*. Kocaeli Üniversitesi, 2015.
- Kılıç, Cevdet. “Sistematik Felsefi Düşünce Öncesi Mitoloji, Büyü ve Dinler’de Varlık Düşüncesi”. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 13/1. (2008): 37-50.
- Konutgan, Behnan. “Healing”. *Kutsal Kitap Sözlüğü*. 622-623. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 2016.
- Köse, Ali. *Milenyum Tarikatları*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2001.
- Kutluer, İlhan. “Burç”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.
- Kutluer, İlhan. *İslam’ın Klasik Çağında Felsefe Tasavvuru*. İstanbul: İz Yayıncılık, 1996.
- Lemesurier, Peter. *Nostradamus Gelecek 50 yılın Kehanetleri*. 1. İstanbul: Say Yayınları, 1995.
- Lübeck, Walter. *Aura Şifa Kitabı*. Trc. Özlem Özlen. 1. İstanbul: Omega, 2005.
- M. Said Sarımurat. *Kurân-ı Kerim Açısından Şifa-Tedavi*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2008.
- McLaren, Karla. *Aura ve Çakra Kullanma Kılavuzu*. Trc. İpek van den Born. 2. İstanbul: Kuraldışı Yayınları, t.y.
- Miandji, Anooshirvan. *Türkiye’de Sözdebilim Uygulamaları Üzerine Bir Çalışma (Türler ve Teknikler)*. Ankara Üniversitesi, 2019.
- Müller, Brigitte - Günther, H. H. *Reiki Uygulamalı Şifacılık Teknikleri*. Trc. Gül Öner - Ege Meta. İzmir: Meta Yayınları, 2004.
- Oğuz, Mehmet. *Budizm’de Mandala Anlayışı*. Fırat Üniversitesi, 2021.
- Örnek, Sedat Veyis. *Etnoloji Sözlüğü*. 1. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1971.
- Özbek, Yusuf. *İslam Açısından Sihir*. İstanbul: İz Yayıncılık, 1994.
- Özkan, Rafet. *Kıyamet Tarikatları Yeni Dini Hareketler*. 2. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2006.

- Öztürk Türkmen, Hafize. “Tarihsel Olarak Kadın Şifacılık ve Tıbbın Değeri”. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi* 1/2 (2011): 21-27.
- Patanjali. *Yoga Sutra İçsel Özgürlüğün Yolu*. Trc. M. Ali Işım. 1. İstanbul: Arıtan Yayınevi, 2011.
- Philolophorum, Chaos. *Okültizm Tarih Boyunca Gizli Bilimler*. 2. İzmir: Ege Meta Yayınları, 2001.
- Pınarbaşı, Gülenay. *Kültür Endüstrisi Bağlamında New Age Uygulamalarından-İnançlarından Astrolojinin Facebook Dolayımı İçerik Analizi (2018-2019)*. Maltepe Üniversitesi, 2020.
- Pişgin, Yasin. “Kur’an’a Göre Akıl-Gayb İlişkisi Bağlamında Mana Yönünden Müteşabih Ayetlerin Tevili Meselesi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 29 (2012): 105-136.
- Razî, Fahrüddin, Ebu Adbillah Muhammed b. Ömer. *Mefatihü'l-Gayb (et-Tefsiru'l-Kebir)*. Trc. Komisyon. Ankara: Akçağ Yay, 1995.
- Salt, Alparaslan - Çobanlı. “Nostradamus”. *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)*. 282-283. İstanbul: Dharma, 2001.
- Salt, Alparaslan - Çobanlı, Cem. “Blavatsky, Helena Petrovna”. *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)*. 60. İstanbul: Dharma, 2001.
- Salt, Alparaslan - Çobanlı, Cem. “Fortune, Dion”. *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)*. 132-133. İstanbul: Dharma, 2001.
- Salt, Alparaslan - Çobanlı, Cem. “Kâhin”. *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)*. 188. İstanbul: Dharma, 2001.
- Salt, Alparaslan - Çobanlı, Cem. “Kehanet”. *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)*. 197. İstanbul: Dharma, 2001.

- Salt, Alparaslan - Çobanlı, Cem. “Levi, Eliphas”. *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)*. 214. İstanbul: Dharma, 2001.
- Salt, Alparaslan - Çobanlı, Cem. “Okültizm”. *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)*. 295. İstanbul: Dharma, 2001.
- Salt, Alparaslan - Çobanlı, Cem. “Poliglot Medyumluk”. *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)*. 328-329. İstanbul: Dharma, 2001.
- Salt, Alparaslan - Çobanlı, Cem. “Yazı Medyumluğu”. *Dharma Ansiklopedi (Parapsikoloji, Mistisizm, Okültizm, Ezoterizm, Teozofi, Spiritüalizm, Neo-Spiritüalizm)*. 479. İstanbul: Dharma, 2001.
- Scognamillo, Giovanni - Arslan, Arif. *Doğu Ve Batı Kaynaklarına Göre Fal*. İstanbul: Karizma Yayınları, 2000.
- Selvi, Salim. *Kelam İlmi Açısından Halkımızın Okülistik İnançlarına Yaklaşımının Değerlendirilmesi (İstanbul Küçükçekmece Örneği)*. Sakarya Üniversitesi, 2006.
- Shapiro, Debbie. *Duygu Ve Düşünceler Bedeni Ve Hastalıkları Nasıl Etkiler? Zihin Gücüyle İyileşme*. 1. İstanbul: Yakamoz Yayıncılık, 2009.
- Sipahi, Abdulkadir. *Türk Halk İnançlarında Büyü ve Büyü İle İlgili Uygulamalar*. Ankara Üniversitesi, 2006.
- Stein, Diane. *Bir Şifa Sanatı Kılavuzu Reiki Esasları*. Trc. Suat Ertüzün. 2. İstanbul: Arıtan Yayınevi, 2002.
- Şah, İdris. *Doğu Büyüsü*. 1. İstanbul: Say Yayınları, 1996.
- Şahin, Mehmet Kenan. “İslâm ve Okülistik İnançlar: Dini Açıdan Okülistik İnançlar”. *Gnostik Akımlar ve Okültizm Sempozyumu - XVII. Kelam Ana Bilim Dalları Koordinasyon Toplantısı*. Ed. Hulusi Arslan - Mustafa Bozkurt. 481-502. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2012.
- Şar, Sevgi. “Halk Hekimliğinin Dünü ve Bugünü”. *Türk Halk Hekimliği Sempozyumu Bildirileri*. 221-231. Ankara: MİFAD Yayınları, 1988.
- Şengün Gürsoy, Serpil. *Tüketim Toplumu Ve Ontolojik Güvenlik Erozyonu Dâhilinde Yükselen Akım “Yoga”*. Hacettepe Üniversitesi, 2019.

- Şimşir, Muhammed Salih. *Antik Mısır Dininde Kâhinlik, Sihir, Büyü*. Marmara Üniversitesi, 2018.
- Tanyu, Hikmet. “Büyü”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 6: 501-506. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.
- Tavkul, Ufuk. “Kıpçak Kökenli Türk Boylarında “Kürek Kemiği” ve “Kumalak - Taş” Falı”. *Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri 2003*. 2: 181-190. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2007.
- Teisseier, Elizabeth. *Kahinlerin Kahini - 21. Yüzyılda Astroloji*. 1. İstanbul: Millet Yayınları, 1994.
- Tekin, Mahmut. *Kur'an'da Nebatat*. Dicle Üniversitesi, 2016.
- Turan, Süleyman - Battal, Emine. “Yeni Dini Hareketlerin Aile Yapıları Üzerindeki Etkileri”. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1/1 (2015): 135-149.
- Uğurlu, İlknur. *Batı'dan Gelen Doğu Kökenli Akımlar ve Türkiye'deki Faaliyetleri*. Ankara Üniversitesi, 2011.
- Uygun, Azize. *El Falı*. Süleyman Demirel Üniversitesi, 2005.
- Yalvaç Arıcı, Handan. “Modern Şifacılık Yönelimleri”. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 19 (2021): 291-324.
- Yapıcı, Hakan. *Gündelik Hayatta Popüler Kültürel Bir Unsur Olarak Burçlar*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2018.
- Yaran, Cafer Sadık. “Din-Sağlık İlişkisi Ve “Şifa Delili””. *EKEV Akademi Dergisi*. 25 (2005): 53-75.
- Yerinde, Adem. “Şifa”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 39: 129-131. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2010.
- Yeşilyurt, Temel. *Çağdaş İnanç Problemleri*. 4. Bs. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018.
- Yıldırım, Rümeyza. *Çanakkale Merkez İlçe Ve Yakın Köylerinde Falcılık Ve Büyücülük*. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, 2022.
- Yitik, Ali İhsan. “Yoga”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 43: 558-559. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Yücel, Dilek. *Reikin Oluşumu, Gelişimi ve Türkiye'deki Yansımaları*. Dokuz Eylül Üniversitesi, 2007.

Zemahşerî, Mahmud b. Ömer. *el-Keşşâf an Hakâiki ve Gavâmidi't-Tenzîl*. Beyrut: Dâru'lKutubi'l-İlmiyye, 2009.

Zuhal Kültüral - Aylin Koç. "Bir Kürek Kemiği Falı Metni: Risale-i'İlm-i Ketf". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. 6 (2011): 131-148.

1

